

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Ανακεφαλαιώσις τῆς περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας μέγρι τῶνδε εἰρημύων.

Per aiakeφαλαίωσι breuiter colligit omnia ea quae de Iustitia & Iniustitia hucusque dicta sunt.

Τὸ μὲν οὖν τὸ ἀδίκον, καὶ τὸ δίκαιον ἔστιν, εἶρησθαι. διωρισμένων δὲ τούτων, ἢ δὴ δὴ ὅτι * ἢ δικαιοπραγία μέσον ἔστι τῆ ἀδικεῖν, ἔ ἀδικεῖσθαι. τὸ μὲν γὰρ, πλέον ἔχειν τὸ δὲ, ἔλαττον ἔστιν. ἡ δὲ δικαιοσύνη, μεσότης ἔστιν, οὐ τὸν αὐτὸν ἔποι τῆς πρῶτον ἀρετῆς, ἀλλ' ὅτι * μέσου ἔστιν. ἡ δὲ ἀδικία, τῆς ἀκρων. καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη, * ἔστι κατ' ἰσότητα οὐδὲν λέγεται πρᾶκτικὸς καὶ πρᾶξις τῆς δικαίου, ἔ ἀνεμηλικὸς καὶ αὐτὰ πρὸς ἄλλον, ἔ ἑτέρω πρὸς ἑτέρον. οὐχ οὕτως, ὡς τε τῆ μὲν ἀρετῆς, πλεον αὐτῶν. ἔλαττον δὲ, τὰ πλησίον τῆ βλαβεροῦ δὲ, αἰάπαλιν, ἀλλὰ τῆ ἴσου τῆ κατ' ἀισογίας. ὁμοίως δὲ ἄλλω πρὸς ἄλλον. ἢ δὲ ἀδικία φαίνεται αὐτῶν ἀδίκου. τῆ δὲ ἔστιν ὑπερβολὴ ἔ ἔλλειψις πρὸς ὠφελίμου ἢ βλαβεροῦ πρὸς τὰ ἀνάλογον. δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἡ ἀδικία, ὅτι ὑπερβολῆς καὶ ἔλλειψέως ἔστιν. ἔφ' αὐτῆ μὲν ὑπερβολῆς τῆ ἀπλάως ὠφελίμου. ἔλλειψέως δὲ, τῆ βλαβεροῦ. ὅτι δὲ τῆ ἄλλων, τὸ μὲν ὅσον, ὁμοίως. * τὸ δὲ πρὸς τὸ ἀνάλογον, ὁποτέρως ἔτυχε. τῆ δὲ ἀδικήματος, τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ ἀδικεῖσθαι ἔστι. τὸ δὲ μείζον, τὸ ἀδικεῖν. περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, ἡς ἑκατέρω ἔστιν ἡ φύσις, εἶρησθαι τῶν τῶν ἔπον. ὁμοίως δὲ περὶ τῆ δικαίου ἔ ἀδίκου καθόλου.

γρ. ἔστι δ.
γρ. μέσου ἔστι, πρὸς ἴσου.
γρ. ἔστι κατ' ἰσότητα

Gr. interpr. τὸ δὲ πρὸς quae vide.

Quid igitur sit iniuria, quid ius, & quam rationem talio seu reciproca perpeffio ad ius habeat, supra explicatum est. His autem distinctis, perspicuum est, iustam actionē inter id quod est facere & accipere iniuriam, mediam esse, illud enim plus obtinere est, hoc minus. Iustitia porro mediocritas est, non quomodo virtutes superiores: sed quia medii est; iniustitia autem, extremorum. Praeterea iustitia virtus est qua homo iustus, aptus dicitur, tum ad agendum consulto id quod iustum est, tum ad ius tribuendum, & sibi, si cum altero contrahat, & alteri cum altero contrahenti, non ita ut sibi plus eius quod optabile est, minus alteri: & contra sibi minus damni, plus alteri: sed sibi & aliis id quod equum proportionem est, tribuat: idemque erga alium obseruet cum alio comparatum siue contrahentem. Contra iniustitia vitium est, quo ad id quod iniustum est, consulto agendum, nobisque & aliis tribuendum, apti sumus. Hoc autem est nimium & parum commodi aut incommodi, a proportione alienum ac disiunctum. Itaque iniustitia est nimium & parum, quia est & eius quod nimium est, & eius quod parum: cum quis in sua quidem causa nimium rei absolute utilis sibi tribuit, inutilis & damnosa parum. In aliorum autem negotio generaliter ad eundem modum se gerit: sed quod ad iniquum, quod a proportione remotum est, attinet, utroque modo casus tulerit. Iniuste facti autem cum duo sint extrema, minus extremum iniuriam accipere est, maius autem iniuste facere. De iustitia igitur, & iniustitia, quanam sit utriusque natura, hoc modo dictum sit: itemque de iusto & iniusto vniuersim.

B

C

D

ΚΕΦΑΛ. η'.

Ὅτι τῆ δικαίου τὸ μὲν ἔστι πολιτικόν, τὸ δὲ μὴ. πάλιν δὲ, τῆ πολιτικοῦ δικαίου τὸ μὲν φυσικόν ἔστι, τὸ δὲ νομικόν. καὶ τίς ὁ ὄντως ἀδίκος.

Ad quaestiones nunc accedit. Quarum prima est de Habitu: Ex quibusnam actionibus iniustus appellari debeat.

Επεὶ δὲ ἔστιν ἀδικουῦντα μήπω ἀδίκον εἶναι, ὅποια ἀδικήματα ἀδικῶν ἢ δὴ ἀδικῶν ἔστιν ἑκάστῳ ἀδικίᾳ, οἷον κλέπτης, ἢ μοιχρὸς, ἢ ληστής; οὕτω μὲν ὁσὸν δὲ δίκαιος; ἔ γὰρ αὐτοσυγγροίτη γυναικί, εἰδὼς τὸ ἢ, ἀλλ' ὄχι ἀδικῶν πρᾶξις ἀρχῆς, διὰ δὲ πάθος. ἀδικῶν μὲν οὖν ἀδίκος δ' ἔκ ἐστιν οἷον ὁσὸν κλέπτης,

CAPVT X.

Sed quoniam fieri potest, ut is, qui iniuste facit, nondum tamen sit iniustus: quibusnam iniuste factis iam iniustus est in vnoquoque iniustitiae genere? An ut fur, aut adulter, aut latro? An sic nihil intererit? Namque fieri potest, ut quis cum aliqua muliere rem habeat, sibi nota quidem illa, verum tamen non consulto, sed perturbatione & libidine inflatus. Facit igitur hic quidem iniuste, sed non idcirco iniustus est. Quoadmodum nec fur est,

etiam si furatus sit: nec adulter, etiam si adulterium commiserit: itaque in ceteris. Quomodo igitur affecta sit reciproca permissio seu talio ad ius, dictum est antea. Sed sciendum est, ius id quod querimus, & simpliciter ius esse, & ius civile. Est autem inter eos qui communitate & societate vitae inter se coniuncti sunt, homines liberos & aequaleis vel proportionem, vel numero, ut rerum ad vitam degendam necessariorum copiis per se abundant, nihilque foris requirant. Itaque quibus hoc non est, eis inter ipsos non est ius civile, sed ius quoddam, & ex illius similitudine sic appellatum. Communi enim iure utuntur illi quibus & lex inter ipsos communis est. Lex autem eorum communis est, quorum & iniustitia est. Iudicium enim, iuris & iniuriae disceptatio est. Inter quos autem iniustitia locum habet, inter hos & iniuriae faciendae locus esse potest. Quibus autem inter ipsos iniuriae faciendae locus est, non continuo in iis omnibus iniustitia reperitur. Est autem iniuriam facere, eorum quae absolute bona sunt, sibi plus tribuere: minusque eorum quae absolute mala. Itaque hominem non finimus imperare, sed legem aut rationem: quia hoc ille sibi facere consuevit, fitque tyrannus. Est autem is qui praestit, iuris custos: quod si iuris, ergo & aequalitatis. Iam verum quoniam si quis iustus sit, nihilo plus ad eum boni, quam ad ceteros, videtur peruenisse: (non enim eorum quae absolute bona sunt plus sibi quam aliis tribuit, nisi ex proportione quadam ei debeat;) idcirco alteri laborat: & ob hanc causam bonum alienum dicunt esse iustitiam, quemadmodum & ante dictum est. Danda igitur ei merces aliqua est. Haec autem est honor & decus. Qui vero his communitati non sunt, hi fiunt tyranni. Ius autem vel domini in seruos, vel patris in liberos, non est idem atque haec, sed tamen simile. Neque enim cuiquam in sua iniustitiae locus esse potest absolute. At qui possessio, seu mancipium, & liberi usque eodem parui sint, neque a patre seiuncti, partis instar sunt: se ipsum autem nemo damno afficit consuetudo. Non est igitur cuiquam in se ipsum iniustitiae locus. Ex quo efficitur, neque iniuriae, neque iuri civili locum esse. Lege enim ius constare, in iisque locum habere, apud quos legem esse commune patitur natura, dicebamus. Hos autem esse docuimus, quibus est inter ipsos imperandi & parendi aequalitas. Itaque, inter virum & uxorem, magis quam inter patrem & liberos, dominum & seruum, iuris est communitas. Hoc enim ius est ad tuendam rem familiare pertinens: quod aliud est a civili. Ius civile autem aliud naturale est, aliud legitimum. Naturale, quod ubique gentium idem valet, non quia ita vel decretum sit, vel non decretum. Legitimum autem, quod ab initio, hoc an illo modo fiat, nihil refert, cum constitutum fuerit verum, tunc demum refert: quale est illud, mina capriuum redimere: aut illud, capram Ioui immolare, non ovis: praeterea leges omnes quas de rebus singularibus ferunt, ut Brasidae sacra facere:

A ἔκλεψε δὲ. ἑστὸ μοιχὸς, ἐμοίχθυσεν δὲ ὁμοίως δὲ ἔστι τῶν ἄλλων. πῶς μὲν οὖν ἐχέτω ἀντιπεποιθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἴρηται πρῶτον. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι τὸ ζυγὸν μόνον ἐστὶ τὸ ἀπλῶς δίκαιον, καὶ τὸ πολιτικόν δίκαιον. τὸ δὲ ἐστὶν ὅτι κοινωνῶν βίῃ πρὸς τὸ εἶναι ἀναγκαῖα, ἐλευθέρων ἴσων, ἢ κατ' ἀνάλογον ἢ κατ' ἀριθμὸν. ὥστε ὅσοις μὴ ἐστὶ τῦτ', οὐκ ἔστι τυτοῖς πρὸς ἀλλήλους τὸ πολιτικὸν δίκαιον καὶ κατ' ὁμοιότητα. ἐστὶ γὰρ δίκαιον, * ἐν οἷς καὶ νόμος πρὸς αὐτοῖς νόμος ἐστὶ, ἐν οἷς ἀδικία. ἡ γὰρ δίκη, κρίσις τῆς δικαίου καὶ τῆς ἀδίκου. ἐν οἷς δὲ ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐν τυτοῖς. ἐν οἷς δὲ τὸ ἀδικεῖν, οὐ πάντων ἀδικία. τὸ δὲ ἐστὶ, τὸ πλεόν αὐτῶν νέμειν τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν. ἐλαττοῦ δὲ τῶν ἀπλῶς κακῶν. δεῖ οὐκ ἐάμεν ἀρχεῖν ἀδικοῦν. ἀλλὰ τὸν λόγον οὐδέποτε τῦτο ποιεῖ, ἔστι γὰρ τυραννός. ἐστὶ δὲ ὁ ἀρχων, φύλαξ τῆς δικαίου. εἰ δὲ τῆς δικαίου, καὶ τῆς ἴσου. ἐπεὶ δὲ οὐθέν αἰτῶν πλεόν εἶναι δοκεῖ, εἴτε δίκαιος. οὐ γὰρ νέμει πλεόν τῆς ἀπλῶς ἀγαθοῦ αὐτῶν, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ἀνάλογον ἐστὶ δεῖ εἶτερον * ποιεῖ. ἔστι δὲ ἀρχὴ τῶν ἄλλων τριπλοῦν εἶναι φασιν ἀγαθὸν πλεονεξία, κατὰ τὸ ἐλέγηται ἔτι πρῶτον. μισθός τις ἀρχῆς δοτέος. τῦτο δὲ, ἡμῶν ἔστι γέρας. * ὅσοις γὰρ ὅσα δὲ μὴ ἰσῶντα ταῦτα, οὐτοῖς γίνονται τυραννοί.

D τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον καὶ τὸ πατρικόν, καὶ ταῦτ' οὐ τοῖς, ἀλλ' ὁμοίον. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀδικία πρὸς τὰ αὐτῶν ἀπλῶς. τὸ δὲ κτήμα ἔστι τὸ τέκνον, ἕως αὐτῆς ἡλικίας, ἔστι μὴ χωρισθῆναι, ὡς τὸ μέρος αὐτῶν. αὐτὸν δὲ οὐδεὶς παραρτῆσαι βλάπτειν. δεῖ οὐκ ἔστιν ἀδικία πρὸς αὐτὸν. οὐδὲ ἀρχὴ ἀδικῶν, ἑστὸ δίκαιον τὸ πολιτικόν. καὶ νόμον γὰρ ἡμῶν, ἔστι ἐν οἷς ἐπεφύκει εἶναι νόμος. οὐτοῖς δὲ ἡσῶν, οἷς ἴσων ἀρχῆς χειροσότης τῶν ἀρχῶν ἔστι ἀρχαῖα. δεῖ μάλιστα πρὸς γυναικὰ ἐστὶ δίκαιον, ἢ πρὸς τέκνα ἔστι κτήματα. τῦτ' γὰρ ἐστὶ τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον. ἔτερον δὲ ἐστὶ τὸ τῦτο τῆς πολιτικοῦ. τοῦ δὲ πολιτικοῦ δικαίου, τὸ μὴ φροτικόν ἐστὶ. τὸ δὲ, νομικόν. φροτικόν μὲν τὸ πρυτανικόν πλεονεξία αὐτῶν ἔχον δύναμιν, ἔστι οὐ τὸ δοκεῖν ἡμῶν νομικόν δὲ, ὃ δὲ ἀρχῆς μὲν οὐθέν ἀναφέρει οὕτως ἡ ἀλλως ὅταν δὲ γίνονται, ἀναφέρει. οἷς τὸ μάλιστα λυγροῦσθαι, * ἡμῶν τὸ ἀγαθὸν εἶναι, ἀλλὰ μὴ δύο πρόβατα. ἐπὶ, ὅσα ὅτι τῶν κατ' ἕκαστα νομοθετῶσιν. οἷς, τὸ γυῖν Βρασιδαί, Quidam c. em ed. ἀρχὴ Διὸς, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὰ.

verbi causa, quem verberet, quare verberet, cuius denique rei causa verberet: atque illorū vnumquidque fiat, neque ex euentu, neq; vi: veluti si quis alicuius manu apprehensa, alterū verberet. At sponte non verberauit is cuius est manus. Non enim in eo situm fuit, Contingere autem potest, vt pater sit is qui pulsatur: is qui pulsatur verò, illum esse hominem duntaxat, aut eorum aliquem, qui adsunt, sciat, patrem esse nesciat. Similis autem distinctio in eo cuius causa res agitur, adhibita fit, in tota denique actione. Quod igitur ignoratur, aut cum minimè ignoretur, tamen vel in eius, qui agit, potestate non est, vel ei vis affertur, id ab inuito agi dicitur. Nam multa sanè eorū, quæ natura nobis affert, scientes & agimus & patimur: quorum nihil nec sponte nostra, nec nobis inuitis fieri dicendum est, vt senescere, aut mori. In rebus iustis autem æquè atque iniustis, euenta locum habent. Nā si quis depositū reddiderit inuitus, & metu coactus, is neque iusto officio fungi, neque rem iustā agere dicendus est, nisi ex euentu: itemq; qui necessitate coactus, & inuitus depositum nō reddit, is ex euentu iniuriam facere, resque iniustas agere dicendus est. Eorum autem, quæ sponte aguntur, alia cōsilio capto agimus, alia cōsilio non capto. Cōsilio capto agimus, quæ re prius deliberata: non capto consilio, quæ re nō antè deliberata agimus. Iam cum in societate generis humani tria sint damnorum genera: ea quidem cum inscientia coniuncta sunt errata, cum quis, aut quem minimè existimauit, percutiendo, aut quomodo non putauit, aut quo instrumento non putauit, aut cuius rei gratia nō putauit, hæc egerit. Nam aut se non percussurum, aut non hoc instrumento, aut non huius rei causa, arbitratus est, verū accidit nō id, cuius gratia se facere existimauit, sed lōgè aliud: verbi gratia, non vt vulneraret, sed vt pungeret, ferrum strinxit: aut non eum, quem putauit, vulnerauit: aut non quomodo voluit. Cum igitur nec opinatò damnum illatum fuerit, Infortunium nominatur: Cum autem non nec opinatò quidem illud, sed tamē non malitiosè, Erratum, seu Peccatum est. Peccat enim tum quisque cum in ipso causæ principium inest: infortunatus est, cum principium extrà est. Vbi verò quis sciens læsit alterum, sed deliberatione non antegressa, iniustè factum est: exempli causa, quæcunque vel ab ira, vel ab aliis affectibus, qui cum aut necessarij sint, aut naturales, hominibus accidunt. Nam qui his impulsj lædunt alterum, & qui in his peccant, iniuriam illi quidem faciunt, & hæc sunt iniustè facta: nondum tamen propter hæc iniusti, neque improbi sunt. Non enim malitiosè damnum illatum est. Cum autem consilio capto, & de industria, tum & iniustus & improbus est dicendus. Quapropter rectè, Quæ per iram sunt, non de industria facta iudicantur.

A οἷον ἄνα τυπτεῖ, καὶ τῆνι, καὶ τῆος ἕνεκα. Ἐ
 ἐκείων ἕκαστον, μὴ κατὰ συμβεβηκός,
 μηδὲ βία. ὡς πρὸς εἰς ἡς λαβῶν πλεὺ χεῖρα
 αὐτῶ, τυπτοὶ ἔπεσον. οὐχ ἕκων δὲ οὐ γὰρ
 ἐπ' αὐτῶ. εἰδέχεται δὲ τὸν τυπτόμενον
 πατέρα εἶ), τὸν δ', ὅτι μὲν ἀνδραποδος,
 ἢ τῶν παρόντων τις, γινώσκειν ὅτι δὲ πα-
 τῆρ, ἀγνοεῖν. ὁμοίως δὲ τὸ τοιοῦτον διαείσ-
 δω ἔ * ὅτι τῶ οὐ ἕνεκα, καὶ πρὸς πλεὺ
 πρ. πρὸς τῶν
 vel, τὸ οὐ
 γρ. πρὸς ἀγ.
 B ἀγροῦ μόνον μὲν, μὴ ἐπ' αὐτῶ δὲ ὄν, * Gr. int.
 ἢ βία, ἀκούσιον. πολλὰ γὰρ ἔ τῶ φύσει
 Δεῖ ὅτι τῶ
 λέξει τῶ ἢ
 βία, ἀπὸ τῶ
 ἢ τὸ διὰ
 ἕνεκα
 ἢ α ἢ, διὰ
 βία.
 γρ. ἐγὼ ἕνεκα
 γρ. ἔ τὸ κ.
 ἕνεκα ἀρχόντων εἰδότες, ἔ πρὸς τῶ μὲν ἔ
 πάρομοι, ὧν οὐτέν οὔτε ἐκθύσιον, οὔτε
 ἀκούσιόν ἔστιν. οἷον τὸ * γρηῖν, ἢ ἀποδιδόναι.
 ἔστι δ' ὁμοίως καὶ ὅτι τῶ ἀδίκων ἔ τῶ
 δικαίων, * τὸ κτ' συμβεβηκός. καὶ γὰρ ἀν
 πλεὺ πρὸς καταθήκην ἀποδίδει ἡς ἀκων καὶ
 ἀπὸ φόβου. οὔτε δίκαια πρὸς τῶν, οὔτε
 δικαιοπραγεῖν φατέον. ἀλλ' ἢ κατὰ συμ-
 βεβηκός. ὁμοίως δὲ ἔ τὸν ἀναγκαζόμενον
 ἔ ἀκοντα πλεὺ πρὸς καταθήκην μὴ ἀπο-
 C δίδοντα, κατὰ συμβεβηκός φατέον ἀδι-
 κείν, καὶ τὰ ἀδίκαια πρὸς τῶν. τῶν δὲ ἐκου-
 σίων, τὰ μὲν πρὸς τῶν πρὸς τῶν, τὰ
 δ' οὐ πρὸς τῶν πρὸς τῶν μὲν,
 ὅσα πρὸς βουλοσάμενοι. ἀπρὸς αἰρετα δὲ,
 ὅσα ἀπρὸς βούλοσά. τεινῶν * δὴ οὐσῶν γρ. δ' οὐσῶν
 βλαβῶν τῶν ἐν τῶν κοινωνίαις, τὰ μὲν μὲν
 ἀγνοίας ἀμῶ τῶν ἀπὸ τῶν, ἔ τῶν * μήτε ὄν, γρ. μήτε ὄ.
 μήτε ὡς, μήτε ὡ, μήτε οὐ ἕνεκα ἕνεκα
 D λαβε, τῶν πρὸς τῶν. ἢ γὰρ, οὐ βαλεῖν, ἢ
 οὐ πύτω, ἢ οὐ τῶν, ἢ οὐ τῶν ἕνεκα ἀπὸ τῶν.
 ἀλλὰ σιωπέθη οὐχ οὐ ἕνεκα ἀπὸ τῶν. οἷον, οὐχ
 ἵνα τρώσῃ, ἀλλ' ἵνα κεντήσῃ, ἢ οὐχ ὄν, ἢ
 οὐχ ὡς. ὅταν μὲν οὐμ πρὸς λόγους ἢ βλάβη
 γῆθη, ἀτύχημα: ὅταν δὲ μὴ πρὸς
 E λόγους, αἴθυ δὲ κακίας, ἀμῶ τῶν. ἀ-
 μῶ τῶν μὲν γὰρ, ὅταν * ἐν ἑαυτῶ ἢ
 ἀρχῆ ἢ τῶν αἰτίας ἀτύχει δὲ, ὅταν ἐξω-
 θεν. ὅταν δὲ, εἰδῶς μὲν, μὴ πρὸς βουλοσάσας
 δὲ, ἀδίκημα. οἷον, ὅταν πρὸς τῶν θυμῶν, ἔ ἀλ-
 λα πάθη, ὅσα ἀναγκαζῶ ἢ φυσικὰ, συμ-
 βάνει τῶν ἀνδραποδοῖς. τῶν γὰρ βλάβη-
 τόντες ἔ ἀμῶ τῶν, ἀδικοῦσι μὲν, καὶ
 ἀδικήματα ἔστιν. οὐ μὲντοι πῶ ἀδικοὶ
 ἀπὸ τῶν, ὅσοι πονηροί. ὅσοι γὰρ ἀπὸ
 μορθηδῶν ἢ βλάβη. ὅταν δ' οὐ πρὸς
 ἀγροσῶς, ἀδίκος ἔ μορθητῶς. δὲ καλῶς *
 τὰ ἐκ θυμοῦ ὅσοι ἐκ πρὸς ἀγροσῶς κρίνετα.
 Zuing.
 τὰ ἐκ θ.
 & putat
 esse fena-
 rium ex
 aliquo
 po. ta.

γρ. επιφαι-
τομην γρ
αδικια

ου γδ αρχι ο θυμω ποιων, αλλ' ο οργιστας. A
 επι δε ουτε ωει τω θυμω η μη, αμφι-
 σκεπτεται αλλα ωει τω δικιου. και * επι
 φαινομενη γδ αδικια η οργη εστιν ου γδ ως-
 ωρ εσ τωισσιν αλλαγμασι ωει τω θυμω
 αμφισκεπτον, ων αι αγκη τον επερον ει)
 μωρηρον, αυ μη εφ' ληθη αυτω δρασει.
 αλλ' ομολογηωτες ωει τω ωφειματι,
 ωει τω ποτερωσ δικιον αμφισκεπτον. ο
 ει' επιβουλησας ουκ αγνοει ωστε, ο μη B
 οίεσθαι αδικεισθαι, ο δ' ου. αυ ει' ουκ ωφ-
 αιρεσεως βλαψη, αδικει. και εφ' αυτα ηδη
 τω αδικηματα ο αδικησ, αδικος, οττω ωφει
 το αι αλογον * η, η ωφει το ισον. ομοιος δε
 ε ο δικιος, οττω ωφει λημος δικαιο-
 ωφει. δικαιοωφει δε, αυ μονοι εκων
 ωφει. τω δ' ακουσιων, τω αυ εστι συγ-
 γνωμονικα. τω ει' σιγνωμονικα. οφει αυ
 γδ μη μονοι αγνοουτες, αλλα ε δι' α-
 γνοιδω αυτωτοι, συγνωμονικα. οφει δε C
 μη δι' αγνοιασ, αλλ' αγνοουτες αυ, εφ'
 πασος δε, μη τε φυσικον, μητ' ανθρωπιον,
 ου συγνωμονικα.

Non enim prior læditis qui iratus facit : sed
 qui laceffiuit, atque irritauit. Præterea non
 est controuersia de facto, sed de iure. Ob in-
 iustitiæ enim speciem animo obiectam ira
 commouetur. Neque enim hic de facto con-
 trouersia est, ut in rebus contrahendis, inter
 eos qui contraxerunt, (quorum necesse est
 alterum esse improbum, nisi obliti id faciant,)
 sed de facto vnum & idem sentientes, de iu-
 re dissentiunt atque ambigunt. At qui cogi-
 tato læsit alteram, non ignorat. Itaque qui
 ab irato læsus est, iniuriam se accepisse putat:
 qui iratus læsit, nullam se fecisse iniuriam exi-
 stimat. Quod si quis consultò damnum in-
 ferat; iniuriam facit : & qui his iniuriis infe-
 rendis iniurius est, iniustus est, cum vel à
 proportione, vel ab æqualitate discesserit.
 Itemque iustus est tum cum consultò iustè
 agit. Iustè agit autem, si modò sponte & vo-
 luntate sua agat. Eorum autem, quæ inuitè
 fiunt, alia venia digna sunt, alia non item.
 Quæcunque enim non solùm inscientes, sed
 etiam per inscientiam peccant homines, iis
 ignoscendum est : quæcunque verò non pro-
 pter inscientiam peccant, sed quamuis ins-
 cientes, tamen perturbationibus nec natura-
 libus nec humanis incitati, iis non est ignos-
 cendum.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

Απεια. Ποτερον το αδικεισθαι εκουσιον η α-
κουσιον. η οτι εχ εκουσιον.

γρ. απρη-
σι.
 Βιλλεο-
φοιτη, γρ.
interpr.
 γρ. το πωσ.
f. ουτω
 πωσ. na
 illud απο-
 πωσ. est
 ab om-
 nibus in-
 terpr.
 probatu,
 meritò
 fuerit
 suspectu
 γρ. ολογε,
 γρ. η πωσ
 γρ. ακου-
 σιου απω
 γρ. αδιαι-
 σιου,
 γρ. αδι-
 κωιου

A Πορησθε δ' αυτις, ει ιχανως διωει-
 σται ωει τω αδικεισθαι και τω αδι-
 κειν. ωφειρον αυ, ει εστιν ωστω * Ει επι-
 της ειρηκε, λεγων * απο πωσ,
 Μητερα κατεκτα τιω εμω. βραχυς
 λογος,
 Εκων εκουσθω, η γελουσθω ουχ εκων.
 ποτερον γδ ωσ αληθως εστιν, εκοντα αδικει-
 σθαι, η ου. αλλ' ακουσιον απω, ωστω ε
 το αδικειν * πωσ εκουσιον. ε αυ απω ου-
 πωσ η εκεινωσ, ωστω και το αδικειν * πωσ
 εκουσιον; η ε αυ, εκουσιον. ε δ', ακου-
 σιον ομοιος δε και επι τω δικιωσθαι. ε γδ
 δικιωσθαι πωσ εκουσιον. ωστ' ολογον
 αυ κεισθαι ομοιος και ε εκουσθαι, ε, τ' α-
 δικεισθαι και ε δικιωσθαι, η εκουσιον, * ε
 ακουσιον ει). αποποι δ' αυ εδξ εις ε επι τω
 * δικιωσθαι, ει απω εκουσιον. ενοι γδ *
 δικιωσθαι ουχ εκοντες. επι και το γδ

CAPVT XI.

Quæstiones de Actionibus aggredditur, tres nume-
 ro. Quarum prima est de eo qui iniuriam
 patitur: Vtrum quis sponte sua ab alio
 possit iniuria affici.

DVbitare autem posset aliquis, si modò
 satis distinctè de accipienda & facienda
 iniuria à nobis disputatum est : primùm qui-
 dem vtrum ita se res habeat, vt dixit Eu-
 ripides, cuius hæc sunt absurdè sanè di-
 cta:
*Matrem vt meam necauerim, paucis loquar,
 Volens volentem, vel volentem non volens.*
 Quæri enim potest, vtrum possit quisquam
 verè iniuriam sua voluntate accipere, necne:
 E sed potiùs omnis inuito fiat iniuria : quemad-
 modum & quisquis iniuriam facit, sponte facit:
 hoc est, vtrum omnis iniuria accipiatur vel
 hoc, vel illo modo, (quemadmodum & iniu-
 riam quisque sua voluntate facit,) an aliqua
 sit, quam quis sua sponte accipit: aliqua, quam
 inuitus. Atque hoc idem de iure obtinendo
 quæri potest. Quisquis enim iustè agit, spon-
 tè agit. Itaque consentaneum est, vtraque si-
 militer inter se opponi, iniuriam accipere, &
 ius suum obtinere : vt vtrumque vel sponte
 perferatur atque obtineatur, vel inuitè. Sed
 absurdum videri possit etiam in suo iure ob-
 tinendo, si omnis qui ius suum obtinet, sponte
 obtineat. Nonnulli n. ius suum obtinent non
 sua voluntate. Tum verò hoc quoq; cuiquam

dubium esse possit, vtrum quisquis aliquid iniusti pertulit, iniuriam accepisse dicendus sit: an verò, vt in agendo, sic se res habeat etiam in perpetiundo. Contingere enim potest, vt quis ex euentu in vtroque rerum iustarum sit particeps. Fieri autem similiter posse, vt quis rerum iustarum sit particeps; perspicuum est. Non enim idem est, res iniustas agere, atque iniuriam facere: neque res iniustas perferre, atque iniuriam accipere. Idemque de re iuste agenda, & de iure suo obtinendo sentiendum. Nam fieri non potest, vt quisquam iniuriam accipiat, nisi sit qui faciat: aut vt ius suum obtineat, nisi sit qui iuste agat, iustique iudicis munere fungatur. Quòd si iniuriam facere, simpliciter est alicui sponte sua nocere: sponte autem nocere, est scientem & cui, & quo, & quo modo noceat: incontinens autem sponte sua sibi ipse nocet: ergo sponte sua iniuria afficietur, & fieri poterit, vt quis se ipse iniuria afficiat. At hoc etiam vnum est ex iis quæ dubitantur & quæruntur, fierine possit vt quis sibi ipse iniuriam faciat. Præterea potest aliquis sponte sua propter incontinentiam suam ab altero eius voluntate damno affici. Itaque fieri poterit vt quis sponte sua iniuria afficiatur. Aut non est recta superior definitio, illisque verbis, Nocere scientem & cui, & quo, & quomodo noceas: addenda sunt hæc, Contra illius voluntatem? Damno igitur sua sponte quispiam affici, resque iniustas perferre & perpeti potest; iniuriam autem sua sponte accipere nemo potest. Nemo enim vult iniuriam accipere: ac ne incontinens quidem: sed præter suam voluntatem agit. Nam nec vult quisquam, quod non arbitratur esse bonum. At incontinens id quod agendum esse non putat, agit. Neque verò qui dat sua, (quemadmodum scribit Homerus Glaucum Diomedii dedisse.

Aurea dat pretio arma, bones equantia centum: Aerea fert, nihiloque nouem meliora iuuenicis;
 Iniuria afficitur. In eius enim potestate situm est dare, aut non dare. At iniuriam accipere, non est in eius qui accipit, potestate situm, sed adsit is oportet, qui iniuriam faciat. Iniuriam igitur accipere, non esse quippiam quod sponte suscipiatur, ex his intelligi potest.

CAPVT XII.

Secundaquestio est de eo qui iniuria alios afficit: I trum is, qui aliis plus sibi minus tribuit, iniuriam faciat: an is potius, qui plus minusve recipit.

Sed ex iis quæ proposuimus, duo nobis restant explicanda: vtrum iniuriam faciat, isne, qui plus alicui tribuit præter eius meritum ac dignitatem, an is qui plus consecutus est: & fierine possit vt quis sibi iniuriam faciat.

Tom. III.

A Διχοπορήσεν δὲ τις, πότερον ὁ ὀδίκων πεπονθῶς, ἀδικεῖται πᾶς· ἢ ὡς ἄν εἴη τῷ ἁδικεῖν, καὶ ἐπὶ τῷ πάχειν ὅτι. * καὶ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται ἐπὶ ἀμφοτέρων μεταλαμβάνειν τῆν δίκων· ὁμοίως δὲ δύνανται, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆν ἀδικων· οὐ γὰρ τῷ ἔν, τῷ τὰ ἀδικα ἁδικεῖται, τῷ ἀδικεῖν· ὁμοίως δὲ ἀδικα πάχειν, τῷ ἀδικεῖσθαι· ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῷ δικαιοπραγεῖν ἐ δικαιοδοσίᾳ· ἀδικῶτον γὰρ ἀδικεῖσθαι * μὴ ἀδικουῶτος· ἢ δικαιοδοσίᾳ, μὴ δικαιοπραγεῖν ἑαυτοῦτος. Εἰ δὲ ὅτι ἀδικεῖται, τῷ βλάπτειν ἑαυτὸν· τῷ δὲ ἑκόντα, εἰδὸτα ἐ ὄν, * ἐπὶ ὡς· ὁ δὲ ἀκρατής ἑκὼν βλάπτει αὐτὸς αὐτὸν, ἑκὼν τὸ ἀδικεῖται, ἐ ἐνδέχεται αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἐπὶ δὲ τῷ ἐν τῷ ἀποθυμῶν, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἐπὶ, ἑκὼν δὲ ἡς δι ἀκρασίαν ἑαυτοῦ βλάπτειτο ἑκόντος· ὡς τὸ εἶη αὐτὸν ἀδικεῖσθαι. ἢ ὅτι ὁρθὸς ὁ δόξασιμος, ἀλλὰ ἁδικεῖται τῷ βλάπτειν εἰδὸτα ἐ ὄν, ἐπὶ, ἐπὶ ὡς, τῷ ἁδικεῖται πᾶς ἐκείνου βούλησιν; βλάπτειται μὲν οὖν πᾶς ἐκὼν, ἐ τὰ ἀδικα πάχει· ἀδικεῖται δὲ οὐκ ἑκὼν οὐκ εἰς γὰρ βούλησθαι. * οὐδὲ ὁ ἀκρατής· ἀλλὰ ἁδικεῖται πᾶς βούλησιν ἁδικεῖται· οὐτε γὰρ βούλησθαι οὐκ εἰς ὁ μὴ οἶσθαι εἶ) ἀποδοῦναι· ὁ δὲ ἀκρατής, ὁ ὅτι οἶσθαι δεῖν ἁδικεῖται, ἁδικεῖται· ὁ δὲ τῷ αὐτῷ διδοῦς, ὡς ἄν Ὀμηρὸς φησὶ δεικνύμενον Γραδύχην τῷ Δομήδει,

D Χρῦσα χαλκείων, ἑκάτομβοὶ σίνεα-βοίων, ἰαί ηλ ζ

ὅτι ἀδικεῖται ἐπὶ αὐτῷ γὰρ ὅτι τῷ δίδοναι· τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι, ὅτι ἐπὶ αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικουῶτα δεῖ ἁδικεῖν. ἁδικεῖται μὲν οὖν τῷ ἀδικεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἑκὼν, δηλον.

E Κ Ε Φ Α Λ. ΙΒ'.

Aπορία. Πότερον ποτε ἀδικεῖ ὁ νεῖμας πᾶς πᾶς ἀξίας τῷ πλείον, ἢ ὁ ἑχων.

E Τί δὲ, ὡν ἁδικεῖται, δύο ὅτι εἶπεν, πότερον ποτε ἀδικεῖ ὁ νεῖμας πᾶς πᾶς ἀξίας τῷ πλείον, ἢ ὁ ἑχων· καὶ εἰ ἑστὶν αὐτὸν ἀδικεῖν· εἰ γὰρ ἐνδέχεται τῷ ἁδικεῖν λατρεῖν, ἐ ὁ ἀδικεῖται.

νέμειν ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐχ' ὁ ἔχων τὸ πλεῖον. ^{γρ. πλείον} εἰς ^π πλείον ἑτέρω ἢ αὐτῷ νέμει, εἰδώς ^{7.} ἔκων, ^{8.} οὗτος αὐτὸν ἀδικεῖ. ὅπως δὲ κοῦσιν οἱ μέτεροι ποιεῖν. ὁ γὰρ ὀπτικῆς, ἐλαττωτικὸς ἔστιν. ἢ ὅσδε τῶν ἀπλοῦν; ἐτέρου γὰρ ἀγαθῶν, εἰ ἔτυχεν, ἐπλεονέκτει. οἷον δόξης, ἢ τῆ ἀπλῶς καλοῦ. ἐν λυέσθαι ^{9.} ἔστι τὸν δεισιμόν τῆ ἀδικεῖν. οὐ γὰρ παρὰ τὴν αὐτῆ πάθει βούλησιν. ὥστε οὐκ ἀδικεῖται, ἀλλ' ἄγε τῆ. ἀλλ' εἴπω, βλάπτειται μόνον. φανερόν δὲ ἔστι ὁ δεινέμων ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐχ' ὁ πλεονέχων αἰεὶ. οὐ γὰρ ὁ τὸ ἀδικὸν ἀρχαί, ἀδικεῖ. ἀλλ' ὁ τὸ ἐκόντα τῆ ποιῆν. τῶν δ', ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς περὶ ζέως, ἢ ἔστιν ἐν τῷ δεινέμοντι, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ λαμβάνοντι. ἐν ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ ποιῆν λέγεται, καὶ ἔστιν ὡς τὰ ἀψυχα κτείνει, ἔστι χεῖρ, ἔστι οὐκίτης ^{10.} ὀπτικῆς δὲ οὐκ ἀδικῆ μὲν, ποιῆ δὲ τὰ ἀδίκαια. ἐν, εἰ μὲν ἀγνοῶν ἐκείνην, οὐκ ἀδικῆ κατὰ τὸ νομικὸν δίκαιον, οὐδ' ἀδικὸς ἢ κείσιν ἔστιν. ἔστι δ', ὡς ἀδικὸς. ἔτερον γὰρ τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ τὸ περὶ ζέως. εἰ δὲ γνώσκων ἐκείνην ἀδικῶς, πλεονέκτει καὶ αὐτὸς, ἢ χείρτος, ἢ ὑμφορίας. ὡς ὅτε οὐκ ἔστις μετρίως τῆ ἀδικήματος, ἔστι δὲ τῶν κείνας ἀδικῶς, πλεονέχει καὶ γὰρ ἐπὶ κείνων ὅτε ἀγροῦ κείνας, οὐκ ἀγροῦ, ἀλλὰ ἀργύριον ἔλαβεν.

deest in q.c.

p. π' ὀπτικ.

Κ Ε Φ Α Λ. ιγ'.

Οὐ οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὁ ἀδικῆν, καὶ οὐ ράδην ὁ δίκαιον.

Οἱ δ' ἀνθρώποι ἐφ' ἑαυτοῖς οἰόνται εἶναι ^{11.} τὸ ἀδικῆν, δὲ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ράδην, ^{12.} ὅδ', οὐκ ἔστι συνημέσθαι μὲν γὰρ τῆ τῆ γαίτωνος, καὶ πατάξαι τὸν πλησίον, ἔστι δὲ οὐκ αὐτῆ χειρὶ τὸ ἀργύριον, ράδην, ἔστι ἐπ' αὐτοῖς. ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντα τῶν ποιῆν, οὐτε ράδην, οὐτ' ἐπ' αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γινῶναι τὰ δίκαια, καὶ τὰ ἀδίκαια, ὅσδε οἰόνται σοφὸν εἶναι, ^{13.} οὐκ ὡδὶ ὡν οἱ νόμοι λέγουσιν, οὐ χαλεπὸν ξυμπίνασθαι. ἀλλ' οὐ τῶν ἔστι τὰ δίκαια, ἀλλ' ἢ καὶ συμβεβηκός. ἀλλὰ πῶς περὶ τὸ μὲν καὶ πῶς νεμόμεθα, δίκαια. τῶν δὲ πλεονέχων, ἢ τὰ ὑμεινά εἰδέναι. ἐπεὶ, καὶ κῆ μὲν μελι ἔστι οἶνον ἔστι ἑλλέβορον, καὶ καῦσιν καὶ τὸ μὲν εἰδέναι ράδην, διὰ πῶς δὲ γινῶμεθα περὶ ὑμῶν, ἔστι ἢνι ἔστι πότε, ποσὸν ἔργον, ὅσον

A Nam si contingere potest id quod priore loco dictum est, ut is qui plus tribuit, faciat iniuriā, nō is qui plus obrinuit: sequitur, ut si quis plus alteri quā sibi tribuat sciens, & sua volūtate, is se ipse iniuria afficiat: Id quod modesti homines facere cōsueverūt: nā vir bonus de suo iure libenter & facillē aliis cōcedere solet. An ne hoc quidē simplex est? Nam plus sibi alterius boni, si casus ita tulit, vendicavit, veluti gloriae, aut eius quod absolutē honestum est. Præterea ex definitione eius quod est iniuriā facere, hoc dissolvitur. Nihil enim ei accidit præter ipsius voluntatem. Quare non idcirco iniuria afficitur, sed, ut hoc demus, dāno afficitur dūtaxat. Perspicuum autem etiam illud est, eum quidē qui plus distribuit, facere iniuriā: sed eū, qui plus obtinet, nō semper. Nō. n. is in quo id inest quod iniustū est, iniuriā facit: sed is in quo sponte hoc facere, hoc est, à quo actionis principiū proficiscitur: quod sanē est in eo qui distribuit, nō in eo qui capit. Præterea quoniam Facere multis modis dicitur, & vsuvenit ut inanima quoq; interficiāt, & manus, & seruus, domini iussu: nō quidem iniuriā faciūt, sed tamen res iniustas faciunt. Præterea si quis ignorās iudicavit, neq; facit iniuriam, quod ad ius legitimū attinet, neq; iudiciū iniustum est: sed est veluti iniustum. Nam ius legitimum aliud est ab illo primo. Quod si sciēs iniustē iudicavit, iam ipse quoq; plus cōsecutus est, vel in eo quod gratiam iniit ab altero, vel in eo quod inimicitias suas ultus est. Quemadmodum igitur si quis iniurię factæ sit socius ac particeps, sic etiam in illis, is qui propter hæc iniustē iudicavit, plus obtinere intelligitur. Nam & in illis qui agrum alteri ad iudicavit, is non agrum sed pecuniam accepit.

B

C

CAPVT XII.

D Secunde questioni, corollarii loco due alie questiones annectuntur. Quarum prior est: Vtrum in nostra potestate sit, iniuriam facere, iniusteve agere: & similiter, Vtrum iuris & iniuria cognitio facilis sit, & quorumvis hominum, sicuti vulgus arbitratur.

Homines autem in sua potestate positum esse putant, iniuriā facere, eoque esse facile, iustum esse. Sed nō ita est. Nā cum vicini vxore tē habere, & alterū verborare, & manu pecuniā largiri, tum facile est, tum in eorum, qui faciunt, potestate situm est. Sed sic affectos hæc facere, neque in eorum potestate situm est. Itemque iusta & iniusta nosse, nullius Sapientię esse putant: quia ea, de quibus loquūtur leges, intelligere difficile non est. Verūm hæc non sunt iusta, nisi ex euetu: sed cum certo quodam modo & aguntur & distribuuntur, tum iusta sunt. Hoc autem maius opus est, quā res salubreis cognoscere. Nā illic quoque mel, vinū, veratrū, vstionē, & sectionem nosse facile est: sed quomodo, & cui, & quādo ad sanitatem adhibenda sint, cognoscere, ita magnum & operosum est, ut medicum esse.

E

Propter hanc ipsam causam non minus iusti quam iniusti hominis esse putant, iniuriam facere: quia iustus non minus quam iniustus, immo verò magis, vnum quòdque horum agere possit. Nam & hunc cum aliena vxore rem habere, alterumque verberare, & virum fortem clypeum abiicere, & tergo verso in vtramuis partem currere posse dicunt. Atqui ignauum esse, & iniuriam facere, non est hæc facere, nisi ex euentu, sed sic affectum facere: quemadmodum mederi & sanare, non est secare, aut non secare, medicamento purgare, aut non purgare: sed sic affectum hæc præstare. In his autem iura locum habent, inter quos eorum quæ absolute bona sunt, communitas est, & quibus horum nimium & parum esse potest. Aliis enim non est eorum nimium, vt fortasse diis: aliis nulla prorsus eorum particula utilis est, nempe hominibus insanabilibus, & omni vitiorum genere contaminatis; sed omnia nocent: aliis aliquatenus utilia sunt. Atque hoc humanum est.

A *ιατρῶν εἴη*. δι' αὐτὸ δὲ τὸ, ἔ τῆ δίκης οἶον-
ταί εἴη οὐδὲν ἦπ' οὐδὲν τὸ ἀδικεῖν. οἷον οὐδὲν ἦπ' οὐδὲν
ὁ δίκης, ἀλλὰ καὶ μάλλον δυνάμει αὐτὸ εἰ-
καστον *πρῶτον* τούτων. καὶ γὰρ συγγήμειον
γυμνασίῃ, ἔ πατάξαι, καὶ ὁ ἀδύρδρος πλὴν ἀσ-
πίδα ἀφῆναι, ἔ γραφεῖς * ἐφ' ὅποτεροῦ γρ. ἐφ' ὅπο-
τέρου. ἀλλὰ τὸ δειλαίνειν καὶ τὸ ἀδικεῖν, * *περιουῶ*
τὸ αὐτὰ ποιεῖν ἔστι, πλὴν καὶ συμβεβηκός.
ἀλλὰ τὸ ὠδὲ ἔχοντα, αὐτὰ ποιεῖν ἔστιν. ὡς-
~~τα~~ * καὶ τὸ ἰατρῶν καὶ τὸ ὑγιαίνειν, ἔ τὸ
B *τέμνειν ἢ μὴ τέμνειν, ἢ φαρμακεύειν ἢ*
μὴ φαρμακεύειν ἔστιν, ἀλλὰ τὸ ὠδὲ: ἔστι δὲ
τὰ δίκης αὐτῶν οἷς μέτεσι τῶν ἀπλῶς
ἀγαθῶν. ἔχουσι δὲ καὶ ὑπερβολῶν ἐν τού-
τοις καὶ ἔλλειψιν. τοῖς μὲν * γὰρ οἷον γρ. τὸ ἔστι
ἔστιν ὑπερβολὴ αἰσῶν, οἷον * ἴσως, τοῖς γρ. ἴσως
θεοῖς. τοῖς δὲ οὐδὲν μόνον ὠφέλιμον τοῖς *θεοῖς.* *vetus in-*
αιάτοις καὶ κακοῖς, ἀλλὰ πᾶσι βλά- *terpr. &*
πᾶσι. τοῖς δὲ, μέγιστον * ἀφ' ὅτου αὐ- *Argur. &*
δεσπινόν ἔστι. *τῶν.*

C Κ Ε Φ Α Λ. ΙΔ'.

CAPVT XIV.

Corollarii posterior questio, de Æquitate: Sit-
ne eadem an diuersa à iustitia, de qua
hic agimus.

SEquitur vt de æquitate, & de æquo bo-
no dicamus, quam rationem æquitas ad
iustitiam, quam æquum bonum ad ius ha-
beat. Namque propiùs intuentibus, ne-
que vt idem omnino, neque vt aliud gene-
re videtur. Atque interdum æquum bo-
num laudamus, eumque virum, qui æquus
& bonus est. Quinetiam hoc nomen ad alia
laudando transferimus, pro bono τὸ ἐπιεικῆ-
σι vsurpando, melius scilicet quid signifi-
cantes. Interdum rationem sequentibus
absurdum videtur, æquum bonum, cum
sit vnum quiddam à iure diuersum, esse lau-
dabile. Nam vel ius non est bonum, vel æ-
quum bonum non est bonum, si à iure aliud
ac diuersum est: vel si vtrumque bonum
est, idem est. Tota igitur de æquo bono
questio ex his propemodum causis nascitur.
Sed hæc omnia quodammodo bene habent:
nec quicquam eorū est, quod secum pugnet.
Nam æquum bonum iure quodam melius
ius est: neque ita iure melius est, vt sit aliud
quoddam genus. Idem ergo est, ius & æquum
bonum: cumque ambo sint bona, melius est
æquum bonum. Sed hinc nata dubitatio est,

Περὶ ἐπιεικειᾶς καὶ τοῦ ἐπιεικοῦς. Οὐδὲ
ἐπιεικῆς δίκης μὲν, οὐδὲ καὶ νόμον ἔ-
στιν ἐπιεικῆς νομίμου δίκης. ἢ δὲ
ἐπιεικῆς, δικαιοσύνη τίς ἔστι, καὶ οὐχ
ἕτερον τίς ἔστι.

Περὶ δὲ ἐπιεικειᾶς, καὶ τῆς ἐπιεικειᾶς,
πῶς ἔχει, ἢ μὲν ἐπιεικῆς πρὸς
δικαιοσύνην, τὸ δὲ ἐπιεικῆς πρὸς τὸ
D δίκης, ἐχόμενον ἔστιν εἰπεῖν. οὐτε γὰρ ὡς
αὐτὸν ἀπλῶς, οὐδὲ ὡς ἕτερον τῶν ἁπλῶς
φαίνεται σκοποῦμενοις. ἔ, ὅτε μὲν, τὸ ἐπιει-
κῆς ἐπαινοῦμεν, καὶ ἀδρατὸν τοιοῦτον ὡς-
τε ἔ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐπαμνοῦντες μεταφέ-
ρομεν, ἀλλὰ τῆς ἀγαθῆς τὸ ἐπιεικέστερον, οἷον
βέλιον, δηλωῦντες. ὅτε δὲ, τῶν λόγων ἀκα-
λουθοῦσι φαίνεται ἀτοπον, εἰ τὸ ἐπιεικῆς
~~καὶ~~ τὸ * δίκης ἢ ὄν, ἐπαμνοῦν ἔστιν. * ἢ
E γὰρ τὸ δίκης ἔ σπουδαῖον, ἢ τὸ ἐπιεικῆς ἔ δι-
κῆς, εἰ ἄλλο: ἢ εἰ ἀμφοῖν σπουδαῖα, αὐτὸν
ἔστιν ἢ μὲν οὐκ ἀπορία σχεδὸν συμβαίνει
ἀφ' αὐτῶν αὐτῶν ἐπιεικῆς. ἔχει δὲ ἀπὸ τῶν
ἔσπονδων ὄρθως, ἔ οὐδὲν ὑπερκατῆρον ἐαυ-
τοῖς. ἔ, τε γὰρ ἐπιεικῆς, δίκης ἢ ὄν, βέλ-
τιον ἔστι δίκης. ἔ ἔχῃς δὲ ἢ ἢ ἢ ἢ βέλ-
τιον ἔστι τῆς δίκης. τὸ αὐτὸ ἀρὰ δίκης καὶ
ἐπιεικῆς. * καὶ ἀμφοῖν σπουδαῖον ὄντων,
κρείττον τὸ ἐπιεικῆς. ποιεῖ δὲ πλὴν ἀπορίας,
ἀφ' αὐτῶν.

γρ. τὸ ἔστι
γρ. ἴσως
θεοῖς.
vetus in-
terpr. &
Argur. &
τῶν.
γρ. δίκ. εἰ ἢ
ὄν,
Lamb.
ἢ τὸ τὸ δι-
κῆς οὐ
σπουδαῖον,
ἢ τὸ ἐπιει-
κῆς οὐ
εἰν
δίκης ἀλ-
λο, ἢ εἰ ἄ.
vetus in-
terpr. leg.
ἢ τὸ ἐπιει-
κῆς ἀλλο.
κ. ἔ τὸ
ἀφ' αὐτῶν.

ὅτι τὸ ἔπιεικὲς, δίχαιον μὲν ἔστιν, οὐ τὸ χεῖρον
 νόμον δὲ, ἀλλ' ἐπιμόρφωτα νομίμου δίχαίῃ.
 ἀπτόν δ' ὅτι, ὁ μὲν νόμος καθόλου πᾶσι πε-
 εῖσίνων δὲ, οὐχ οἷ' τε ὀρθῶς εἰπεῖν καθό-
 λου. ἐν οἷς οὖν αἰάγχη μὲν εἰπεῖν καθόλου,
 μὴ οἷ' τε δὲ ὀρθῶς, τὸ ὡς ἔπι τοπλέον λαμ-
 βαίνει ὁ νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ αἰμῶν τὸ μὲν
 νον καὶ ἐστὶν ὁρῶν ἢ τὸν ὀρθῶς. τὸ γὰρ αἰμῶν τῆ-
 μα, οὐκ ἐν τῷ νόμῳ, οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ,
 ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τῆς πράξεως ἔστιν. ὁ-
 ρῶς γὰρ ἢ τῷ πράκτῃ ὕλη τοιαύτη ἔστιν.
 ὅταν οὖν λέγη μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῆ
 δ' ὅτι τούτοις πρὸς τὸ καθόλου, τὸ ὀρθῶς
 ἔχει, ἢ πρὸς αὐτὸν ὁ νομοθέτης, καὶ ἢ μὲν
 τει ἀπλῶς εἰπὼν, ἐπιμόρφωτῶν τὸ ἐλλειφθέν,
 ὁ καὶ ὁ νομοθέτης οὕτως αὐτῶν εἰποῖ, ἐκείπα-
 ρῶν. Ἐεῖ δὲ εἰδῆι, ἐπιμόρφωσεν αὐτῶν. δὲ δίχαιον
 μὲν ἔστι, Ἐ βέλτιον ἕνος δίχαίου. οὐ τὸ ἀ-
 πλῶς δὲ, ἀλλὰ τῆς ἀπλῶς αἰμῶν
 τήματος. Ἐ ἐστὶν αὐτῇ ἢ φύσει ἢ τῆς ἔπιεικῆς,
 ἐπιμόρφωτα νόμου, ἢ ἐλλείπει πρὸς τὸ κα-
 θόλου. τῆς γὰρ ἀπτόν Ἐ τῆς μὴ πτόντα χεῖ-
 νόμον εἶ), ὅτι πρὸς ἐπίων ἀδύνατον γέσθαι
 νόμον. ὡς τε ψήφισματος δει. τῆς γὰρ ἀοεί-
 σου, ἀοείστος καὶ ὁ χερῶν ἔστιν, ὡς πρὸς καὶ τῆς
 Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος χερῶν.
 πρὸς γὰρ τὸ ἄξιμα τῆς λίθου μαλακίῃ, Ἐ
 ἢ μὲν ὁ χερῶν καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τῶν
 πρῶτα. τί μὲν οὖν ἔστι τὸ ἔπιεικὲς, *
 καὶ τί τὸ δίχαιον, Ἐ ἕνος * βέλτιον δίχαίου,
 δύλον. φανερόν δ' ἐκ τούτου Ἐ ὁ ἔπιεικῆς
 πῆς ἔστιν. ὁ γὰρ τῶν ριούτων πρῶτα πρὸς, καὶ
 πρῶτα πρὸς, Ἐ ὁ μὴ ἀκριβοδίχατος ἔπι τὸ
 χεῖρον, ἀλλ' ἐλαττωτικῶς, καὶ πρὸς ἔχων τὸν
 νόμον βοηθόν, ἔπιεικῆς ἔστι. καὶ ἢ ἕξις ἀπτή,
 ἔπιεικεία, δίχαιος τῆς οὐσα, Ἐ οὐχ ἔτε-
 ρα ἕξις.

γρ. ἕξις π
 δ.
 γε. βελτίον
 δ.

Κ Ε Φ Α Λ. 13.

Αποεία β. α, Πότερον ἐνδέχεται ἑαυτὸν
 ἀδικῆν ἢ οὐ. β, Πότερον μᾶλλον
 κακόν, ἀδικεῖν ἢ ἀδι-
 κείσθαι.

Πότερον δὲ ἐνδέχεται ἑαυτὸν ἀδι-
 κείν ἢ οὐ, φανερόν ἐκ τῆς εἰρημέ-
 ρων. τὰ μὲν γὰρ ἔστι τῶν δίχαίων, τὰ κατὰ
 πᾶν ἀρετῶν ἕνω τῆς νόμου τεταγμέ-
 να. οἷ), οὐ κελεύει ἑαυτὸν ἀποκτείνῃ ὁ νόμος

A quod quamvis æquum bonum, ius sit, non est
 tamē ius lege constitutum, aut legitimum, sed
 iuris legitimi correctio. Cuius rei hæc causa
 est, quod lex omnis generalis est: de quibusdā
 autē rebus vniuersè & generaliter rectè præ-
 cipi non potest. Itaque quibus in rebus legis
 vocē vniuersam ac generalem esse necesse est,
 id autē non satis rectè fieri potest; in eis id su-
 mit lex, quod plerumq; solet euenire: quam-
 uis id quod in hoc peccatur, satis intelligat:
 nec tamen idcirco minus recta est. Non enim
 culpa legis est, neque eius qui legem tulit, sed
 naturæ rerum. Earū enim rerū, quæ in actio-
B nem cadunt, talis materia est. Cū igitur lege
 generaliter locuta, aliquid euenit postea præ-
 ter genus illud vniuersum: tunc par est, quā
 prætermisit aliquid later legis, & peccauit in
 eo quod absolutè locutus est, id quod deest,
 quodq; omissum est, corrigere: quod etiā later
 legis, si illic adesset, ita eloqueretur, & de quo
 legē tulisset, si præsciuisset. Itaq; cū æquum
 bonum, ius sit, tum quodam iure melius est,
 non eo quod absolutè ius est, sed eo peccato,
 quod ex simplici & generali sermone natum
 est. Denique hæc æqui boni vis ac natura est,
 vt legis correctio sit, quā aliquid ei deest, pro-
C pterea quod generaliter loquitur. Hæc enim
 causa est, cur non omnia lege sint comprehē-
 sa, quod de quibusdam lex ferri non potest:
 plebiscito igitur opus est. Rei enim non defi-
 nitæ infinita quoque regula est, vt & structuræ
 Lesbix regula plumbea est. Nam ad lapidis fi-
 guram torquetur & inflectitur, neque regula
 eadem manet: sic & populi scitum ad res quo-
 tidianas accommodari & transferri solet. Quid
 sit igitur æquum bonum, quid ius, quo deniq;
 iure melius sit æquum bonum, ex his perspi-
 cuum est. Ex hoc autem etiam apparet, quis
 sit vir æquus & bonus. Nam qui consilium hu-
 iusmodi cepit, vt hæc sequatur, quiq; ad ea ip-
 sa agenda aptus est: & qui non est iuris inter-
 pres in sua causa durior, neque in deteriore
 partem propēsus atque implicatus, sed de suo
 iure concedit potius, etiam si legis auxilio niti
 possit; is est æquus bonus: & hic habitus æqui-
 tas appellatur, quæ iustitia quædam est, non
 alius quidam habitus.

CAPVT XV.

E Tertia questio explicatur. Vtrum quis seipsum in-
 iuria possit afficere. Cui corollarii loco etiam
 ista annexitur: Vtrum iniuriam
 inferre, an pati, grauius
 sit malum.

EX iis autem, quæ dicta sunt, perspi-
 cuum est, vtrum fieri possit, vt quis
 sibi ipse faciat iniuriam, necne. Nam quæ
 omni virtuti congruentia à lege constituta
 sunt, ea in iuribus sunt habenda. Exempli
 gratia, non iubet lex seipsum interficere:

quæ non iubet lex, ea vetat. Præterea cum quis contra legem nocet alteri, nullo ab eo incommodo accepto, sponte facit iniuriam. Sponte autem facit, qui sciens, cui, & quomodo faciat, iniuriam facit. At qui ira impulsus sibi ipse mortem consciscit, hoc sponte facit contra rectam legem, quod lex non permittit. Iniuriam igitur facit. Sed cui? Nonne ciuitati, non sibi? Sponte enim hunc casum subit, ac perfert. At sponte sua nemo afficitur iniuria. Itaque & multat eum ciuitas, & ignominia afficit, qui se ipse exanimauit, vt qui ciuitatem iniuria afficiat. Præterea ex eo quod iniustus est is, qui iniuste facit tantum, & non prorsus improbus, fieri non potest, vt quisquam sibi ipse iniuriam inferat. Hoc enim aliud est ab illo. Nam iniustus ita quodammodo improbus est, vt ignauus: non vt is, qui omni genere improbitatis affectus est. Itaque ne hac improbitate quidem sibi iniuriam facit: alioqui idem eidem decedere simul & accedere posset: quod fieri nullo modo potest, sed semper in pluribus ius & iniuriam esse necesse est. Præterea iniuriam facere, cum à voluntate & consilio proficiscitur, tum etiam tempore prius est. Nam qui malo accepto malum refert, iniuriam facere non videtur. At qui se iniuste lædit, eadem ipse & patitur simul & facit. Deinde acciperet aliquis sponte sua iniuriam. His accedit, quod nemo sine singularibus & certis iniuriarum generibus iniuriam facit. At vxorem suam nemo adulterat, nemo parietem suam perfodit, nemo rei suæ furtum committit. Postremò in summa, sibi quemquam iniuriam facere, refellitur ex iis quæ à nobis decisa sunt, quod nemo possit sponte sua iniuriam accipere. Iam verò ne illud quidem obscurum est, vtrumque esse malum, accipere, & facere iniuriam. Alterum enim minus, alterum plus obtinere medio est. Quod similem rationem obtinet, atque in medicina quidem id quod ad bonam valetudinem pertinet: in arte autem corporum exercendorum id quo firma corporis constitutio comparatur. Verumtamen deterius iniuriam facere est. Namque iniuriam facere, cum vitio coniunctum, & vituperandum esse dicebamus: & cum vitio quidem vel perfecto atque integro, & quod simpliciter tale est, vel eo, quod ei finitimum est. Non enim quicquid sponte fit, coniunctum cum iniustitia est: accipere iniuriam autem, vitio & iniustitia vacat. Per se igitur leuius malum est, accipere iniuriam: quamuis ex euentu grauius esse nihil prohibeat. Sed de hoc ars non laborat: quin lateris dolorē semper esse dicit morbum, pedis offensione grauiorē: & tamen ex euentu, pedis offētio, morbo lateris maius malū poterit esse: vt si cui offenso pede euenerit, vt propterea quod ceciderit, capiat ab hostibus, & occidatur. Ex translatione autem sermonis, & similitudine quadam, poterit esse non ipsi secū,

A ἀδὲ μὴ κελεύει, ἀπαγορεύει. ἔτι ὅτι παρὰ τὸν νόμον βλάβη, μὴ ἀπιβλάτων, ἐκὼν ἀδικεῖ. ἐκὼν δὲ, ὁ εἰδώς * καὶ ὄν] καὶ defuncto, ἔως. ὁ δὲ δι' ὀργὴν ἑαυτὸν σφάπτων, in q.c. ἐκὼν τὸ δρᾶν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὁ δὲ ἐξ ὁ νόμος. ἀδικεῖ ἄρα. ἀλλὰ τίνα; ἢ πλὴν πόλιν, αὐτὸν δὲ οὐ; ἐκὼν γὰρ πάχει ἀδικεῖσθαι δ' οὐδεὶς ἐκὼν. δὲ ἔτι ἡ πόλις ζημιοῖ. καὶ ἵς ἀλιμῖα παρῆσσι πρὸς ἑαυτὸν ἀδικεῖσθαι, ὡς πλὴν πόλιν ἀδικεῖσθαι. B ἔτι καθ' ὃ ἀδικος * ὁ μόνον ἀδικεῖ, καὶ γρ. τίμασθαι μὴ ὅλως φαῦλος, ὅτι ἐστὶν ἀδικεῖσθαι αὐτὸν. τὸ γὰρ ἄλλο ἐκείνου. ἐστὶ γὰρ πῶς ὁ ἀδικος οὕτω πονηρὸς, ὡς ὁ δειλὸς. οὐχ ὡς ὄλλω ἔχων πλὴν πονηρίαν. ὡς οὐδὲ κατὰ ταύτην ἀδικεῖ. ἀμα γὰρ πρὸς αὐτὰ αὐτὸ εἶη, ἀφηρησθαι καὶ παρῆσθαι τὸ αὐτὸ. τὸ δὲ ἀδυνάστον. ἀλλ' αἰεὶ ἐν πλείοσιν αἰάγῃ ἐστὶ τὸ δίκαιον ἔτι ἀδικον. ἐπιδὲ, ἐκούσιον τε ἔτι παρῆσθαι, ἔτι παρῆσθαι. ὁ γὰρ δὲ ἐπὶ ἑκάστῃ καὶ τὸ αὐτὸ ἀδικεῖσθαι, οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν. αὐτὸς δὲ αὐτὸν, τὰ αὐτὰ ἀμα καὶ πάχει καὶ ποιεῖ. ἐπὶ εἶη αὐτὸ ἐκούσιον ἀδικεῖσθαι. παρῆσθαι δὲ τούτοις, ἀνθ' ἧν καὶ μέρος ἀδικημάτων, οὐδεὶς ἀδικεῖ. μοχθήσει δὲ ὁ δειλὸς πλὴν ἑαυτοῦ. ὁ δὲ τριχωρυχεῖ τὸν ἑαυτοῦ τῖχον, ὁ δὲ κλέπτει τὰ ἑαυτοῦ. ὅλως δὲ λυτῆσθαι τὸ ἑαυτὸν ἀδικεῖν, κατὰ τὸν δόξαστον τὸν παρῆσθαι τῆ * ἐκούσιως ἀδικεῖσθαι. Φασκεῖν Lamb. ἀκούσιως; vel ἐκ. καὶ δὲ ἔτι ἀδικεῖσθαι, καὶ τὸ ἀδικεῖν. τὸ μὲν γὰρ, καὶ δὲ, πλείον ἔχειν ἐστὶ τῆ καὶ δὲ. C μίσου. * ὡς ὁ δειλὸς * ὑγεινὸν μὲν, ἐν ἰατρικῇ. * δὲ κλικὸν δὲ, ἐν γυμναστικῇ. ἀλλ' ὁμοῦ χειρὸν τὸ ἀδικεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν, μετὰ κακίας, ἔτι κακίαν ἑστὶ. καὶ κακίας, ἢ τῆς τελείας ἔτι ἀπλάως, ἢ ἐγγύς. οὐ γὰρ ἀπὸ τὸ ἐκούσιον, μετὰ ἀδικίας. ἔτι δὲ ἀδικεῖσθαι, ἀνθ' ἧν κακίας καὶ ἀδικίας. καθ' αὐτὸ μὲν οὖν ἀδικεῖσθαι, ἢ τὸν φαῦλον. κατὰ συμβεβηκὸς δ', οὐδὲν κωλύει * ἐπὶ μείζον κακόν. ἀλλ' οὐδὲν μέλει τῆ τέχνης. ἀλλὰ πλὴν λέγει μείζον νόσον παρῆσθαι. καὶ ποι γνοῖτ' αὐτὸ ποτε θαυτερον καὶ συμβεβηκὸς, εἰ παρῆσθαι ἀδικεῖσθαι ἀδικεῖσθαι συμβαῖν ὑπὸ τῆς πολεμίας ληφθεῖσθαι ἔτι ἀποθανεῖν. καὶ μεταφορῶν δὲ ἔτι ὁμοιότητά ἐστιν ὅτι αὐτὰ παρῆσθαι αὐτὸν δίκαιον,

ἀλλὰ τῶν αὐτῶν πρὸς οὐ πρὸν δὲ δίχασι, ἀλλὰ τὸ διασποπικόν, ἢ τὸ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς λόγοις διέστηκε τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. εἰς αὐτὴν δὲ βλέποισι, * καὶ δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐστὶν ἐν τούτοις πάχειν τί πῶς αὐτὸς ἐαυτῶν ὀρέξεις. ὡς πρὸ οὐκ ἀρχόντι καὶ ἀρχομένης εἶναι πρὸς ἀλλήλα δίχασι, καὶ τούτοις. πῶς μὲν οὖν διχαιοσύνης καὶ τῶν ἀλλῶν τῶν ἠλικῶν ἄρετων, διωρισθῶ τὸν ἔσπον τῶν.

A sed sui partium aliquibus inter ipsas quædam iuris communitas : verum non omnis iuris, sed vel eius, quo dominus in seruum, vel eius, quo paterfamilias in familiam suam uti solet. His enim rationibus ea pars animi, quæ rationis est particeps, ab ea distat, quæ ratione vacat. Ad quæ ipsa respiciunt, & hoc respectu videtur homini quoque in se ipsum iniustitiæ locus esse : quia fieri potest ut in his partibus aliquid à suis appetitionibus alienum ac diuersum perferat. Itaque etiam in animi partibus inter ipsas, ut inter eum qui præest, & eum qui paret imperio, ius aliquod intercedere videtur. De iustitia igitur aliisque virtutibus, quæ ad mores pertinent; cum hac distinctione sic à nobis explicatum sit.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ
Νικομαχείων τ' Ζ'.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ARISTOTELIS ETHICORVM
NICOMACHEORVM

LIBER VI.

CAPVT I.

Lib. 2.
c. 6.

Ὅτι, ἐπεὶ τὸ μέσον, ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος λέγει, σκεπίσει πῶς τούτου καὶ πῶς.

C De recta ratione, eiusque moderatrice Prudentia, & agendum esse, & modum agendi ostendit.

ΠΕΙ δὲ τυγχάνομεν * πρῶτον εἰρηκότες, ὅτι δεῖ τὸ μέσον αἰρεῖσθαι, μὴ πλεῖν ὑπερβολῶν, μήτε πλεῖν ἑλλείψιν· τὸ δὲ μέσον ὅστιν, ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς

γρ. οἱ ἀπέ-
σαις
γρ. ὡς ὅτι τ

γρ. καὶ ἡς
ὅτι ὅτι τ

λέγει, τῶν διελωμένων * ἐν πάσαις γὰρ ταῖς εἰρημύαις ἔξεσι, * καθάπερ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων, ὅτι ἡς σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων, ὅτι πτείνει καὶ ἀνίστησι * καὶ ἡς ὅτι ὁ ὀρθὸς τῶν μεσοτήτων, ἀς μεταξὺ φαρμάκων εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἑλλείψεως, οὕτως καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἐστὶ δὲ, τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως, ἀληθὲς μὲν, οὐδὲν δὲ φέρει καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀλλοῖς ὅτι μελείαις πῶς ὅσας ἐστὶν ὅτι στήμη, τῶν ἀληθῶν μὲν εἰπεῖν, ὅτι οὐτε πλείω, οὐτε ἑλάττω δεῖ ποιεῖν, ὅτι ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ τὰ μέσα, καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος τῶν δὲ μόνον ἔχων ἀπ' ἧς, οὐδὲν δὲ εἰδείη πλέον· οἷον ποῖα δεῖ * πρὸς φέρεσθαι πρὸς τὸ σῶμα, εἰ ἡς εἴποι, ὅτι ὅσα ἢ ἰατρικὴ κελεύει, καὶ ὡς ὁ αὐτὸς ἔχων. δεῖ δὲ ἐπεὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἔξω, μὴ μόνον * ἀληθῶς εἶναι τῶν εἰρημύων, ἀλλὰ τὸ διωρισμένον, ἡς τὸ ὅτι ὀρθὸς λόγος, ἐπὶ τούτου ἡς ὁ ὀρθός.

QVONIAM autem supra diximus, medium esse deligendum, non nimium, neque parum : medium autem ita esse, ut recta ratio præscribit : de hoc distinctius disseramus. In omnibus enim,

quos dixi, habitibus, quæadmodum & in aliis rebus, scopus aliquis inest, quem spectans qui rationis est particeps, intendit aliquid, & remittit : ac terminus aliquis est mediocritatum, quas inter nimium & parum interiectas esse dicimus, rectæ rationi cōsentaneas. Quod cum ita dicitur, est illud quidem verum, sed non satis apertum. Namque in cæteris studiis atque exercitationibus, in quibus scientia aliqua versatur, licet hoc quidem verè dicere, neque plus neque minus laboris aut desidiæ, quàm res postulet, suscipiendum esse, sed omnia mediocriter, & ut recta ratio præscribit, esse facienda. Verum qui hoc tantum perceptum & cognitum habeat, nihil eo ampliùs sciat : exempli causa, si quis quærenti, qualia alendo & curando corpori sint adhibenda, respondeat, quæ ars medendi præcipit, & ut is, qui ea præditus est, præcipit. Quapropter etiam in habitibus animi non solum hoc esse verè dictum, sed etiam distinctum atque explicatum esse oportet quæ sit recta ratio, quæque huius definitio.

CAPVT

CAPVT II.

Α Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Σ

Habitus intelligentia vniuersim, cuius animi partibus, qui & quales sint, enarrat.

Atque animi quidem virtutes ita distribuimus, vt alias morum, alias cogitationis esse diceremus. Eas igitur quæ ad mores pertinent, persecuti sumus: de cæteris autem tum differamus, cum pauca fuerimus prius de animo locuti. Dicitur est supra, duas esse animi partes, alteram rationis participem, experiam alteram. Nunc autem eius partis, quæ ratione prædita est, facienda eodem modo diuisio est. Atque hoc posuit, duas esse animi partes ratione præditas: vnam, qua res eas cernimus, quarum principia aliter sese habere non possunt: alteram, qua eas quæ hoc vel illo modo possunt euenire. Ad ea enim, quorum non est idem genus, intelligenda, partiū quoque animi eam quæ ad vtrunque apta sit natura, oportet genere differre: siquidem eis ex similitudine quadam atque affinitate cognitio comparatur. Appellatur autem harum altera, pars in qua vis inest sciendi: altera, quæ ad ratiocinandum valet. Nam consultare & ratiocinari, idem sunt. Iam verò nemo de iis consultat, quæ aliter euenire non possunt. Itaque ea quæ ad ratiocinandum valet, vna quædam pars est eius animi partis quæ ratione prædita est. Intelligendum igitur est, vtriusque harum partium quis optimus sit habitus. Hic enim vtriusque virtus est. At virtus ad suum quæque opus. Tria autem sunt in animo, quæ actionis & veritatis dominatum obtinent, sensus, mens, appetitus: quamquam ex his tribus sensus, nullius actionis principium est. Quod ex eo perspicuum est; quòd tametsi bestia sensu sint prædita, actionis tamen communionem non habent. Quod est autem in cogitatione affirmatio & negatio, hoc est in appetitu rei alicuius persecutio & fuga. Quare quoniam virtus quæ ad mores pertinet, habitus est ad consilium capiendum expeditus: consilium autem appetitus est ad consultationem accommodatus; iccirco, si consilium bonum esse volumus, oportet & rationem esse veram, & appetitum rectum, eadēque & illam affirmare, & hunc persequi. Hæc igitur cogitatio & veritas ad agendū valet. Cogitationis autem eius, quæ ad res contemplandas, non ad agendas, neque ad efficiendas valet, præstantia & vitium, est verum & falsum. Omnis enim animi partis seu potestatis ad cogitandum valentis, hoc proprium opus ac munus est. Eius autem animi partis, quæ ad agendum & cogitandum valet, opus est veritas conspirans & congruens cum appetitu recto. Actionis igitur principium, consilium est, principium, inquam, vnde motus proficiscitur, non cuius gratia res agitur.

Οτι τὸ λόγον ἔχοντος τῆς ψυχῆς μέρος, δύο μέρη ἐστὶ τὸ ἡμιέτερον. ὃ μὲν ὀπίστημονικόν· ὃ δὲ λογιστικόν· ἢ τῆς ἢ ἑκατέρου τούτων βελτίστη ἐξίς.

ΤΑΣ δὴ τῆς ψυχῆς ἀρετὰς* δειλό-
μην, καὶ τὰς μὲν, εἰ τὸ ἡμιέτερον ἔφα-
μην· τὰς δὲ, τῆς ἀφαινοίας. καὶ μὲν οὖν
τῆς ἡλικίᾳ διεληλυθῆτα μὲν· καὶ δὲ τῆς λογ-
πῶν, καὶ ψυχῆς πρῶτον εἰπόντες, λέγω-
μην ἕτως. πρῶτον μὲν οὖν ἐλέγη δύο
εἰ μέρη τῆς ψυχῆς, τὸ τε λόγον ἔχον, καὶ
ὃ ἀλόγον· οὗ δὲ καὶ τὸ λόγον ἔχοντος,
τὸν αὐτὸν ἔργον διαμετέον. Ἐποκείσθω
δύο τὰ λόγον ἔχοντα, ἐν μὲν, ὃ θεωροῦμεν
τὰ τοιαῦτα τῆς ἕντων, ὧν αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐ-
δέχονται ἄλλως ἔχειν· ἐν δὲ γε, * ὃ τὰ ἐν-
δεχόμενα· πρῶτος γὰρ τὰ τὰς ἡμιέτερον,
καὶ τῆς τῆς ψυχῆς μέρων ἕτερον τὰ γέ-
νη, ὃ πρῶτος ἑκατέρου πεφυκός, * εἰσὶν ἀφαι-
νομοιότητά τινά καὶ οἰκειότητα ἢ γράσις ὁ-
πῆρξαι αὐτοῖς· λεγέσθω δὲ τούτων, τὸ μὲν,
ὀπίστημονικόν· ὃ δὲ, λογιστικόν· ὃ γὰρ βου-
λεύεσθαι ἢ λογίζεσθαι, αὐτὸν ἕτερος ἢ βου-
λεύεσθαι καὶ μὴ ἐνδεχόμενων διήως ἔχειν.
ὥστε ὃ λογιστικόν ἐστὶν ἐν τῇ μέρει τῆς λόγον
ἔχοντος. ληπτέον δὲ, ἑκατέρου τούτων τῆς
ἢ βελτίστη ἐξίς. αὐτὴ γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου·
ἢ δὲ ἀρετὴ, πρῶτος ὃ ἔργον ὃ οἰκειόν.
Τεῖα δὲ ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια ἀφαι-
νεως καὶ ἀληθείας, αἰσθησις, νοῖς, ὀρέξις.
τούτων δὲ ἢ αἰσθησις, ὁ δὲ μίας ἀρχῆς ἀφαι-
νεως· διήλων δὲ τὰ τὰς τελεῖα αἰσθησιν μὲν
ἔχειν, ἀφαινεως δὲ μὴ κοινωνεῖν. * ἐστὶ δὲ
* ὁ δὲ ἐν ἀφαινοίᾳ κατὰ φάσις ἢ ἀπό-
φασις, τῆς ἐν ὀρέξει διώξις ἢ φυγῆ·
ὥστ' ὀπίσθ' ἢ ἡλικίᾳ ἀρετὴ, ἐξίς ἀφαι-
νευτικῆ· ἢ δὲ ἀφαινεσις, ὀρέξις βελθυπ-
τικῆ· δεῖ δὲ τὰ ταῦτα, τὸν τε λόγον ἀληθῆ
εἶ, ἢ τὴν ὀρέξιν ὀρθίαν· εἰσὶν ἢ ἀφαι-
νεσις ἀπουδαία καὶ τὰ αὐτὰ, τὸν μὲν φά-
σαι· τὴν δὲ, διώκειν. αὐτὴ μὲν οὖν ἢ ἀφαι-
νοία καὶ ἢ ἀλήθεια, ἀφαινευτικῆ. τῆς ἢ θεω-
ρητικῆς ἀφαινοίας, ἢ μὴ ἀφαινευτικῆς, μη-
δὲ ποιητικῆς, ὃ δὲ ἢ κακῶς, ἀλήθης ἐστὶ
καὶ ψεύδους· τῆτο γὰρ ἐστὶ πᾶσις ἀφαι-
νευτικῆ * ἔργον· τῆ δὲ ἀφαινευτικῆ καὶ ἀφαι-
νευτικῆ, ἢ ἀλήθεια, ὁμολόγως ἔχουσα τῇ
ὀρέξει τῇ ὀρθῇ, ἀφαινεως μὲν οὖν ἀρχῆς
ἀφαινεσις, ὅταν ἢ κίνησις, ἀλλ' ἔχει ἢ ἐνεκα.

Li 1. c. vlt. & l. 2 c. 1. Mag. mor. l. 1. c. 35. γρ. τῆς αἰσθητικῆς ἀφαινεσις. De animo l. c. 1. & l. 3. c. 1. & 83. Lib. 3. c. 1.

De animo l. 3. c. 7. γρ. ὡς ἀφαινεσις.

α. ορέξεις

β. αὐτή

γ. ἀρχή
γρ. πύτυ

προαιρεσιως δὲ, ὀρέξεις ἔστι λόγος ὁ ἐνεκεν τι-
 νος. δὲ ἔστι αἰὲν νοῦ καὶ Διανοίας, ἔστι δὲ αὐτὴ
 ἠθικῆς ὅστιν * ἐξέως ἢ προαιρεσις. δὲ
 προαίτια γὰρ, καὶ ὁ ἐναντίον ἐν προαίτια
 αἰὲν Διανοίας καὶ ἠθικῆς ὅστιν ἐστὶ. Διανοία
 δ' * αὐτὴ ἔστιν κινή, ἀλλ' ἢ ἐνεκεν τοῦ καὶ
 προαιτική. αὐτὴ γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς
 * ἀρχή. ἐνεκεν γὰρ * τοῦ ποιῆσαι πᾶς ὁ ποιῶν,
 καὶ ὁ τέλος ἀπλάως, ἀλλὰ πρὸς τι, καὶ τίνος
 ὁ ποιητὴν, ἀλλ' ὁ προαιτὸν. ἢ γὰρ δὲ
 προαίτια, τέλος. ἢ δ' ὀρέξεις, τούτου. δὲ, ἢ
 ὀρεκτικὸς νοῦς ἢ προαιρεσις, ἢ ὀρέξεις διανο-
 νοτική. καὶ ἢ τριαύτη ἀρχή, ἀνδραποπος.
 ὅστιν ἐστὶ ὁ προαιρετὸν ἔστιν γεννός. ὅστιν,
 ἔστιν προαιρέσει Ἰλιον πεπορθηκέναι. οὐ-
 δὲ γὰρ βυλβύεται πρὸς τὸ γεννόςτος, ἀλλὰ
 πρὸς τὸ ἐσομένον, καὶ ἐνδεχόμενον. ὁ δὲ γε-
 ννόςτος, ὅστιν ἐνδέχεται μὴ γνέσθαι. δὲ ὀρ-
 ρῶς Ἀγαθῶν,

Μόνον γὰρ αὐτὸ καὶ Θεὸς φερίσκεται,
 Ἀγῆτα ποιῶν ἅσ' αὐτὴ πεπορθημένα.
 ἀμφοτέρων δὲ τῶν νοητικῶν μορίων ἀλήθεια
 ὁ ἔργον. καὶ ἢ ἀσ' οὐκ ἐξέως μάλιστα ἀληθὲς
 ἐκάτερον, αὐτὰ αἰ ἀρετὰ ἀμφοῖν.

ΚΕΦΑΛ. γ'

Ὅτι πέντε ὅστιν τὸ ἀριθμὸν οἷς ἀληθὲς ἢ
 ψυχὴ καὶ καταφαῖναι ἢ ἀποφαῖναι, πρὸς
 ὧν εἰρήσεται. πρῶτον δὲ πρὸς
 ἐπιστήμης.

ΑΡξάμενοι οὖν αἰώθεν, πρὸς αἰτῶν πᾶ-
 λιν λέγωμεν. ἔστω δὲ οἷς ἀληθὲς ἢ
 ψυχὴ καὶ καταφαῖναι ἢ ἀποφαῖναι, πέντε
 τὸν ἀριθμὸν. ταῦτα δ' ὅστιν, τέχνη, ἐπιστήμη,
 φρόνησις, σοφία, νοῦς. ἡ ἀπολήψις γὰρ καὶ
 δόξη ἐνδέχεται ἀψεύδως. ἐπιστήμη
 μὲν οὖν ἢ ὅστιν, ἐντέλειαν φανερόν, εἰ δὲ
 ἀκριβορογεῖσθαι, καὶ μὴ ἀκολουθεῖν τῆς ὁ-
 μοιότησι. πρῶτες γὰρ ἡ ἀπολαμβόμενον, ὁ
 ἐπιστάμεθα μὴ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. πᾶ-
 δὲ ἐνδεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἐξω τῶν θεω-
 ρῶν γνῶνται, γινθάνει εἰ ἔστιν, ἢ μὴ. ἔξ ἀ-
 νάγκης ἀρετὴ ὅστιν ὁ ἐπιστητὸν. αἰδῶν ἀρετῶν.

γρ. ὅτι, ἀ-
πλῶς αἰδ.
mutata di-
stinctione.
γρ. ἀγῆτα

Analyt.
post. l. i. c. i

ταῦτα γὰρ ἔξ ἀνάγκης * ὄντα ἀπλάως, αἰ-
 δῶν πρῶτα. πᾶ δ' αἰδῶν, * ἀγῆτα ἔξ ἀφ-
 θαρτα. ἐπὶ, διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δι-
 καὶ εἰ, καὶ ὁ ἐπιστητὸν, μαθητὸν. ὅστιν προ-
 γινωσκόμενων δὲ πᾶσα διδασκαλία. ὡς πρὸς
 καὶ ἐν τοῖς * ἀναλυτικοῖς ἐλέγχου. ἢ μὲν
 γὰρ, δι' ἐπαγωγῆς. ἢ δὲ, συλλογισμῶν.

A Consilii autē capiēdi principiū, est appetitus,
 & ratio ea quæ finem aliquem sibi propositum
 habet: eo quod neque sine mēte & cogitatio-
 ne, neq; sine habitu eo qui ad mores pertinet,
 cōsiliū esse possit. Nam neq; bona perfectā-
 que actio, neque ei contraria, sine cogitatione
 & moribus constare potest. Cogitatio autem
 ipsa nihil mouet, nisi ea quæ alicuius rei gratia
 comparata est, & quæ ad agendum est idonea.
 Hæc enim etiam ei quæ ad efficiendum valet,
 præest. Nam quisquis aliquid efficit, alicuius
 rei singularis causa efficit: neque absolutē id
 quod efficitur, finis est, sed ad aliquid refer-
 tur, & alicuius est. Quod idem de eo quod in
 actionē cadit, dici non potest. Actionis enim
 vltimum est perfecta actio, id est, res bene ge-
 sta. Appetitio autē, vltimi est. Consiliū itaque
 aut mens est ad appetendum excitans, aut ap-
 petitus cogitandi vim habens: principiūque
 tale homo est. Nullius autem rei iam factæ
 consiliū capi potest. Verbi gratia, nemo
 consiliū capit, Ilium euertisse. Nam neque
 de re præterita deliberat quisquam, sed de fu-
 tura, & ea quæ fieri potest. Quod factum est
C autem, vt sit infectum, fieri non potest. Itaque
 rectē Agatho.

*Hoc namque duntaxat, negatum etiam Deo est,
 Quæ facta sunt, infecta posse reddere.*
 Quocirca ambarum animi partium quæ ad
 cogitandum valent, opus est veritas. Qui igitur
 habitus efficiunt, vt vtraque pars verum
 enuntiet, hi sunt vtriusque virtutes.

CAPVT III.

*Habituum intelligentiæ quinque species subducit:
 & primam ex illis Scientiam enarrat.*
P Rincipio igitur altius repetito, de iis rur-
 sū differamus. Ac sint sanè quinq; nume-
 ro, quib. animus verum enūtiat vel aiēdo vel
 negando: Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia,
 Mens siue intelligentia. Nā Existimatione &
 opinione vt mentiatur animus, euenire po-
 test. Ac sciētia quidem quid sit, ex hoc perspi-
 cuum esse potest, si rei veritatē subtiliter ex-
 quirere, nō similitudines consuetari volumus:
 quod omnes existimamus, euenire non posse
 vt id quod scimus, aliter sese habeat. Quæ au-
 tem sese aliter habere possunt, ea cum longè à
 conspectu remota sint, sunt necne sint, obscu-
 rum est. Ergo quod scientia comprehendi po-
 test, necessariò est. Ex quo efficitur vt æter-
 num sit. Nam quæ necessariò sunt simplici-
 ter, ea sunt æterna omnia. Æterna autem quæ
 sunt, ea neque vnquam orta sunt, neque inte-
 rire possunt. Præterea scientia omnis sub do-
 ctrinam cadere videtur: & quicquid sub
 scientiam cadit, discendo percipi potest.
 Iam verò ex quibusdam rebus antè cogni-
 tis, omnis doctrina gignitur: quemadmo-
 dum & in Analytici dicebamus. Alia enim
 inductione, alia ratiocinatione comparatur.

Atque inductio quidem, principium est, & vniuersi est. Ratiocinatio autem ex vniuersis constat. Sunt ergo principia aliqua, ex quibus constituitur ratiocinatio, quorum non est ratiocinatio. Est igitur eorum inductio. Scientia ergo habitus est ad rem demonstrandam idoneus, & cætera omnia quæ in Analyticis ad definitionem addidimus. Cum enim rem ita esse quodammodo credit aliquis, & nota sunt ei principia, tum scire dicitur. Nam si non erunt conclusione notiora, ex euentu partam scientiam habebit. Ac de scientia quidem cum hac distinctione à nobis dictum sit.

A ἢ μὲν δὲ ἐπαγωγὴ * ἀρχὴ ἐστὶ καὶ τῶ κατὰ-
λου· ὃ δὲ συλλογισμὸς, ἐκ τῶ κατὰλου. εἰ-
σὶν ἀρχαὶ ἀρχαί, ὅς ὢν ὁ συλλογισμὸς, ὢν
ὅσα ἐστὶ συλλογισμὸς. ἐπαγωγὴ ἀρχαί. ἢ μὲν
ἀρχαὶ ὁπισθήμεν ἐστὶν ἐξίς ἀποδεικτική, καὶ ὅσα
ἀλλὰ * πρὸς ἀβελρομεθὰ ἐν τοῖς ἀναλυ-
πικαῖς. ὅταν γὰρ πῶς πιστεύη, καὶ γνώσκει
αὐτὰ ὧσιν αἱ ἀρχαί, ὁπισθίαι· εἰ γὰρ μὴ
μᾶλλον τῶ συμπεράσματι, καὶ συμβεβη-
κὸς ἐξίς τὴν ὁπισθίμην. καὶ μὲν οὖν ὁπισ-
θήμης, διωριάζω τὸ ἔργον τῶτον.
B

CAPVT IV.

Secundo loco de Arte disputat: Prius tamen vniuersim de Habitibus circa res contingentes versantibus pertractat.

ΚΕΦΑΛ. Δ.

Ὅτι τῶ ἀνδεχομένων ἄλλως ἔχον, ὅ μὲν ποιητὸν, ὃ δὲ ὡρακτὸν. εἶτα καὶ τῶ τεχνῆς, ἢ τίς ὁ δούτερον ἐστὶ τῶ πέντε.

eorum autem, quæ aliter euenire possunt aliud est, quod sub effectioem venit: aliud, quod sub actionem. Differt autem ab actione effectio: (Exotericis autem sermonibus hac etiam in re credendum est:) Itaque & habitus cum ratione coniunctus ad agendum idoneus, ab eo differt, qui cum ad efficiendum valeat, cum ratione coniunctus est: neuterque ab altero continetur. Nam neque actio, effectio: neque effectio, actio est. Quoniam autem ædificandi facultas, seu potestas, ars quædam est, atque id ipsum, quod habitus quidam cum ratione coniunctus, ad efficiendum idoneus; neque ars vlla est, quæ non sit habitus cum ratione coniunctus ad faciendum idoneus; neque vllus talis habitus est, qui non sit ars; idem erunt ars, & habitus ad faciendum idoneus cum vera ratione coniunctus. Ars autem omnis in origine & molitione rei occupata est, idque molitur & expectat, vt aliquid fiat eorum quæ esse & non esse possunt, quorumque principium in eo qui facit, non in eo quod fit, positum est. Nam neque eorum, quæ necessario vel sunt, vel fiunt, ars est: neque eorum quæ natura constant. Hac enim in seipsis inclusum habent principium. Quoniam autem effectio & actio inter se differunt, necesse est, artem, effectiois esse, non actionis: in iisdemque rebus quodammodo ars & fortuna versantur: quemadmodum ait & Agatho.

TΟΥ δ' ἀνδεχομένων ἄλλως ἔχον, ἐστὶ
τι καὶ ποιητὸν ὁ ὡρακτὸν. * ἕτερον
δ' ἐστὶ, ποιήσις, ὁ ὡρακτὸς. πιστεύομεν ὅτι καὶ
καὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ὄξωτερικαῖς λόγοις. ὥστε
καὶ ἡ μὲν λόγου * ἐξίς ὡρακτική, ἕτερον
ἐστὶ τῶ μὲν λόγου ποιητικῆς ἐξέως. καὶ ὅσα
καὶ ἐλέγεται ὡς ἀλλήλων. ἔτε γὰρ ἡ
ὡρακτὸς, ποιήσις: ἔτε ἡ ποιήσις, ὡρακτὸς
ἐστὶν. ἐπεὶ δὲ ἡ οἰκοδομὴ, τέχνη τίς ἐστὶ, καὶ
ὅσα ἐξίς ἡ μὲν λόγου ποιητικῆς, ὁ ὡρακ-
μία οὔτε τέχνη ἐστὶν, ἢ τίς ἡ μὲν λόγου ποιη-
τική ἐξίς ἐστὶν, ἔτε ἡ οἰκονομία, ἢ ἡ τέχνη. ὡρα-
κτὸν αὖ εἶη τέχνη καὶ ἐξίς ἡ μὲν λόγου ἀλη-
θοῦς ποιητικῆς. ἐστὶ δὲ τέχνη πᾶσα καὶ γέ-
νεσιν, καὶ ὁ τεχνάξιν, καὶ ὡρακτὸν ὅπως δὴ
D ἡμῶν τί τῶ ἀνδεχομένων καὶ εἶη, καὶ μὴ
εἶη. καὶ ὢν * ἢ ἀρχὴ ἐν τῶ ποιουμένῳ, ἀλ-
λα μὴ ἐν τῶ ποιημένῳ. ἔτε γὰρ τῶ ὄξω
αἰάγκης ὄντων, ἢ γινόμενων, ἡ τέχνη ἐστὶν.
ἔτε τῶ καὶ φύσιν. ἐν αὐτοῖς γὰρ ἔργοις τῶ-
τα πᾶσι ἀρχαί. ἐπεὶ δὲ ποιήσις καὶ ὡρα-
κτὸς, ἕτερον, αἰάγκη πᾶσι τέχνῳ ποιήσεως
ἀλλ' ἢ ὡρακτὸς εἶη. ὁ ἔργον ἵνα καὶ τῶ
αὐτὰ ἐστὶν ἢ τύχη, καὶ ἡ τέχνη, καὶ ὡρακτὸς καὶ
E Ἀγάθων φησὶ,
E Τέχνη τύχῳ ἐφερξο, καὶ τύχη τέχνῳ.
ἢ μὲν οὖν τέχνη, ὡς ὡρακτὸς εἶρηται, ἐξίς τίς μὲν
λόγου ἀληθοῦς ποιητικῆς ἐστὶν. ἡ δὲ ἀτε-
χνία, ὡρακτὸν, μὲν λόγου ψευδοῦς ποιητι-
κῆς ἐξίς, καὶ ὁ ἀνδεχομένων ἄλλως ἔχον.

Malim, q. codd. ἀρχὴ ἐστὶ τῶ κα.

Malim, πρὸς ἀβελρο-
μεθὰ, vt
p. uolo ante
ἐλέγεται.

Magn. l. 3.
c. 35. videt
c. seq.

Metaph. l.
6. c. 1.

Fortuna ut artem, sic et ars fortunam amat. Ars igitur, (vt dictum est,) habitus est quidam cum vera ratione coniunctus, ad efficiendum idoneus. Inertia contra, habitus cum ratione falsa coniunctus, ad efficiendum idoneus, in eo, quod aliter euenire potest, occupatus.

Artis porro virtus est, prudentia autem non est. Et qui sua voluntate in arte titubavit atque offenderit, ei est antefendus, qui inuitus: in prudentia contra deterior est is, qui sponte sua offenderit, quemadmodum & in virtutibus. Perspicuum igitur est, eam, virtutem esse quandam, non artem. Cum sint autem duae animi partes rationis participes, eius partis, quae ad opinandum valet, virtus est prudentia. In iis enim, quae aliter sese habere possunt, & opinio & prudentia versatur. Sed nec habitus est cum ratione coniunctus tantum. Idque ex eo perspicitur potest, quod huiusmodi habitum delere potest obliuio, non potest prudentiam.

CAPVT VI.

Quarto loco de Mente sine Intelligentia verba facit,

Quoniam autem scientia, existimatio est de rebus vniuersis, iisque, quae necessario sunt: quoniamque rerum, quae sub demonstratione cadunt, omnisque ad eam scientia sunt aliqua principia; (cum ratione enim coniuncta scientia est;) consentaneum est principium earum rerum, quae scientia comprehendere possunt, neque scientiam esse, neque artem, neque prudentiam. Nam quod scientia comprehendere potest, demonstrari potest: ars autem & prudentia in iis rebus versantur, quae sese aliter possunt habere: Nec sapientia quidem harum rerum esse potest. Sapientis enim est, nonnullarum rerum demonstrationem expedire posse. Si igitur nihil est quo verum enuntiamus, nunquamque metiamur, tum in iis rebus, quae possunt non aliter sese habere, tum in iis quae possunt, praeter scientiam, prudentiam, sapientiam, & mentem seu intelligentiam; nullum autem ex his tribus, principiorum esse potest, (tria dico, prudentiam, sapientiam, scientiam,) relinquitur ut mens sit principiorum.

CAPVT VII.

Quinto loco Sapientiam omnium habituum praestantissimam, & per se, & comparatione prudentiae, declarat.

Sapientiam autem in artibus, iis attribuimus, qui cuiusque artis sunt peritissimi: ut Phidiam, sapientem lapidum sculptorem: Polycletum, sapientem, statuarum fictorem dicimus: nihil hic aliud per sapientiam, quam artis virtutem significantes. Nonnullos autem vniuersim sapientes esse arbitramur: non singillatim: neque quicquam aliud quam sapientes: quemadmodum ait Homerus in Margite,

Hic neque fossor erat, nec arator muneris diuini
Nec sapiens vlla in re alia.

Tom. III.

A Δλλά μὲν, * τέχνης μὲν ἔστιν ἀρετὴ φρονήσεως δ', οὐκ ἔστι. καὶ ἐν μὲν τέχνῃ ἡ ἐκὼν ἀμαρτάνων, ἀρετῶτερος. καὶ δὲ φρόνησιν, ἡττον, * ὡσαύτ' καὶ καὶ τὰς ἀρετὰς. δὴλον οὖν ὅτι ἀρετὴ τίς ἐστίν, καὶ ἡ τέχνη. δυοῖν δ' ὄντων μερῶν τῆς ψυχῆς τῆς λόγον ἔχοντων, ταύτῃ αὐτῇ εἶη ἀρετὴ, τῆς δόξαστικῆς ἢ τε γὰρ δόξα, καὶ ὁ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἐστίν, καὶ ἡ φρόνησις. ἀλλά μὲν οὐδ' ἐξίς μὲν λόγου μόνου. σημεῖον δ', ὅτι λέγει, τῆς μὲν τριακῆς ἐξέως ἐστίν. φρονήσεως δ', οὐκ ἔστιν.

Doctiss. q. viri emendantur per se, φρονήσεως δ'. prorsus contra Aristotelis mentem. vide Magn. l. 1 c. 35. & passim tribuit Aristot. non φρονήσι. γρ. αἰσ.

ΚΕΦΑΛ. 5.

Περὶ τῆς νοῦ, ὡσαύτ' ἐστίν ὁ τέταρτον τῆς πέντε.

Εἰ δ' ἡ ἐπιτήμη καὶ τῆς καλοῦ ἐστίν ὑπόληψις, ἡ τῆς ἀνάγκης ὄντων. εἰσὶ δ' ἀρχαὶ τῆς ἀποδεικτικῆς καὶ πάσης ἐπιτήμης. μὲν λόγου γὰρ ἡ ἐπιτήμη τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιτήμης, ἔτ' αὐτῇ ἐπιτήμη εἶη, ἢ τε τέχνη, ἢ τε φρόνησις. ὁ μὲν γὰρ ἐπιτήμων, ἀποδεικτικόν. αἱ δὲ τυγχάνουσιν οὕτω καὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν. ὅσα δὲ σοφία τούτων ἐστίν. τῆς γὰρ σοφίας, καὶ ἐνίων ἔχον ἀποδείξιν ἐστίν. εἰ δὲ οἷς ἀληθῶς, καὶ μηδέποτε ἀψευδέμεθα καὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα, ἢ καὶ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ἐπιτήμη, καὶ φρόνησις ἐστίν, ἡ σοφία, καὶ νοῦς. τούτων δὲ * τριῶν μὴ τὴν ἐνδεχόμενα εἶη. (λέγω δὲ τρία, φρόνησιν, σοφίαν, ἐπιτήμην.) λείπεται νοῦν εἶη τῆς ἀρχῶν.

ΚΕΦΑΛ. 6.

Περὶ σοφίας, ἡ αὐτῇ ἐστίν τῆς φρονήσεως πέντε ὁ ἕκαστον.

Τὴν δὲ σοφίαν ἐν ταῖς τέχναις, τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδουσι, Φιδίαν, λιθοργῶν σοφόν. καὶ Πολύκλετον, ἀνδριαντοποιόν. ἐστὶν μὲν οὖν οὐδὲν ἄλλο σημαίνοντες. τὴν σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν. εἶη δὲ ἕνας σοφοὺς οἰόμεθα ὅλως, ἢ καὶ μέρος, * ὅσα δὲ ἄλλο τι ἢ σοφοὺς, ὡσαύτ' Ὀμηροῦ φησὶν ἐν τῇ Μαργίτῃ,

καὶ ἐν ἀλλοῖς σοφ. Sic omnes fore codd. vide Eustr.

Τὸν δ' ἔτ' ἀπὸ σκαπτήρα θεοὶ γέσθη, οὐτ' ἀροτήρα,
Οὐτ' ἄλλως τι σοφόν.

Ωστε δὴλον ὅτι ἡ ἀκριβέστατη δὴ τῆς ὀπί-
 στημῶς εἴη ἡ σοφία. δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ
 μόνον τὰ ἐκ τῆς ζῆλον εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ
 περὶ τῶν ζῆλον ἀληθῶν. ὥστ' εἴη αὖτε ἡ
 σοφία, νοῦς καὶ ὀπίστημη, ἔως κεφα-
 λῶν ἐχρῆσα * ὀπίστημη τῆς ἡμιώτατων.
 ἀτοπον γὰρ εἰ τις πλεῖν ὀπίστημῶν πολιτι-
 κῶν, ἢ πλεῖν φρονήσιν, ἀσυνδαμοτάτῳ οἴε-
 ται (εἰ), εἰ μὴ ὅτι ἀριστον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ
 ἀνδρῶν ἔστιν· εἰ δὴ, ἡγεμόν μὲν καὶ ἀ-
 γαθὸν ἕτερον ἀνδρῶν καὶ ἰσχύσι, ὅτι δὲ
 λελκὸν καὶ διὸ αὐτὸ ἀεὶ, ἔστι σοφὸν αὐ-
 τὸ πρῶτον δὲ εἴποιεν· φρονίμων δὲ ἕτερον.
 ὅτι γὰρ περὶ * αὐτὸ ἕκαστα * ὅτι θεωροῦν,
 φαῖεν αὖ * φρονίμων, ἔστι πούτω ὀπίστη-
 μῶν αὐτὰ. δεῖ καὶ τῆς θηρίων * ἕνα φρο-
 νιμά φασι (εἰ), ὅσα περὶ τὸν αὐτῶν βίον
 ἔχοντα φαίνονται διωαμῖν παρρησιακῶν.
 φανερόν δ', ὅτι οὐκ ἀπὸ εἴη ἡ πολιτικὴ,
 ἔστι ἡ σοφία, ἡ αὐτῆ· εἰ γὰρ πλεῖν περὶ
 τὰ ὠφέλιμα τὰ αὐτοῖς ἐργάσι σοφίαν, πολ-
 λαὶ ἔσονται σοφίαι· ὅτι γὰρ μία περὶ ὅτι ἀ-
 πύτων ἀγαθὸν τῆς ζῶων· ἀλλ' ἕτερα πε-
 ρὶ ἕκαστον· εἰ μὴ ἔστι ἰατρικὴ μία περὶ
 πύτων τῆς ὄντων· εἰ δ', ὅτι βέλτερον ἀν-
 δρῶν τῆς ἄλλων ζῶων, ὅτι δὲ ἀφ' ἑρῆ.
 ἔστι δὲ ἀνδρῶν ἀλλὰ πολὺ ἥϊότερα πλεῖν
 φύσιν, οἷ * τὰ φανερώτατα γὰρ ἔστι ὅτι ἡ
 σμῶς σιμῆσεν. οὐκ δὴ τῆς εἰρημῶν δὴ-
 λον, ὅτι ἡ σοφία ἔστι καὶ ὀπίστημη, καὶ νοῦς
 τῆς ἡμιώτατων τῆ φύσιν· δεῖ Ἀναξαγό-
 ραν, καὶ Θαλῆν, ἔστι τοῖς ποιήτοισι, σοφοῖς
 μὲν, φρονίμοις δ' ἔστι φασι (εἰ), ὅτι ἰδω-
 σιν ἀνοοῦντας τὰ συμφέροντα αὐτοῖς, καὶ
 περὶ τὰ μὲν, καὶ τὰ μαρτυρά, ἔστι χαλεπὰ, ἔστι
 δαμόνια εἰδέναι αὐτοῖς φασι· ἀρχῆσα δ',
 ὅτι ἔστι τὰ ἀνδρῶν ἀγαθὰ ζητῶσιν.

καὶ ὀπίστημη.
vide Láb.
Ann.

Láb. αὐτί-
κατα. con-
iunctim.
vide eius
Annot.
καὶ τὸ δ'
Metaph. I.
I. C. I. &
alibi.

A Quapropter perspicuum est, scientiarum om-
 nium limatissimam & absolutissimam esse
 sapientiam. Sapientem igitur oportet non ea
 solú intelligere, quæ ex principiis colliguntur,
 sed etiam in principiis versantē de iis verè lo-
 qui, verèq; sentire. Itaq; sapientiam dicere li-
 cebit esse tū mentē, tum scientiā: ac scientiam
 quidē rerum honoratissimarum, quasi capitis
 instar obtinentē. Absurda sit enim eius sentē-
 tia, qui scientiā ciuilē aut prudentiam, omniū
 optimam esse putet: nisi fortè rerum omnium,
 quæ in mundo sunt, homo sit res vna præstan-
 tissima. Quòd si salubre ac bonum, aliud est
 hominibus, aliud piscibus: album autē & re-
 ctum semper est idem: idem quoq; semper es-
 se dicent omnes, id quod sit sapientia prædi-
 tum; prudēs, aliud & diuersū. Quod enim sin-
 gulis in rebus pro cuiusque rei natura præstā-
 eiā, seu bonitatē actionis perspicit, id prudens
 esse dixerint, & eas res huic commiserint. Ita-
 que & bestias quasdam prudentes esse dicunt,
 nēpe eas, quæ rerū ad vitam necessariarū pro-
 uidendarum facultatem habere videntur. Ci-
 uilem autem scientiam non esse eandē, atque
 sapientiam, minimè obscurum est. Nam si sa-
 pientiam dicent esse eam, quæ in suis cuiq; e-
 molumentis cōparandis sit occupata, multæ
 reperientur sapientix. Non enim vna est, quæ
 versetur in omnium animantium bono, sed in
 singulis alia atque alia: nisi fortè de omnibus,
 quæ sunt in rerum natura, etiam medicina v-
 na est. Neque verò quicquam ad rem attinet,
 quòd homo reliquorum animalium quiddā sit
 quā optimū. Sunt enim & alia homine multo
 diuiniora natura: vt ea quæ omnibus maximè
 sunt in conspectu, ex quibus hic mundus con-
 flatus & coagmentatus est. Ex iis igitur, quæ
 diximus, perspicuū est, scientiā esse earū rerū
 quæ sunt honore dignissimæ natura, scientiā,
 & mentē, siue intelligentiā. Quocirca Anaxa-
 gorā, Thaletē, cæterosque tales viros, sapien-
 tes quidē esse dicūt, prudentes verò nequaquā;
 cū videāt, eos, quæ sibi vtilia sūt, ignorare: at-
 que eos fatentur recondita atque eximia que-
 dam, & admirabilia, & difficilia, & diuina te-
 nere, sed inutilia: quia humana bona non que-
 runt.

Κ Ε Φ Α Λ η'

CAPVT VIII.

Περὶ φρονήσεως σχεπεῖ ἀκριβέστερον,
 ἀφ' ἧσθε αὐτῆς εἶδη ἐκ-
 τήμενος.

E Post vniuersalem omnium habituum intelligentiæ
 declarationem, descendit nunc ad perfectiorem
 Prudentiæ enarrationē: cuius ergo hæc disputatio
 instituta fuit. Imprimis autem naturam eius
 paucis explicat. Subinde species materiales diui-
 sione proponit.

Η ΔΕ φρονήσις περὶ τὰ ἀνδρῶν ἀγαθὰ,
 ἔστι περὶ ὧν ἔστι βελβύσασθαι. τῆ
 γὰρ φρονήσις μάλιστα τῆς ἐργῶν (εἰ)
 φανερῶν, ὅτι β' βουλβύσασθαι. βουλβύεται δ'
 οὐκ εἰς περὶ τῆς ἀδυνατίων ἄλλως ἔχων,

Prudentia verò in rebus humanis, iisque,
 de quibus cōsultari potest, versatur. Pru-
 dentis enim hoc maximè propriū mun' esse di-
 cimus, bene cōsultare. De iis autem consultat
 nemo, quæ aliter sese habere non possunt,

neq; de iis quorū nō est finis aliquis, nēpe bonū quod in actionē veniat. bonus autē cōsultator est absolutē, qui id quod homini est, eorum quæ in actionē veniunt, optimū, ratione cōsequi & explicare potest: Neq; verò rerum vniuersarū modò prudentia est, sed debent etiam ei esse notæ res singulares. Ad agendum enim idonea est. In rebus singularibus autem omnis actio versatur. Itaq; cū hic nōnulli infcii sunt ad agendū sciētibus aptiores & cōpōsiores, tum in aliis rebus ij qui sūt vsu periti. Nā si quis sciat, carnes leues esse ad cōcoquēdum faciles & salubres, leues autem quæ sint, ignoret, bonā valetudinē nō efficiet: sed is potius efficiet, qui auium carnes scit esse leues & salubres. Prudentia autē in agendo posita est. Danda igitur opera est, vt vel vtrāq; cognitio nē habeamus, vel hāc potius quā illā. Erit autē hic quoq; princeps quædā, & quasi familiā ducēs cognitio. Ciuilis sciētia autē & prudētia sūt, illæ quidē idē habitus: sed natura, qua sunt, tamē & essētia nō est eis eadē. Atq; eius sciētia quæ ad ciuitatē pertinet, altera pars est tāquā princeps & domina prudentia, quæ est legū scribendarū ratio & facultas: altera, quæ admodū singularia, communi nomine Ciuilis appellatur: cuius omnia opera in agēdo & cōsultando cōsumitur. Populi scitū enim sub actionē venit, tanquā extremū. Itaq; hos solos rempubl. administrare dicūt. Hi enim soli, vt operarii quidā, in rebus gerēdis versantur. Ea autē etiā videtur esse prudētia maximē, qua sibi quisque, & vni prospicit: & hæc communi nomine appellatur prudētia. Illarū autē alia rei familiaris tuendæ & procurandæ ratio, alia scientia legum ferendarū, alia ciuilis. Atque huius pars altera ad consultandum pertinet, ad iudicandum altera.

CAPVT IX.

Species Prudentie materiales examinat.

Genus igitur quoddā cognitionis esse videtur, sua scire, sibi que vtilia. Verūm de ipso magna est controuersia. Ac videtur sanè is, qui sua, quæque ad se pertinent, habet cognita, & in eis versatur, prudens esse: at ij, qui se ad rempublicam contulerunt, multarum actionum studio, rerūque alienarum cura distineri. Idcirco & Euripides,

*Prudentem enim quis me putet mortalium,
Cui suppetebat absque villo negotio
In totius turba numerato exercitus
Sortem parētem obtinere sapientissimo?
Præstantiores nanque, & eos qui pluribus
Se rebus implicans, male odit Iupiter.
Quærit enim vulgò id quod sibi bono est,
Idq; vnū agere se arbitratur oportere. Ex hac
igitur opinione natū est, hos esse prudētes. At
qui suū negotiū nosse atq; agere sine rei familiaris rei; publicæ cura, fortasse nemo possit.*

A ἔδ' ὅσων μὴ τέλος τί βῆσι, καὶ τῶν παρακτὸν ἀγαθόν. ὁ δὲ ἀπλῶς βύβυλος, ὅτ' ἄριστος δὴ θεῶν τῶν παρακτῶν σοφιστικῶς καὶ λογισμῶν. ἔδ' ὅτιν ἢ φρονήσις τῶν καθόλου μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν. παρακτική γὰρ. ἢ δὲ περὶ τῶν περὶ τὰ καθ' ἕκαστα. δὲ δὲ ἐπιτοὶ οὐκ εἰδότες, ἐπίων εἰδότες παρακτικώτεροι, * καὶ ἐν Metaph. l. 1. c. 1.
B εἰδῶς, ὅτι τὰ ὀρνίθια κοῦφα ἔσονται, ποῖα δὲ κοῦφα ἀγροῦ, καὶ ποιήσῃ ὑμῖνα, ἀλλ' ὁ ποιήσῃ μᾶλλον. ἢ δὲ φρονήσις παρακτική. ὡς δεῖ ἀμφοῦν εἶναι, ἢ τῶν μᾶλλον. εἴη δ' ἀμὲν τίς * ἐν αὐτῷ ἀρχιτεκτονική. Ἔστι δὲ ἢ ἡ πολιτική, ἢ ἡ φρονήσις, ἢ αὐτὴ μὲν ἕξις. ὁ μὲν τοῖς εἴ, καὶ ὁ αὐτῶν αὐταῖς. τῆς δὲ περὶ πόλιν, ἢ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονική φρονήσις, νομοθετική ἢ δὲ, ὡς τὰ καθ' ἕκαστα, ὁ κοινὸν ἔχει ὄνομα, πολιτική. αὐτὴ δὲ παρακτική, καὶ βασιλική.
C ὁ γὰρ ψήφισμα παρακτὸν, ὡς ὁ ἕχαστον. δὲ πολιτεύεσθαι τούτοις μόνον λέγουσι. μόνον γὰρ περὶ τοῖς εἴ, ὡς περὶ οἱ χερτέχαι. δοκεῖ δὲ ἢ φρονήσις μάλιστα. εἴ * ἢ περὶ αὐτὸν ἔνα. καὶ ἔχει αὐτὴ ὁ κοινὸν ὄνομα, φρονήσις. ἐκείνων δὲ, ἢ μὲν, οἰκονομία. ἢ δὲ, νομοθεσία. ἢ δὲ, πολιτική. καὶ τούτης, ἢ μὲν, βασιλική. ἢ δὲ, δικαστική.

ΚΕΦΑΛ. 9.

D Φρονήσεως εἶδη τινὰ δὲ πλείονων ἀφασαφῶς. ἢ τίς ἢ ἀφασαφῶς φρονήμου τε ἢ σοφοῦ ἢ φρονήσεως καὶ νοῦ.

Εἶδος μὲν οὖν ἢ δὲ εἴη * γνώσεως, ὁ αὐτὸς εἰδέναι. ἀλλ' ἔχει ἀφασαφῶς πολλῶν. ἢ δοκεῖ ὁ τὰ περὶ αὐτὸν εἰδῶς καὶ ἀφασαφῶν, φρονήσις εἴ. οἱ δὲ πολιτικῶν, * πολυπερὶ γινόμενες. δὲ δὲ * εὐειπίδης,

Ε Πᾶς δ' ἀφρονήσις, ὡς περὶ ἀφασαφῶν. Ἐν τοῖσι πολλοῖς * ἢ εὐειπίδης φρατοῦ, * ἴσον μεταχεῖν; Τοῖς γὰρ περὶ αὐτοῖς, καὶ τὴν περὶ αὐτοῖς πλέον. ζητῶσι γὰρ ὁ αὐτοῖς ἀγαθόν, ἢ οἷον) ἔτι δεῖν περὶ τῆν ἐκ τούτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθε ὁ τούτοις φρονήσις εἴ. καὶ τὸ ἴσως οὐκ ἔστι * ὁ αὐτῶν οἰκονομίας, ἢ δὲ ἀφασαφῶν πολιτείας.

Metaph. l. 1. c. 1.

Vide l. 1. c. 1.

Eustrat. ἢ περὶ τὸ αὐτῶν

καὶ φρονήσεως idque iam olim vteustrat. annotat.

καὶ τὰ αὐτῶν εἶδ.

καὶ φιλοσοφῶν καίτοι, inquit Eustrat.

γρ. ἢ εὐειπίδης.

quidā carne implēt ex Plut.

ἴσον μεταχεῖν τῶν σοφωτάτων πύχας. &

post πλέον adiciunt, & δὲ μισθ.

nō necessariò Vide Eustrat. &

Theod. Canteri Var. lect.

l. 1. c. 1.

γρ. τὸ αὐτῶν εἰδέναι & τὸ αὐτῶν εἶδ.

25. πρὸ αὐτῶν

27. μαθητικοί

28. πρὸ

29. μαθητικός

Metaph. I.

5 c. 1. & c. 13

31. βυβλίον

32. ἀπὸ καὶ ἀπὸ

Lib. 3. de

animo, c. 6

33. ἢ φέρει.

vide Lib.

annot.

34. ὁμοίαν δ'

ἐπὶ δὲ, * ὅ αὐτῶν πῶς δεῖ διοικεῖν, ἀδύνατον
 καὶ σκοπεῖον. σημεῖον δὲ ὅτι τῶ εἰρηλίδου,
 καὶ δὲ πρὸ γεωμετρικῶν μὲν νέοι καὶ * μα-
 θηματικοὶ γίνονται, καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα.
 φρόνιμος δὲ οὐ δοκεῖ γίνεσθαι. αἴτιον δὲ, ὅτι
 καὶ τῶ κατ' ἕκαστα ὅτιν ἐ φρόνησις, ἀ-
 γὰρ γνώριμα ἐξ ἐμπειρίας. νέος δὲ, ἐμπει-
 ρος οὐκ ἔστι. πλήθος γὰρ χρόνος * ποιήσας ἢ
 ἐμπειρία. ἐπεὶ καὶ τῶτ' ἀνὴρ τις σκέψασθε,
 ἀλλ' ἢ, * μαθηματικὸς μὲν πάντες γίνονται
 αὐτῶ. σοφὸς γὰρ, ἐ φρονησὶς, ἢ. * ἐ φρονησὶς, τὰ μὲν
 δὲ ἀφαρέσεως ὅτι. τῶ δὲ, αἰ δὲ φρονησὶς, ἐξ
 ἐμπειρίας. καὶ τὰ μὲν ἢ πισθυοῦσιν οἱ νέοι,
 ἀλλὰ λέγουσι. τῶ δὲ, ὅ ἢ ὅτιν, οὐκ ἀδύ-
 νατον. ἐπὶ, ἢ ἀμύρτια, ἢ αὐτῶ ὅ κατ' ἕκαστον ἐν
 ὅ * βυβλίον, ἐ φρονησὶς, ἢ αὐτῶ ὅ κατ' ἕκαστον.
 ἐ φρονησὶς ἢ ὅτι πρὸ τὰ βαρύτερα ὕδατα,
 φαύλα. ἢ ὅτι τῶ βαρύτερα. ὅτι δὲ ἐ φρο-
 νησὶς οὐκ ἐπισημη, φανερόν. τῶ γὰρ
 ἐχάτου ὅτιν, ὡς φέρει. ὅ γὰρ πρὸ τῶ
 τῶ τοιοῦτον. ἀπὸ τῶ μὲν δὲ ὅ νῶ.
 * ὅ μὲν γὰρ τοῖς, τῶ ὅρων, ὡν οὐκ ἔστι λό-
 γος. ἢ δὲ, τῶ ἐχάτου, ὅ οὐκ ἔστιν ἐπισημη,
 ἀλλ' ἀμύρτια. ἢ ἢ τῶ ἰδίον, ἀλλ' οἷα
 ἀμύρτια, ὅτι ὅ ἐν τῶ μαθηματικοῖς
 ἐχάτου, τῶ τῶ τῶ γὰρ κατ' ἕκαστον. ἀλλ'
 αὐτῶ μᾶλλον ἀμύρτια * ἢ φρονησὶς. * ἐκεί-
 νος δὲ, ἄλλο εἶδος.

A Præterea quomodo suum quisque negotium gerere debeat, obscurum est, & res eget consi- deratione. Cuius rei hoc argumentum est, quod iuvenes & geometræ, & mathematici, & talibus disciplinis eruditi fiunt, prudentes non fiunt. Causa hæc est, quod etiam in rebus singularibus prudentia vertitur, quarum cog- nitio usu comparatur. Adolescens autem usu rerum non habet, quippe quem temporis longinquitas sit allatura. (Nam hoc quoque consideratione dignum est, quamobrem puer mathematicus effici possit, sapiens aut physicus non possit. An quod illa à ma- teria diuisa ac segregata sunt: horum prin- cipia ex usu & experientia nascuntur? & quod his non assentiuntur, neque fidem ha- bent iuvenes, sed ea dicunt tantum: quid sint illa autem, non est obscurum?) Præterea quic- quid in consultando peccatur, vel ad res uni- uersas pertinet, vel ad singulares. Nam vel omnes aquas graues, esse insalubres, vel hanc esse grauem. Prudentiam autem, non esse scientiam, perspicuum est: extremi enim est, ut dictum est. Tale enim est id quod sub a- ctionem venit. Menti igitur seu intelligen- tiæ opponitur. Mens enim eorum termino- rum est, quorum ratio afferri non potest Pru- dentia extremi, quod non scientia, sed sensu percipitur: non illo, cui propriæ sunt attri- butæ qualitates, quas sentiat: sed eo, quo sentimus hoc extremum in mathematicis, esse triangulum. Nam illic quoque insistit. Verumtamen prudentia sensus est potius. Il- lius autem alia forma, aliâque notio est.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

CAPVT X.

Περὶ βουβλίας.

D Formales Prudentiæ species aggreditur. Et pri- mo loco βυβλίον declarat, quæ de rebus agendis consultat.

Magn. I. 2.

c. 3.

35. βυβλίον δ'

36. δόξα

Τὸ ζητεῖν δὲ, καὶ ὅ βυβλίον, ἀμύρ-
 τια. ὅ γὰρ βυβλίον, ζητεῖν πῶ
 ὅτι. δεῖ δὲ ἀμύρτια καὶ αὐτῶ βου-
 βλίας, πῶ ὅτι, πότερον ἐπισημη ἢ, ἐ φ-
 ρονησὶς, ἐ φρονησὶς, ἐ φρονησὶς, ἐ φρονησὶς.
 μὲν δὲ οὐκ ἔστι. οὐ γὰρ ζητεῖσιν αὐτῶ ὡν
 ἴσασιν. ἢ δὲ βυβλία, βυβλή πῶ ὅτιν. ὅ δὲ
 βουβλίον, ζητεῖ καὶ λογίεσθαι. ἀλλὰ
 μὲν, οὐδ' ἐ φρονησὶς. αὐτῶ τε γὰρ λόγος,
 καὶ τῶ πῶ ἢ ἐ φρονησὶς. * βουβλίον δὲ
 πολὺν χρόνον, καὶ φασὶ, πρὸ τῶ μὲν
 δεῖν τῶ πῶ * βουβλίον, βουβλί-
 ον δὲ βυβλίον. ἐπὶ, ἐ φρονησὶς ἢ ἐ φ-
 ρονησὶς, καὶ ἢ ἐ φρονησὶς. ἐ φρονησὶς πῶ,
 ἢ ἐ φρονησὶς. αὐτῶ δὲ δόξα ἢ ἐ φρονησὶς οὐ-
 δεμία. ἀλλ' ἐπεὶ ὅ μὲν κατ' ἕκαστον βουβλί-
 ον, ἀμύρτια. ὅ γὰρ ὅ, ὅ γὰρ βυβλίον.

D QVætere autem & consultare, inter se differunt Nam consultare, aliquid quæ- rere est. Sed etiam de bona consultatione, quid sit, distinctione adhibita videndum est, utrum scientia aliqua sit, an opinio, an bona coniectura, an aliud quoddam genus. Ac pri- mum sanè non est scientia. Nam de iis quæ sciuntur, quæri non solet. At bona consulta- tio, consultatio est. Qui autem aliqua de re consultat, quærit & ratiocinatur. Iam verò neque coniectura esse potest. Nam cum bona coniectura sine ratione fiat, tum celere quid- dam est. In consultando autem multum temporis consumitur: aiuntque, id de quo consultaueris, celeriter esse agen- dum, sed spissè lentèque consultandum. Præterea aliud est sagacitas, aliud bona consultatio. Sagacitas autem, bona conie- ctura quædam est. Neque verò vlla bona con- sultatio, opinio est. Sed quoniam qui malè consultat, peccat: qui bene, rectè consultat:

perspicuum est, bonam cōsultationem quod-
 dā rectū esse: sed neq; scientiæ tamen, neq; o-
 pinionis rectū est. Scientiæ enim nullū est re-
 ctū, nam neq; eius est vlla prauitas. Opinioni
 autē rectū est veritas. Simūlq; id omne cuius
 est opinio, decisum iam ac transactum est. Sed
 neq; sine ratione bona consultatio est. Cogi-
 tatione igitur est inferior. Hæc enim nondum
 enuntiatio est. Nam & opinio, nō quæstio, sed
 quædā iā enuntiatio est. At qui consultat, siue
 bene, siue malè consultet, is quærit aliquid, &
 ratiocinatur. Sed profectò bona consultatio,
 rectum quoddā consultationis est. Ea propter
 quid sit cōsultatio, quærendū primò est, & in
 quo versetur. Sed quoniam rectū multis mo-
 dis dicitur: non omne rectum bonam cōsulta-
 tionem esse perspicuū est. Incontinens enim
 & malus homo, quod sibi proposuerint ad in-
 spiciendū, ratiocinatione cōsequentur. Itaq;
 rectè consultasse videbuntur, sed magno ma-
 lo accepto. At bene consultare, bonū quoddā
 videtur esse. Id enim consultationis rectum
 quod ad boni adeptionē valet, bona consul-
 tatio est. Sed fieri potest, vt quis etiam ratio-
 cinatione falsò conclusa bonum adipiscatur:
 & id quidē, quod facto opus est, consequatur,
 non autem qua ratione oporteat, sed medius
 ratiocinationis terminus falsus sit. Itaq; ne ea
 quidē bona consultatio est, qua consequitur
 quidē aliquis quod oportet, sed nō qua ratio-
 ne oportebat. Præterea cōtingere potest, vt a-
 lius diu, alius celeriter consultando, id quod
 vult assequatur. Nondum igitur ne illa quidē
 bona consultatio est. Sed id consultationis re-
 ctum erit, quod ad vtilitatē, & ad id quod o-
 portet, obtinendum, quo modo, & quo tem-
 pore obtineri debet, accommodatum est. Præ-
 terea licet & absolutè bene consultare, & ad
 certum aliquem finem consultationem refer-
 re. Ac bona sanè consultatio absolutè ea est,
 quæ proposito sibi absoluto, & totius vitæ hu-
 manæ communi fine, bene procedit: quædam
 autem bona consultatio est, quæ certū aliquē
 & propriū finē spectat. Quòd si bene consul-
 tare, prudentium est; bona consultatio rectum
 quoddam consultationis erit, ad vtilitatem
 accommodatum, ad aliquem finem relatum,
 cuius ipsa prudentia est vera existimatio.

A δῆλον ὅτι ὀρθότης τις ἢ εὐβουλία ἔστιν. οὐτ'
 ὀπιστήμης δὲ, ἔτε δόξης· ὀπιστήμης μὲν γὰρ
 οὐκ ἔστιν ὀρθότης. ὁμοίως γὰρ ἀμάρτια· δόξης
 δ' ὀρθότης, ἢ ἀλήθεια. ἀμα γ' καὶ διώκει-
 ται ἡδὴ παρ' ἡμῶν ἡ δόξα ἔστιν. ἀλλὰ μὲν ἔδ'
 ἀμάρτια λέγουσι ἢ εὐβουλία· ἀφαιρέσεως ἀρε-
 λείπεται· αὐτὴ γὰρ ἔπω φάσις· καὶ γὰρ ἡ
 δόξα, ἢ ζήτησις, ἀλλὰ φάσις τις ἡδὴ. ὁ γ'
 βυβλυόμενος, ἐὰν τε βί', ἐὰν τε κακῶς
 βουλεύηται, ζητεῖ τι, καὶ λογίζεται. ἀλλὰ
 B ὀρθότης τις ἔστιν ἢ εὐβουλία, βυβλῆς· δὲ
 ἢ βυβλή ζήτησις παρ' ἡμῶν τι, καὶ παρ' ἡμῶν
 ἐπεὶ δὲ ἡ ὀρθότης πλεοναχῶς, δῆλον ὅτι ἢ
 πᾶσα· ὁ γὰρ ἀκρατής καὶ ὁ φαῦλος ὁ
 παρ' ἡμῶν ἰδεῖν οὐκ ἐκ τῆς λογισμῶν, τεύξε-
 ται· ὥστε ὀρθῶς ἔσαι βεβυβλυόμενος, κα-
 κὸν γ' μέγα * εἰληφῶς· δοκεῖ δὲ ἀγαθὸν τι,
 C ὁ δ' * βυβλεύεσθαι· ἢ γὰρ τριάντη ὀρθό-
 τητος βυβλῆς, εὐβουλία, ἢ ἀγαθὸν τρυκτική.
 ἀλλ' ἔστι καὶ * τούτου ψαδὲ συλλογισμῶν
 τυχεῖν· καὶ ὁ μὲν δεῖ ποιῆσαι, * τυχεῖν· δι'
 ἢ δὲ, ἢ ἀλλὰ ψαδὴ τ' μέσον ὄρον εἶναι.
 ὡστ' ἔδ' αὐτὴ πω εὐβουλία, κατ' ἰσ', ἢ
 δεῖ μὲν, τυγχάνει, ἢ μὲν τι δι' ἢ ἔδει.
 εἶναι, ἔστι πολὺν χρόνον βυβλυόμενον τυχεῖν
 τὸν γ', ταχύ. οὐκοῦν, ἔδ' ἐκείνη πω εὐ-
 βουλία· ἀλλ' ὀρθότης ἢ κατ' ἡμῶν ὠφέλιμον,
 καὶ ἢ δεῖ, ἢ ὡς, καὶ ὅτε. ἐπὶ, ἔστι ἢ ἀπλῶς
 δ' βεβυβλεύεσθαι, καὶ παρ' ἡμῶν τέλος. ἢ
 μὲν δὲ ἀπλῶς, ἢ παρ' ἡμῶν τέλος ὁ ἀ-
 πλῶς κατορθούσα· ἢ δὲ τις, ἢ παρ' ἡμῶν τι τέ-
 D λος. εἰ δὲ τῶν φρονίμων ὁ δ' * βυβλεύεσθαι,
 ἢ εὐβουλία εἶναι αὐτὴ ὀρθότης ἢ κατ' ἡμῶν συρφε-
 ὄρον * παρ' ἡμῶν τέλος, ἢ ἢ φρονήσις ἀληθείας
 ἀπολήψις ἔστιν.

γρ. ἢ εὐβουλία
 φάσις
 γρ. βεβυβλυ-
 ὄσαι.
 γρ. πᾶσα
 γρ. τυχεῖν τού-
 τῳ.
 γρ. βεβυβλυ-
 ὄσαι.
 γρ. παρ' ἡμῶν
 τι.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'

CAPVT XI.

Alteram Prudentiæ formalem differentiam persequitur, quæ de rebus actis indicat, & in
 Σύνεσι atque Γνώμῃ διuiditur.

Σύνεσις autē, hoc est, intelligētia, & ἀσύνε-
 σία, hoc est, stultitia, siue tarditas, ex qui-
 bus intelligentes & stulti nominantur:
 neq; idē profus est, quod sciētia, aut opinio:
 omnes enim essent intelligentes: neque vna
 aliqua ex scientiis singularibus: vt medicina:
 in cognitione enim rerum salubrium, aut in
 curāda valetudine versaretur: aut geometria:

E Περὶ Σύνεσεως ἢ εὐσύνεσις, καὶ
 γνώμης ἢ εὐγνωμοσύνης.

ΕΣΤΙ δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσύνε-
 σία, κατ' ἂς λέγουσιν σύνεσις καὶ
 ἀσύνεσις, οὐτε ὅλως ὁ αὐτὸ ὀπιστήμη, ἢ
 δόξη· πᾶντες γὰρ αὐτὴ ἡσὸν σύνεσις· ἔτε τις
 μία τῶν κατ' ἡμῶν μέρεσ' ὀπιστήμης, * οἷον ἡ ἰατρει-
 κή· παρ' ἡμῶν γὰρ ὑγιᾶν αὐτὴ ἰσ'· ἢ γεωμετρία·

γρ. εἰσὶ ἢ ἰα-
 τρικὴ παρ' ἡμῶν ἢ γε-
 ωμετρία παρ' ἡμῶν.

71. 8 γδ π. *ᾧ* μεγέθη γάρ. * ὅτε γδ *ᾧ* τῶν αἰεὶ
 71. 9 ὄντων καὶ ἀκινήτων ἢ σιῶσεις ἔστιν. ὅτε πε-
 εὶ τῶν γιγνομένων * ὁπουοῦν. ἀλλὰ *ᾧ*
 ὧν ἀπορήσεν αὐτὸς πῶς καὶ βυβλίσατο. δὲ,
ᾧ τὰ αὐτὰ μὲν τῆ φρονήσεσ ἔστιν. ἔστι
 ἔστι δὲ ταῦτον σιῶσεις καὶ φρονήσεις. ἢ μὲν
 γάρ φρονήσεις, ὀπιτακτικὴ ἔστι. τί γάρ
 δεῖ *ᾧ* τῆσιν ἢ μὴ, ὅ τέλος αὐτῆσ ἔστιν. ἢ
 δὲ ξιώσεις, κριτικὴ μόνον. ταῦτὸ γδ ξιώ-
 σεις καὶ διξιώσεις. καὶ γάρ οἱ σιῶετοι, καὶ
 δισιῶετοι. ἔστι δ', ὅτε ὅ ἔχειν πλεὺ φρονη-
 σιν, ὅτε ὅ λαμβάνειν, * σιῶσεις. ἀλλ'
 ὡσπερ ὅ μαθητὴν λέγεται σιῶιέναι, ὅ-
 ταν χρῆται τῆ ὀπισημῆ, ὅτως ὅ τὰ χρῆ-
 σθαι τῆ δόξῆ ὅτι ὅ κρίνει *ᾧ* τούτων,
ᾧ ὧν ἢ φρονήσεσ ἔστιν, ἀλλὰ λέγοντος,
 καὶ κρίνειν καλῶς. ὅ γδ δὲ, τὰ καλῶς
 ταῦτὸ. καὶ ὅτε δὲ ἐλήλυθε πύρισμα ἢ
 σιῶσεις, καὶ ἢ δισιῶετοι, ὅ τῆσ ὅ
 μαθητὴν λέγοντον γδ ὅ μαθητὴν, σιῶιέ-
 ναι πολλάκις. * Ἡ ὅ καλουμένη γνώμη,
 καὶ ἢ *ᾧ* * διγνώμονας καὶ ἔχον φαμεν
 γνώμην, ἢ τῆ ὀπιφκῆσ ἔστι κρίσις ὀρθή.
 σημεῖον δὲ τὸν γδ ὀπιφκῆ * μάλιστα φα-
 μεν εἶ) συγγνωμονικόν. ἔ ὀπιφκῆσ, ὅ ἔχον
ᾧ ἔνια συγγνώμην. ἢ δὲ συγγνώμη,
 γνώμη ἔστι κριτικὴ τῆ ὀπιφκῆσ ὀρθή. ὀρθή
 ὅ, ἢ τῆ ἀληθείσ.

Magn I. 4.
 c. 2.
 γρ. διγνώμο-
 12

Κ Ε Φ Α Λ. 13.

Τίς ἢ κοινωνία τῶν ἀρῆ εἰρημόρων
ἔξεων.

Εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἔξῆσ * αὐτὰν διλόγως
 εἰσ ταῦτὸ τείνεσαι. λέγοντον γδ γνώ-
 μην, ἔ σιῶεσιν καὶ φρονήσιν, καὶ νοῦν, ὅτι
 τοῖσ αἰθεῖσ ὀπιφρονητεσ γνώμην ἔχειν, καὶ
 νοῦν ἢδη, καὶ φρονίμοι, καὶ σιῶετοι. πᾶσαι
 γδ αἱ διωάμεσ αὐτὰ τῶν ἐσχάτων εἰσὶ καὶ
 τῶν * καὶ ἔκαστον. καὶ ὅ μὲν τὰ κριτικὸσ
 εἶ) *ᾧ* τῶν ὅ φρονίμοσ, σιωετὸσ, καὶ διγνώ-
 μων, ἢ συγγνωμων. τὰ γδ ὀπιφκῆ, κρινά
 τῶν ἀγαθῶν * ἀπομύτων ἔστιν ὅ τὰ *ᾧ* τῶσ
 ἄλλον. ἔστι δὲ τῶν καὶ ἔκαστα καὶ τῆ ἐσχάτων,
 ἀπομύτα τὰ *ᾧ* τῶσ καὶ γδ τῆ φρονίμον δεῖ
 γνώσκον αὐτὰ. καὶ ἢ σιῶεσιν, καὶ ἢ γνώμη πε-
 εὶ τὰ *ᾧ* τῶσ. ταῦτα δ' ἐσχάτα. ἔ ὀνοῖσ,
 τῆ ἐσχάτων ἐπ' ἀμφοτέρωσ καὶ γδ τῆ *ᾧ* τῶσ
 ὀρων, ἔ τῶν ἐσχάτων, νοῖσ ἔστι, καὶ οὐ λόγος.

γρ. καὶ ἢ
 κατ.
 γρ. πᾶσων
 Suprà c 9.

A nā in magnitudinibus esset occupata. Neque enim intelligentia earum rerum est, quæ semper sunt, numquamque mouentur: neque vilius earum quæ oriuntur: sed earum de quibus dubitari & consultari potest. Quapropter in iisdem sanè rebus, in quibus & prudentia, versatur: sed tamen nō est idē intelligentia, quod prudentia. Habet enim vim quandam præcipiendi atque imperandi prudentia; (nam propositus ei finis est, quid agendum sit aut non agendum;) intelligentia autem, iudicandi solum. Idem est enim intelligētia, quod *δισπισία*, id est, bona intelligentia. Nā qui sunt intelligentes, iidem quoq; sunt bene intelligentes. Intelligentia autem neque habere prudentiā est, neque consequi. Sed ut is, qui discit, tum intelligere dicitur, cū scientia utitur: sic & cū quis opinione utitur, alio loquente, ad iudicandum iis de rebus, de quibus prudentia iudicat, & probè iudicandū. bene enim & probè, idē sunt. Atque hinc natum est intelligentiæ nomen: ex qua bene intelligentes appellātur, ex ea scilicet quæ est in discendo, intelligentia. Sapenumero enim discendi verbum pro eo quod est intelligere, usurpamus. Ea autē quæ *γνώμη*, hoc est, sententia, appellatur, (ex qua quosdam *διγνώμονας*, (id est, in sententia ferēda moderatos, nominant, & *γνώμη* ἔχον, hoc est, sententiæ dicendæ facultate præditos dicimus,) est viri boni & moderati rectum iudiciū. Cuius rei hoc argumēto est, quod virum æquum bonum ac moderatum ad consentiendum, id est, ad ignoscendum,) promptum ac propensum dicimus: & æquum bonū esse, in nonnullis delictis sententiam seu consensū accōmodare, (id est, ignoscere, ac veniam dare.) Atq; hic consensus, (id est, venia quæ datur errato) sententia est ad iudicandum ex æquo & bono apta, & recta: recta autem ea est, quæ hominis veri est.

CAPVT XII.

Formales Prudentiæ species siue differentias, quas hætenus deduxit, confirmat: easque ad eundem habitum reduci ostendit.

Merito autē hi omnes habitus eodē pertinent. Nā sētētiā, intelligētīā, prudētīā, mētē sanā ac vegetā, iisdē attribuētes, sententiæ dicendæ facultate præditos esse, & mentis sanitate præstare, & prudentes & intelligētes dicimus. Omnes enim hæ animi potestates, sūt extremorū & rerū singularium. Atq; in eo quidē, quod aptus sit ad iudicandū iis de rebus, de quib; iudicat prudēs, spectatur homo *συνίσις* siue intelligēs, & *διγνώμων* in sētētia ferēda moderatus, aut *συγγνωμων*, ad consentiēdum, id est, ignoscendum facilis & propensus. Æqua bona enim omnium virorum bonorum communia sunt in ea re quæ cum altero cōtrahitur. In singularium autem & extremorum numero

E

habenda sunt ea omnia quæ sub actionem veniunt. Ea enim viro prudenti nota esse debēt. Intelligentia autem & sententia in iis quæ sub actionem veniunt, versantur, quæ sunt extrema. Et mens extremorum est in utramque partem. est enim mens & primorum terminorum, id est, principiorum vniuersalium, & extremorum, id est, singularium, non ratio;

ea mens quidem, quæ in demonstrationibus occupata est, immobilium & primorum terminorum: altera autē, quæ in artibus ad agendum vtilibus versatur, extremi, & eius quod esse & non esse potest, & alius pronūtiati. Hæc enim pronuntiatorum genera, eius cuius gratia res agitur, principia sunt. Nam ex singularibus oriuntur & constant vniuersa. Singulare igitur sensu præditum esse oportet. At hic sensus, mens est. Quocirca videntur hæc etiam à natura nobis tributa: & cum sapiens nemo sit natura, tamen & sententiæ dicendæ facultate præditus est, & est intelligens, & mentis sanitate atque acumine valet quisque natura. Cuius rei hoc argumentum est, quod hos habitus ætatum socios, & comites, & veluti asseclas esse arbitramur. Itaque loqui solemus. Hæc ætas mentis sanitate atque acumine valet, & sententiæ dicendæ facultate prædita est: perinde quasi horum sit effectrix & causa natura. Eandem quoque ob causam mens principium & finis est: ex his enim constant, & de his sunt demonstrationes. Itaque vsu peritorum, & senum, aut prudentium pronuntiat, atque opinionibus, quæ demonstrari non possunt, non minus quam demonstrationibus attendendum atque obtemperandum est. Nam quoniam vsu oculum quendam consecuti sunt, principia facile cernunt. Quid sit igitur sapientia, & prudentia, & in quibus vtraque versetur, & vtramque non esse eiusdem animi partis virtutem, dictum est.

CAPVT XIII.

Questiones duas arduas, alteram de Vsu: alteram de dignitate prudentie explicat.

Sed quærat aliquis, quã vtilitatē afferant. Sapientia enim nihil eorū considerat, quibus homo beatus sit futurus; quia nullã ad re quæ oriatur, quæve agatur, vtilis est. Prudentia autem habet hoc illa quidē, sed quid ea opus est? si quidem prudentia est, ea quæ in rebus iustis & honestis, hominiq; bonis atq; vtilibus, occupata est: hæc autem res sunt, quas administrare atque agere viri boni est. Nihilo quoq; ad agendū nos efficiet aptiores earū cognitio, si quidē virtutes habitus sunt: quæadmodum neq; earum rerum, quæ ad bonã valetudinē, aut ad bonam corporis constitutionem pertinent, quæcumq; ita dicuntur; non quod efficiendi vim habeant, sed quod ab habitu proficiantur: nihilo enim ad agendū aptiores sumus, quod medicinã, aut artē exercendorum corporum teneamus. Quod si nō propter has causas prudens statuendus est, sed ut probi efficiamur; certè iis qui iam probi sūt, nihil profutura prudentia est. Præterea nec iis qui virtute præditi non sunt. Nihil enim refert, vtrum ipsi prudentes sint, an prudentibus obtemperent. Hoc enim satis fuerit, quemadmodum satis est in valetudine curanda.

A * ο μὲν κτλ. ἀποδείξας, τῶν ἀκινήτων ὁ-
 ρων καὶ περὶ τῶν ὁ δ' ἐν ταῖς παρακλήσεσιν,
 τῆ ἐσχάτου ἐκιδεχόμενα καὶ τῆς ἐπέρας
 ἀρετῆς ἀρχαὶ γὰρ τῆς ἐνεκα αὐτῶν
 ἐκ τῶν κατ' ἕκαστα γὰρ ὁ καθόλου. τοῦ-
 τῶν οὖν δεῖ ἔχειν ἀρετῆσιν. αὐτῆ δ' ἐστὶ νοῦς
 δὲ ἐ φρονησὶ δοκεῖ εἶναι ταῦτα καὶ φύσις, ἁ-
 φὸς μὲν ὁσδεῖς γνώμῳ δ' ἔχει, καὶ οὐκ ἔστιν,
 ἐ νοκῶ. σημεῖον δ' ὅτι καὶ ταῖς ἡλικίας οὐ-
 μεθα ἀκολουθεῖν. ἐ ἡδε ἡ ἡλικία νοῦν ἔχει
 ἐ γνώμῳ, ὡς τῆς φύσεως ἀπίας ἕσσης. δὲ
 ἐ ἀρχῆ, καὶ τέλος, νοῦς. ἐκ τούτων γὰρ
 αἱ ἀποδείξεις, καὶ περὶ τούτων. ὡστε δεῖ
 περὶ τῶν τῶν ἐμπείρων ἐ παρῆυτέρων ἢ
 φρονημῶν τῆς ἀναποδείκτοις φάσει καὶ
 δόξαις, ἔχει ἡπῆρον τῶν ἀποδείξεων. ἀλλὰ γὰρ
 ὁ ἔχειν * ἐκ τῆς ἐμπειρίας ὄμμα, ὁρασι
 τῆς ἀρχῆς. ἡ μὲν οὖν ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ἡ
 φρονησις, ἐ περὶ ἡνα τυγχάνει ἕκαστεσιν
 ἕσα, καὶ ὅτι ἄλλα τῆς ψυχῆς μοεῖα ἀρετῆ
 ἕκαστεσιν, εἴρηται.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'

Απολείβ' περὶ φρονησεως ἐ σοφίας. α'
 τῆς ἐχρησιμοί εἰσιν. β'. ὅποτεσιν τούτων
 διατέρας ἐστὶν ἀρετῆσιν.

Διαπορήσσε δ' αὐτὸς περὶ αὐτῶν τῆ
 ἐχρησιμοί εἰσιν ἢ μὲν γὰρ σοφία ὁσδεῖν Magn. l. 1.
 θεωρεῖ ἐξ ὧν ἕσαι βιδάμῳ ἀνδρῶσιν. ἐ-
 δεμίας γὰρ ἐστὶ ἡμέσεως. ἡ δὲ φρονησις,
 τῆσιν μὲν ἔχει. ἀλλὰ ἡνὸς ἐνεκα δεῖ αὐτῆς
 εἶναι, ἢ μὲν φρονησις ἐστὶν, ἢ περὶ τῆς δι-
 κῆσιν, καὶ καλῶ, καὶ ἀγαθῶ ἀνδρῶσιν. ταῦ-
 τα δ' ἐστὶν, ἂ τῆ ἀγαθῶ ἀνδρῶσιν ἐστὶν ἀρετῆ-
 τῆσιν. ὁσδεῖν δὲ παρακλήσεσιν περὶ τῶν εἰδέναι
 αὐτῶ ἐσμεν, εἶναι ἐξῆσ αἱ ἀρετῆ εἰσιν. ὡσ-
 περ ὁσδεῖ τῶ ἡγῆσιν, ὁσδεῖ τῶ βίεκτικῶσιν
 μὴ τῶ ποιεῖν, ἀλλὰ τῶ ἀπὸ τῆς ἐξεως εἶ-
 λέγεται. ἔστιν γὰρ παρακλήσεσιν τῶ ἔχειν
 τῆσιν ἀρετῆσιν ἢ γυμναστικῶσιν ἐσμεν. εἰ δ' μὴ
 τούτων ἔχειν φρονημον θετέον, * ἀλλὰ τῆ καὶ ἀμῶσιν
 ἡμέσιν, τοῖσιν ὅσιν ἀποδαμοῖσιν ἔστιν ἀν εἶναι ἐχρη-
 σιμοσ. ἐπὶ δὲ, ὁσδεῖ τοῖσιν μὴ ἔχοσιν. ἔστιν γὰρ
 δλοῖσιν αὐτέσιν ἔχειν, ἢ ἄλλοισιν ἔχοσιν. περὶ αὐτῶ
 ἰχθῆσιν ἔχειν αὐτῶ ἡμῶν ὡσπερ ἐ περὶ τῶ ἡγῆσιν

Hoc autem non nisi viro bono apparet. Per-
 uertit enim & deprauat iudiciū rationis vitio-
 fitas, efficitq; vt de principiis ad agendum a-
 ptis falsū iudicemus. Ex quo perspicitur potest,
 fieri non posse, vt quis sit prudens, quin idē sit
 vir bonus. Rursus igitur nobis de virtute vi-
 dendū est. Nā vt prudentia solertia similis est,
 nō eadē: sic & virtus ea quæ propriè & præci-
 puè virtus est, cū virtute naturali cōparatur.
 Singuli enim mores in omnibus hominibus
 quadāmodo vidētur inesse natura. Nāque ad
 iustitiā, tēperantiā, fortitudinē, cæterasq; vir-
 tutes, apti atq; habiles sumus, cū primū nasci-
 mur. Sed tamē aliud quiddam, quod propriè
 bonū sit, requirimus, & virtutes eiusmodi ali-
 ter in nobis inesse volumus. In pueris enim &
 bestiis, naturales insunt habitus: sed sine mēte
 detrimētū vidētur afferre. Atq; hoc ex simili-
 tudine corporis humani perspicitur potest. Nā vt
 robusto & valido corpori, quod sine videndi
 sensu mouetur, graues offensiones accidunt,
 propterea quòd videndi sēsu careat: sic ferres
 habet in iis animi bonis quæ à natura tribuun-
 tur. Quòd si mētē adepta fuerint, incredibile
 est quāto in agēdo cæteris antecellāt. Habitus
 autē cū similis illis extiterit, tūc propriè virtus
 erit. Itaq; quēadmodū in ea parte animi, quæ
 ad opinandum valet, duæ sunt formæ, solertia
 & prudentia: ita & in ea quæ moribus attribu-
 ta est, duæ, quarum altera est virtus naturalis,
 altera, ea quæ præcipuè & propriè virtus ap-
 pellatur. Quarum hæc, quæ præcipuè virtus
 est, sine prudentia constare non potest. Itaque
 virtutes omnes prudentias esse dicunt. Et So-
 crates quidem partim rectè quærebat, partim
 errabat. Nam quòd virtutes omnes, prudentias
 esse putabat, in hoc errabat: quòd autem
 eas non vacare prudentia arbitrabatur, pul-
 chrè dicebat. Cuius rei hoc argumentum est,
 quòd nunc omnes cū virtutem definiunt,
 posteaquam eam habitum esse dixerunt, & in
 quibus versetur docuerunt, addunt, Rectæ ra-
 tioni consentaneum. Recta autem ratio est ea
 cui prudentia moderatur. Ergo omnes quo-
 dammodo videntur augurari, talem habitum
 prudentiæ consentaneum, esse virtutem. Ve-
 runtamen paulum immutanda hæc definitio
 est. Non enim rectæ rationi consentaneus so-
 lum, sed etiam cum recta ratione coniunctus
 habitus, virtus est. Prudentia autem, recta ra-
 tione de rebus ratio est. Itaque Socrates vir-
 tutes rationes esse existimabat: omnes enim,
 scientias esse: nos autem, cum ratione coniun-
 ctas. Ex his igitur, quæ dicta sunt, perspicuum
 est, nec sine prudentia quenquam propriè vi-
 rum bonum esse posse, nec prudentem sine vir-
 tute ea quæ ad mores pertinet. Sed & hoc eo-
 dem modo dilui ac refelli potest ea ratio, qua
 disputare possit aliquis, virtutes inter se se-
 parari. Non enim idem ad omnes virtutes a-
 ptissimus est natura. Itaque hanc iam adeptus
 est, illam autem nondum erit consecutus.

A τὸ τοῦ δ' εἰ μὴ τὰ ἀγαθὰ, ἃ φαίνονται δια-
 στρέφει γὰρ ἡ μορθηρία, καὶ ἀφαιρῶν δὲ ἀπο-
 ποιῶν αὐτὰ τὰ πρακτικὰ ἔργα. ὥστε φα-
 νερὸν, ὅτι ἀδιώκων φρονιμὸν εἶναι, μὴ ὄντα
 ἀγαθόν. Σκεπτόμενον δὲ πάλιν καὶ αὐτὸν ἄρε-
 τῆς. Ἐ γὰρ ἡ ἀρετὴ ἀφαιρῶν πλείους ἐστὶν, ὡς
 ἡ φρονῆσις πρὸς πλείω δεινότητα· ἢ τῶν
 μὲν, ὁμοίων δέ· οὕτω ἔτι φεικτικὴ ἀρετὴ
 πρὸς πλείω κρείων· πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἕκαστα
 τῶν ἡθῶν ὑπαρχῆν φύσει. πως. καὶ γὰρ δι-
 P καιοὶ, ἔτι σωφρονικοὶ, καὶ ἀνδρῆς, καὶ τὰλλα
 ἔργων δι' ἧς ἐκ ἀρετῆς. ἀλλ' ὁμοῦς ζητῶ-
 ντων ἕτερον τι, ὃ κρείων ἀγαθόν εἶναι. καὶ τὰ
 τοιαῦτα * ἄλλον τρόπον ὑπαρχεῖν. Ἐ γὰρ
 πασι καὶ θηρίοις αἱ φεικτικὴ ὑπαρχεῖσιν
 ἕξες. ἀλλ' αἰὲν τοῦ βλαβερὰ φαίνονται
 οὕτως, πλείω ποσούτων ἔοικεν ὁρᾶσθαι, ὅτι
 ὡς αὐτὸ * σώματι ἰχυρῶ ἄνδρ' ὀφείως κινου-
 μένων συμβαίνει σφάλλασθαι ἰχυρῶς, γρ. ὡς σώμα.
 ἀλλ' ὃ μὴ ἔχῃ ὄψιν, οὕτω ἔτι * ἐν τῷ γρ. ἔτι γὰρ ἔ
 εἶναι ἡ λάβη νοῦ, ἐν τῷ πρᾶτῃ ἀφαι-
 ρεῖ. ἢ δ' ἕξες ὁμοῖα ἔσονται, τὸ ἕξες κρείων
 ἀρετῆς. ὥστε καθάπερ ὅτι τὸ δοξαστικὸν
 δύο ὄντι εἶδη, δεινότης, καὶ φρονῆσις· οὕτως
 ὅτι τῶν ἡθῶν, δύο ὄντι. ὃ μὲν, ἀρετὴ φει-
 κτικὴ. ὃ δ', ἡ κρείων. καὶ τῶν, ἡ κρείων ἢ
 γὰρ αὐτὸ φρονήσεως. ἀλλ' ὡς φασι, πᾶσας
 τὰς ἀρετὰς, φρονήσεως εἶναι. Ἐ Σωκράτης,
 τῆ μὲν, ὁρθῶς ἐζητεῖ. τῆ δ', ἡ μὲν τῶν
 ὅτι μὲν γὰρ φρονήσεως ὡς τοῦ εἶναι πᾶσας τὰς ἀ-
 ρετὰς, ἡ μὲν τῶν. ὅτι δ' ὅτι αὐτὸ φρονή-
 D σεως, καλῶς ἔλεγε. σημεῖον δέ· καὶ γὰρ νῦν
 σπῆντες, ὅτι μὲν οὐκ εἰζωνται τὴν ἀρετῶν, πρὸς
 πῆσασιν πλείω ἔξιν, εἰπόντες ἔτι πρὸς αὐτὸν, ἢ
 καὶ τὸν ὁρθὸν λόγον. ὁρθὸς δ', ὁ καὶ πλείω φρο-
 νησιν. εἰκόνασι δὲ μαντεύεσθαι πως ἀπὸν-
 τες, ὅτι ἡ τοιαύτη ἕξες, ἀρετῆς ὄντι ἡ καὶ τῶν
 φρονῆσιν. δεῖ δὲ μικρὸν μεταβῆναι. οὐ γὰρ
 μόνον ἡ καὶ τῶν ὁρθὸν λόγον, * ἀλλὰ καὶ ἡ γρ. αἰὲν ἢ μὲν
 μὲν τῶ ὁρθοῦ λόγου ἕξες, ἀρετῆς ὄντι. ὁρ-
 θὸς ἢ λόγος αὐτῶν τῶν τοιαύτων, ἡ φρονήσεως ὄντι.
 Σωκράτης μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ὡς τοῦ
 E εἶναι ὅτις ἡμῶν γὰρ εἶναι πᾶσας ἡμεῖς δέ, μὲν
 λόγου. δὴλον τίνω ἐκ τῶν εἰρημῶν, ὅτι ἔχ-
 οῦν τε ἀγαθόν εἶναι κρείων αὐτὸ φρονήσεως. ἢ
 δὲ φρονιμὸν, ἀνδρῶν τῶν ἡθῶν ἀρετῆς. ἀλλὰ ἔτι
 ὁ λόγος τῶν τῶν αὐτῶν, ὡς ἀφαιρῶν πῆσιν
 αὐτῶν, ὅτι κρείωνται ἀλλήλων αἱ ἀρεταί. οὐ
 γὰρ ὁ αὐτὸς διφύεσθαι πρὸς ἀπᾶσας
 ὡς τε, τῶ μὲν ἢ δὲ, πλείω δ' ἔτι εἰλημῶς ἔσονται.

γρ. πῶς μὲν γὰρ * τὸ γὰρ, καὶ μὴ τὰς φρεσὶν ἀρετὰς, ἐν
 καὶ πῶς φ. δέχεται· καὶ ἂν δὲ ἀπλῶς λέγεται ἀγα-
 θός, οὐκ ἐνδέχεται. ἀμα γὰρ τῆ φρονήσεως
 μιᾷ ὄσῃ, πᾶσαι ὑπαρξοῦσι. δὴλον δὲ,
 γρ. εἰ μὴ περὶ κτήνη, ὅτι * ἐδὲ δὴ αὐ-
 τῆς ἀρετῆς τὸ μὲν ἀρετῶν εἶναι, καὶ ὅτι
 οὐκ ἔστιν ἡ ἀρετὴ ὅσῃ δὴ αὐτῆ φρονή-
 σεως, ὅσῃ δὴ αὐτῆς ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ, τὸ τέ-
 λος· ἡ δὲ τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ περὶ
 τῆν. ἀλλὰ μὲν οὐδὲ κτεία γὰρ ἐστὶ τῆς σο-
 φίας, οὐδὲ τῆ βελτίονος μορίου· ὡς αὖτὲ ἡ
 δὲ τῆς ὑγείας ἢ ἰατρικῆς· ὅ γὰρ χρῆσθαι αὐ-
 τῆ· ἀλλ' ὅσῃ ὅπως χρῆσθαι· ἐκείνης οὖν
 ἐνεκα ἐπιτάττει, ἀλλ' οὐκ ἐκείνη. ἐπὶ,
 γρ. ἀφ' ἑαυτοῦ ὅμοιον καὶ εἴ τις τῶν πολιτικῶν φάσιν * ἀρ-
 χὴν τῆν θεῶν, ὅτι ἐπιτάττει πρὸς πάντα τὰ
 ἐν τῆ πόλει.

A Nam in iis quidem virtutibus quæ à natura ingenerantur in nobis, hoc euenire potest: in iis autem ex quibus absolutè vir bonus nominatur, non potest. Vnà enim cum prudentia, quæ vna est, cæteræ omnes præsto aderunt. Perspicuum est autem, etiam si ad agendum nullam vim haberet, eam tamen necessariam futuram: quia partis animi virtus est: & quia consiliū sine prudentia, finéque virtute non erit rectum. Hæc enim finem, illa vt ea quæ ad finem pertinent, agamus efficit. At verò neque in sapientiam dominatur, neque animi particulæ melioris habitus est: quemadmodum neque medicina bonæ valetudinis principatum habet. Non enim ea vtitur, sed vt existat, & adsit, operam dat. Illius igitur causa præcipit atque imperat, non illi. Præterea sub prudentiæ imperio sapientiam esse dicere, simile est, vt si quis dicat, scientiam ciuilem Diis immortalibus præesse, quia omnia instituat ac præcipiat, quæ sunt in ciuitate.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙ-
 κῶν Νικομαχείων
 Β Η.

C ARISTOTELIS ETHICORVM
 NICOMACHEORVM
 LIBER VII.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

CAPVT. I.

Ὅτι πρὸς ἀκρασίας καὶ μαλακίας, ἔπει-
 ἐγκρατείας καὶ καρτερίας σκοπεῖται.

Genera recenset eorum quæ per se in moribus expe-
 tenda sunt, vel fugienda: & porro de Disposi-
 tionibus ethicis agendum esse monet.

ΕΤΑ δὲ τῶντα λε-
 κτέον, ἀλλῶ ποιη-
 σα μύθοις ἀρχῶν, ὅτι
 τὸ πρὸς τὰ ἠθῆ φθι-
 κτῆν, * τρία ἐστὶν εἶ-
 δῃ, κακία, ἀκρασία,
 θμελιότης· τὰ δ' ἐναν-
 τία, τοῖς μὲν δυσὶ, δηλαδ. τὸ μὲν γὰρ, ἀρε-
 τῶν· τὸ δ', ἐγκρατεῖαν καλοῦμεν· πρὸς

Equitur nunc vt alio initio facto dicamus, eorum, quæ in moribus fugienda sunt, tria esse genera vitiositatem, incontinentiam, feritatem. Ac duorum quidem primorum contra-
 ria, nota sunt. Alterum enim virtutem, alterum cōtinentiam appellamus. Feritati autem aptissimè dicere possimus opponi eam quæ supra nos est, heroicam quandam ac diuinam virtutem: quemadmodum Priamum Homerus de Hectore loquentem facit, quoniam bonitate ac virtute præstabat,

Magn. l. 2. c. g.

γρ. μάλιστα αὖ-
 τις ἀρμόττοι
 λίγῃ. etiam
 apud Afr.

Γαῖαδ. α.

χ. θῆσι.

γρ. θμελιότης

δὲ τῶν θμελιότης, * μάλιστα αὖ ἀρμόττοι λέγειν τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετῶν, ἠρωικῶν ἵνα καὶ θεῶν, ὡς αὖτὲ Ομηροῦ πρὸς Ἐκτοροῦ πεποίηκε λέγοντα τὸ Πείλαμον· ὅτι σφόδρα ἰὼ ἀγαθός,
 -- οὐδὲ ἐώχει

Alterum enim virtutem, alterum cōtinentiam appellamus. Feritati autem aptissimè dicere possimus opponi eam quæ supra nos est, heroicam quandam ac diuinam virtutem: quemadmodum Priamum Homerus de Hectore loquentem facit, quoniam bonitate ac virtute præstabat,

--- Namque illum haud esse putares Mortali genitore satum, at genus esse deorum.

Itaque si (vt aiunt) propter excellentiam præstantiamque virtutis, Dii ex hominibus efficiuntur, talis erit profectò is animi habitus qui habitui illi ferino opponitur. Nam vt feræ neque vitium, neque virtus est, sic neque Dei:

Ἀνδρὸς γὰρ θνητῶν καὶ ἐμμετῶν, ἀλλὰ θεοῦ. ὡς τ' εἰ, κατὰ αὐτὸ φασὶν, ὅς δὲ ἀνθρώπων γίνονται * θεοὶ δὲ ἀρετῆς ὑπερβολῶν, ἰσχυρότητις αὖτὲ εἶναι δηλονότι ἡ τῆ * θμελιότης ἀνθρωπείων ἐξίς· καὶ γὰρ ὡς αὖτὲ οὐδὲν θμελιότης ἐστὶ κακία, οὐδὲ ἀρετῆς, ὅπως ὁ δὲ θεῶν.

sed hic quidē habitus virtute præstabilius & honoratius quiddā est, ille autē aliud quoddā à vitio genus est. Verū quoniā rarò admodum euenit, vt vir diuinus existat: (quēadmodum Lacones eū solēt diuinū appellare & salutare, quē magnopere admirātur: O virū diuinū, inquit:) sic inter homines rarò aliquis reperitur feritate belluarū similis natura: sed si quis, is maximè apud barbaros exoritur. Nōnullas autē huiusmodi immanitates, morbi & membrorū debilitationes pariūt. Atque eos homines, qui vitio ceteris antecellūt, turpi atq; infami nomine feros & immanes appellamus. Sed de hac quidē animi affectione nobis erit aliquid posterius dicēdum. De vitiositate autē suprā diximus. Nūc de incōtinētia, & molitia, & luxu, dicendū est: itēque de cōtinētia & tolerātia. Nō enim de vtraq; perinde existimandum est, aut quasi iidē habitus sint, atque virtus & vitium, aut quasi diuersa sint genera. Oportet autem, quod in aliis facere solemus, propositis primū iis quæ sūt in prōptu, atq; in quæstionē dubiūque reuocatis, ita explicare atq; ostēdere: maximè quidē omnia, quæ hominū opinionibus comprobata de his animi perturbationibus ferūtur: sin minus, at certè plurima & præcipua. Nam si ea quæ difficilia & impedita sunt, dissoluantur, atque expediuntur, & relinquuntur ea quæ probabilia & opinionibus hominum recepta sunt, satis hoc fuerit à nobis declaratum.

CAPVT II.

Dispositionum Ethicarum formalem rationem traditurus, aliorum opiniones primū recenset, & sex placita proponit.

Videtur enim continentia & tolerantia in numero rerum bonarum & laudabilium esse: incontinentia autem & molitia in malarum & vituperabilium. Idēque continens, & qui facilē in eo permanet, quod ratio præcipit: idem quoque incontinens, atque is qui facilē desciscit à iudicio rationis. Atque incontinens quidem sciens res esse malas, agit eas tamen perturbatione animi concitatus: continens autem, quia cupiditates esse turpes & malas intelligit, à ratione reuocatus, eas nō sequitur. Ac temperantem quidem, continentem & tolerantem esse volunt: eum autem, qui talis sit, esse per omnia temperantem alii aiūt, alii negant: itēque intemperantem, alii incontinentem; & incontinentem intemperantem cōfusè dicunt esse: alii eos inter se differre volunt. Prudentem verò interdum negant villo modo incontinentem esse posse: interdum nonnullos, qui prudentes sint & solertes, incontinentes esse. Præterea dicuntur iræ, & honoris, & lucri incontinentes. Atque hæc quidem sunt, quæ de his virtutibus ac vitiis, crebris hominum sermonibus vsurpan-

A *ἀλλ' ἢ μὲν, ὑμιώτερον ἄρετῆς· ἢ δὲ, ἕτερον τι γένος κακίας. ἐπεὶ δὲ ἀπορίων καὶ τοῦ θεῖου ἀνδρα εἶ), κατὰ τὸ οἱ Λακῶνες εἰώθασιν προσαγορεύειν, ὅτι μὲν ἀγαθῶσι σφόδρὰ του, * Σφόδρος αἰὲρ φασιν· οὕτω καὶ ὁ θρησκῶδης ἐν τοῖς ἀνδραποῖς * ἀπόριος. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστι· γίνεται δὲ ἕνια καὶ ἀφ' ἑνοσίου καὶ πηρώσεως· καὶ τῶν ἀφ' ἀκακίας δὲ τῶν ἀνδραποῖν ὑπερβολῶν ἔστι, ὅπως ἔπιδιδες φησὶ μὲν. ἀλλὰ καὶ μὲν τῆς τοιαύτης ἀφ' ἡτέσεως, ὑπερον ποιητέον πινὰ μείαν. καὶ δὲ κακίας εἴρηται πρῶτερον· καὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ πευφῆς λεπτεόν, καὶ καὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας· οὕτε γὰρ * ὡς καὶ τῶν αὐτῶν ἔξεων τῆ ἄρετῆ καὶ τῆ μαλακίας, ἕκατέρων αὐτῶν ὑποληπτόν, οὐδ' ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δ', ὡς τὸ ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, πηθέντας τὰ φαινόμηναι, ἐπεὶ τὸν ἀφ' ἀπορήσεως, ἔπι τὸ δεικνύει· μάλιστα μὲν οὖν πρῶτα τὰ ἐνδοξα, καὶ τὰ αὐτὰ τὰ πάθη· εἰ δὲ μὴ, τὰ πλεῖστα ἐκ τῶν ἀνδρῶν· ἐὰν γὰρ λύσθαι τὰ δευτέρῃ, καὶ καταλείπηται τὰ ἐνδοξα, δεδωγμένον αἰ εἶν ἰκθμῶς.*

ΚΕΦΑΛ. β'.

Τὰ λεγόμενα καὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας.

ΔΟκεῖ δὲ ἢ τε ἐγκρατεία καὶ καρτερία, τῶν ἀποδαιῶν καὶ τῶν ἐπαμνετῶν *Magn. l. 1 c. 6.* εἶ). ἢ ἢ ἀκρασία τε καὶ μαλακία, τῶν φάτων τε ἐκ τῶν καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατής καὶ ἐμμεμετικός τὰ λογισμῶν· καὶ ὁ μὲν ἀκρατής καὶ ἐκκαλικὸς τῶ λογισμοῦ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατής, εἰδὼς ὅτι φάτω παρὰ τῆ, ἀφ' ἀπάθος· ὁ δ' ἐγκρατής, εἰδὼς ὅτι φάτω ἀπιθυμία, ὅτε ἀκολουθεῖ ἀφ' τὸν λόγον. καὶ τὸ σῶφρονα μὲν, ἐγκρατῆ καὶ καρτερικόν· τὸ δὲ ποιόστον, οἱ μὲν, πρῶτα σῶφρονα. οἱ δ', ἕ· καὶ τὸ ἀκράσον, ἀκρατῆ, ἐκ τὸ ἀκρατῆ, ἀκράσον, συγκεχυμένως· οἱ δὲ, ἕτεροις εἶ) φασιν· τὸ φροῖνον, ὅτε μὲν, οὐ φασιν ἐνδέχεσθαι εἶ) ἀκρατῆ· ὅτε ἢ, ἐπίοις φροῖνιμοῖς ὄντας ἐ δεινοῖς, ἀκρατεῖς εἶ). ἐπὶ, ἀκρατεῖς λέγονται, καὶ θυμῶν, ἐκ τῆ μῆς, καὶ κέρδοις. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα, ταῦτ' ἔστιν.

Απορία ποικίλαι, πῶς τὰ ἀρτί εἰρημύα
συμβαίνουσαι,

ΑΠορήσθε δ' ἄν τις, πῶς ὑπολαμ-
βαίων ὀρθῶς, ἀκρατῶν τῶν πῶς ἔπι-
σάμενον μὲν οὖν ἔφασι ἕνεσθε οἷον τε εἶ). δὲ
νὸν γὰρ ἔπισημῆς ἐνέσης, ὡς ἔπειτα Σωκράτης,
ἄλλο τι κρατεῖν, καὶ πῶς ἐλέκην αὐτὸν ὡς πρὸς
ἀνδράποδον. Σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμά-
χαστο πρὸς τὸ λόγον, ὡς ἐκ ἕσης ἀκρασίας
οὐδένα γὰρ ὑπολαμβάνοντα πρὸς τὴν πα-
ρά τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ δι' ἀγνοίαν. ὅτι μὲν
οὖν ὁ λόγος ἀμφισβητεῖ τοῖς φαινομένοις
ἐναργῶς. ἔδει δὲ ζητεῖν πῶς τὸ πάθος, εἰ δι'
ἀγνοίαν, τίς ὁ ἔστος γὰρ τῆς ἀγνοίας. * ὅτι
γὰρ ἐκ οἴεται γὰρ ὁ ἀκρατῶν ὁμοίος, πρὶν ἐν
τῷ πάθει γινέσθαι, φανερόν. εἰσὶ δὲ ἕνεσθε, οἱ,
τὰ μὲν, συγχωροῦσι τὰ δ', ἔ. ὅ μὲν γὰρ
ἔπισημῆς μὴτὲν εἶ) κρῆστον, ὁμολογοῦσι.
ὅ δὲ μὴτὲν πρὸς τὴν πρῶτα ὅ δόξαν βέλ-
τιστον, ἔχ' ὁμολογοῦσι. καὶ ἀφ' ἑαυτῶν, τὸ ἀκρα-
τῆ φασι ἐκ ἔπισημῆς ἔχοντα, κρατεῖσθε
ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλὰ δόξαν. ἀλλὰ μὲν
εἶγε δόξα, καὶ μὴ ἔπισημη, μὴδ' ἰσχυρὰ ὑ-
πόληψις ἢ ἀντίπεινυσα, ἀλλ' ἡρεμία, κα-
θάρων ἐν τοῖς διαζήσοι, συγγνώμη, τὰ
μὴ * ἐμμερῶν ἐν ταύταις πρὸς ἔπισημῆς
ἰσχυρῆς. τῆ δὲ μορφή καὶ συγγνώμη, ὅσθ' ἐ
τῆ ἄλλων ὅσθ' ἐν τῆ ψικτῆ. φρονήσεως ἀ-
ρα ἀντίπεινυσης. αὐτῆ γὰρ ἰσχυρότατον. ἀλλ'
ἀποπον. ἔστι γὰρ ὁ αὐτὸς ἄμα φρόνιμος ἔ
ἀκρατῆς. φησὶ δ' ἄν ὅσθ' ἐν φρονίμου
εἶ) ὅ πρὸς τὴν ἐκόντα τὰ φαυλότατα.
πρὸς τὸ ταύτοις δέδεικται πρὸς τὸν, ὅτι
πρὸς τὸν γὰρ ὁ φρόνιμος. τῆ ἑχάτων
γὰρ ἕνεσθε ἔχων ἕνεσθε. ἔπει, εἰ μὲν
ἐν τῷ ἔπισημῆς ἔχων ἰσχυρῆς ἔ φαύλας,
ὁ ἐγκρατῆς, ἐκ ἔστι ὁ σῶφρων ἐγκρα-
τῆς. ἔδ' ὁ ἐγκρατῆς, σῶφρων. οὐτε γὰρ
* ὁ ἀγρῶ, σῶφρονος, οὐτε ὁ φαύλας ἔχων.
ἀλλὰ μὲν δέιγε. εἰ μὲν γὰρ κρατεῖσθε αἰ ἔπι-
σημῆς, φαύλη ἢ κωλύσθε ἕνεσθε μὴ ἀκρα-
τεῖν. ὡς ἢ ἢ ἐγκρατῆς, ἔ πᾶσα σπουδαία.
εἰ δ' ἀσθενῆς καὶ μὴ φαύλαι, οὐτὲν σεμνόν.
οὐδ' εἰ φαύλαι καὶ ἀσθενῆς, οὐτὲν μέγα.
* ἐπὶ, εἰ πᾶση δόξη ἐμμερῶν τῶν ποῖς ἔ
ἐγκρατῆς, φαύλη, οἷον εἰ καὶ τῆ ψικτῆ.

γρ. ὅτι μὲν γὰρ
ἐκ οἴεται γὰρ
δὲν πρὸς τὴν
ἀ πρὸς τὴν ὁ
ἀκρ. apud
Aspas.

γρ. ἐν τῷ μ.
Sic codd.
mss. & Gr.
interpr.
vulgō, ἐν
ταύταις μὴ
111.

Quidam
codd. πὲ ἔ-
μαται. Sic
Aspas. ἔ γὰρ
τῆ σῶφρονος
ἔστι τὸ ἀγρῶ
ἢ τὸ πλεμῆ-
σται ὑπὸ αἰ-
χῆν ἡδονῶν.

Infrā c. 10.

Sex placita aliorum, superiore capite proposita, exa-
gitat: & quid alii in iis reprehendant, enarrat.

DUbitare autem possit aliquis, quomodo
is qui de rebus rectè existimat, incōtinē-
ter viuere queat. Qui scit igitur, vt incōtinē-
ter viuatur, fieri posse negāt nonnulli: Graue e-
nim ac difficile fuerit, vt arbitrabatur Socra-
tes, in quo insit sciētia, in eo aliud quippiā do-
minari, & huc & illuc eū, quasi mancipiū, tra-
here. Socrates enim perinde quasi nulla sit in-
continētia, omnino rationem eorum qui ali-
quam statuebant, oppugnabat. Neminem e-
nim, qui bene de rebus existimaret, quicquam
aliud quàm quod sit optimum, agere: sed si a-
gat, propter inscientiam agere. Hæc igitur ra-
tio ea in controuersiam reuocat, quæ sunt in-
promptu, quæque perspicuè apparent: & que-
rendum est, si perturbatio incontinentis ab in-
scientia proficiscitur, quis sit hic inscientiæ
modus. Incontinentē enim, id quod agit, non
putare agendum esse prius quàm perturbatione
concitetur, perspicuū est. Sunt autē nonnulli
qui alia ex his concedunt, alia nō itē. Nihil e-
nim sciētia potētius esse fatētur. Neminē au-
tē quicquā præt̄er id quod ei potius esse visum
est, agere, non fatentur. Atque ob hanc causā
dicūt, incōtinētem non sciētia præditum, sed
opinionē duntaxat imbutum, à voluptatibus
superari. Atqui si opinio est incontinentis, nō
scientia: neq; firma existimatio, quæ aduerse-
tur, & obsistat cupiditati, sed infirma & imbe-
cilla, vt iis contingit, quorum in dubio est a-
nimus; profectō ei ignosci debet, si in ea non
permaneat aduersus vehemētes & firmas cu-
piditates. Improbitali verō non est ignoscen-
dum, neq; vlli cuiquam rei vituperabili. Su-
peratur igitur à cupiditate incontinens, pru-
dentia reclamante & repugnante. Hæc enim
potētissima quædā res est. At hoc absurdum.
Erit enim simul idem prudens & incontinens.
Nemo autem prudentis esse dixerit, sua vo-
luntate res improbissimas admittere. Præt̄er-
ea suprā docuimus, qui sit prudens, eundē ad
agendū esse aptissimū: quippe qui in extremis,
id est, in rebus singularibus versetur, aliisque
virtutibus ornatus sit. Præt̄er ea si in eo situs est
continens, vt vehementibus & malis cupidi-
tatibus incendatur, non erit profectō tempe-
rans, continens; neque continens, temperans.
E Nam neque immoderatum quicquam, neque
malis cupiditatibus affici, temperantis est.
Atqui ita esse oportet. Nam si bonæ sint
cupiditates, malus est habitus qui prohibet
sequi. Itaque non omnis erit bona conti-
nentia. Quod si sint imbecillæ neque ma-
læ, non erit gloriosum eas vincere: si malæ
& imbecillæ, non magnum. Præt̄er ea si in
omni opinione perseuerantem efficit conti-
nentia, mala est: puta, si etiam in falsa.

111. mo T

ἐξήτης Σωκράτης, συμβαινόν· ὅ γὰρ τῆς κυ-
 ελιως εἶ) δοκούσης ὀπισημης πέρυσης, γδ
 ὁ πάθος· ὅδ' αὐτὴ πωείελεχεται ἀφ' ὁ πά-
 θος, ἀλλὰ τῆς ἀνοδητικῆς. πωεί μὲν οὖν τῶ,
 εἰδόντα, καὶ μὴ, ἔ πῶς εἰδόντα εἰδέχεται ἀ-
 κρατῶεσθαι, πῶς εἰρήστω.

Κ Ε Φ Α Λ . 5 .

Ἐπει τῶ ἀκρατοῦ, τῶ τε ἀπλάως, καὶ τῶ
 καὶ μέρους ἔ πωεί θηλειωδίας.

ΠΟΤΕΡΟΝ ΔΕ ὅστις ἀπλάως ἀκρατῆς,
 ἢ πῶντες καὶ μέρους· καὶ εἰ ἐστὶ, πωεί
 ποῖα ὅστι, λεκτέον ἐφεξῆς. ὅτι μὲν
 οὖν πωεί ἠδονὰς καὶ λύπας εἰσὶν οἱ τ' ἐγκρα-
 τεῖς καὶ καρτερικῶ, καὶ ἀκρατεῖς καὶ μαλα-
 κοῖ, φανερόν. ἐπεὶ δ' ὅστι τὰ μὲν ἀναγκάσια,
 τῶ ποιουμένων ἠδονῶν· τὰ δ', ἀρετὰ μὲν
 κατ' αὐτὰ, ἔχοντα δ' ὑπερβολῶν, ἀναγκά-
 σια μὲν, τὰ σωματικὰ· λέγω δὲ τὰ τριαῦ-
 τα, τὰ τε πωεί πῶν ἔσφω, ἔ πῶν τῶν ἀ-
 φροδισίων χρεῖαν, καὶ τὰ τριαῦτα τῶν σω-
 ματικῶν, πωεί αὐτῶ ἀκολασίαν ἔθελεν καὶ
 πῶν σωφροσύνην· τὰ δ' ἀναγκάσια μὲν,
 ὅ· ἀρετὰ δὲ, κατ' αὐτὰ· λέγω δὲ, οἱ νί-
 κη, πῆμι, πλοῦτον, καὶ τὰ τριαῦτα τῶν
 ἀγαθῶν, καὶ ἠδέων. τοῖς μὲν οὖν πωεί τῶν
 τα πωεί τὸν ὄρθον λόγον ὑπερβαλλόντας
 τὸν * ἐν αὐτοῖς, ἀπλάως μὲν ὅ λέγεται ἀ-
 κρατεῖς· πωεί τῶντες δὲ ὁ, χημῶ ἀ-
 κρατεῖς, καὶ κέρδους, καὶ πῆμης, καὶ θυμού.
 ἀπλάως δ', οὐ· ὡς ἐτέρους ἔ κατ' ὁμοίτη-
 τα λεγόμενοι· ὡς πωεί * Ἀνδρῶπος· ὅ τῶ
 Ολύμπια νενικηκῶς· ἐκείνη γὰρ ὁ κοινός
 λόγος τῶ ἰδίῃ μῆκρῶ διέφεραν· ἀλλ' ὁμοῦ
 ἔτερος ἰῶ. σημεῖον δὲ· ἢ μὲν γὰρ ἀκρασία
 φέρεται, ὅ καὶ ὡς ἀμῆτια μόνον, ἀλλὰ καὶ
 ὡς κακία ἰς, ἢ ἀπλάως ὅσα, ἢ κατὰ τὸ μέ-
 ρους· τούτων δ' ὅστις. τῶν δὲ πωεί τῶν σω-
 ματικῶν ἀπολαύσης, πωεί αὐτῶ λέγεται τὸν
 σῶφρονα καὶ ἀχόλασον· ὁ μὲν ὅ πωεί
 τῶν τῶν τε ἠδέων διώκων τῶν ὑπερβο-
 λῶς, καὶ τῶν λυπηρῶν φθῶν, πείνης, καὶ
 δίψης, καὶ ἀλέας, καὶ ψύχους, καὶ πῶντων
 τῶν πωεί ἀφῶ καὶ γούσιν, ἀλλὰ πωεί
 πῶν πωείρεσιν καὶ πῶν ἀφῶσιαν, ἀ-
 κρατῆς λέγεται, ὅ καὶ πωείρεσιν, ὅτι πε-
 εἰ τῶνδε, κατὰ τῶν ὀργῆς, ἀλλ' ἀπλάως
 μόνον. σημεῖον δὲ· καὶ γὰρ * μαλακοῖ λέ-
 γον) πωεί τῶν τῶν πωεί ἐκείνων ὅ ὅδε μῆαν·

γρ. ἐν αὐτοῖς

γρ. ἀνδρῶπος
male om-
nino.

γρ. ἀλάσι.
& ita Gra-
cus para-
phrastes,
quē vide.

A Socrates, euenire. Non enim tum cum pra-
 sto est illa, quae verè & propriè videtur esse
 scientia, existit perturbatio, neque ea scientia
 à perturbatione conuellitur, sed cum adest ea
 quae sensu continetur. De eo igitur, qui sciens,
 aut insciens, sit incontinens: & quomodo vt
 sciens incontinenter viuatur, fieri possit, haec-
 nus à nobis dictum sit.

CAPVT VI.

Questionem secundam declarat.

B Einceps utrùm sit aliquis absolutè in-
 continens, an omnes ex parte, & certae
 rei sint incontinentes: tum, si quis est absolutè
 incontinens, in quibus versetur, dicendum
 est; continentes igitur & patientes, inconti-
 nentes & molles in voluptatibus & doloribus
 versari perspicuum est. Quoniam autem eo-
 rum quae voluptatem efficiunt, alia sunt ne-
 cessaria, alia per se expetenda quidem illa,
 sed eiusmodi, vt supra modum expeti possint:
 (sunt autem necessaria ea quae ad corpus per-
 tinent, ea inquam, quae in victu & rerum ve-
 nerearum vsu posita sunt: caeteraque huius
 generis, quae ad corpus referuntur, in quibus
 intemperantiam & temperantiam locauim-
 us: quae verò cum minimè necessaria sint,
 per se tamen sunt optabilia & expetenda sunt:
 verbi gratia, victoria, honos, diuitiae, taliaque
 bona & iucunda:) Eos igitur qui in his praeter
 rectam rationem, quae in ipsis inest, modum
 superant, absolutè quidem incontinentes
 non dicimus, sed cum adiectione, pecuniae
 incontinentes, lucri, honoris, irae: abso-
 lutè autem nequaquam, tanquam ab ill-
 lis differant, & ex quadam similitudine
 sic appellantur: vt cuidam Olympiorum vi-
 ctori, Ἀνθρωπος, id est, Homo, nomen erat:
 communis enim illius appellatio ac ratio à
 propria paulo differebat, sed alia tamen erat.
 cuius rei hoc argumentum est, quod in-
 continentia vituperatur non solum vt pec-
 catum, sed etiam vt vitium quoddam aut
 simpliciter & absolutè, aut aliqua ex parte:
 horum autem, quos proximè posui, inconti-
 nentium nemo sic vituperatur. Eorum ve-
 rò, qui in corporis voluptatibus perfruen-
 dis volutantur, iis in quibus temperantem
 atque intemperantem versari dicimus: qui nō
 eo quod id consilii ceperit, rerum iucunda-
 rum nimium sequitur, & rerum molestarum
 nimium fugit, vt famis, sitis, caloris, fri-
 goris, earumque omnium, quae ad ta-
 ctum gustatumque pertinent, sed praeter
 consilium & cogitationem; is incontinens
 dicitur, non cum adiectione huius vel il-
 lius rei, vt irae, sed simpliciter tantum. Cu-
 ius rei hoc argumentum est, quod qui ha-
 rum rerum nimium ferre non possunt, molles
 dicuntur, non qui ab illarum nimio vincuntur.

Atque ob hanc causam in eadem re incontinentē & intēperantem locamus, itēque continentem & temperantem, quia in eisdem quodāmodo voluptatibus & doloribus versatur: sed illorū neminē. Verū quamuis hi in iisdem versentur, non eodem modo tamen: sed intēperantes consilium ceperunt ita viuendi: incontinentes non item. Itaque potius cum intemperantem appellauerimus, qui ne cupiens quidem, aut leui certē cupiditate affectus, immoderatas voluptates persequitur, & mediocres dolores fugit: quā eum qui idem agat, magnis & indomitis cupiditatibus incensus. Quid enim faciat ille, si acris & vehemens aliqua cupiditas accedat, & ob rerū necessariarū penuriā ingens & vehemens dolor excruciet? Quoniam autem cupiditatum & voluptatum aliæ sunt genere honestæ & bonæ; (nam iucūdorum aliqua sunt natura expetenda; alia his contraria; alia his interiecta, quemadmodum suprà partiti sumus, vt pecunia, lucrum, victoria, honor;) in his igitur omnibus, cæterisque eiusdem generis, & mediis, non quod afficiātur, & cupiant, & ament homines, vituperantur: sed quod hoc modo cupiant, vel amēt, & quod modum superent. Quocirca qui secus ac monet ratio, aut vincuntur, aut persequuntur aliquod natura bonum, atque honestum: quemadmodum etiam qui nimio honoris, aut liberorum, & parentum amore studiōque ducuntur. Nam hæc quoque in numero bonorum habenda sunt, & qui hæc studiosè colunt atque expetunt, etiam laudantur. Verumtamen est etiam in his aliquod nimium, si quis, vt Niobe, etiam cum diis pugnet, aut vt Satyrus ille, qui patris amans vocatus est, immodico patris amore afficiatur. valde enim desipere videbatur. Vitium igitur in his nullum est, propterea quod, vt dixi, vnum quidque eorum per se expetendum est natura: sed eorum nimia atque immoderata cupiditates malæ sunt, ac fugiendæ. Similiter autem nulla incontinentia. Incontinentia enim non solūm fugienda res est, verum etiam in his rebus numeratur, quæ sunt vituperabiles. Propter similitudinem autem perturbationis, adiectione præterea facta rei, cuius incontinentia est, ita cuiusque rei incontinentiam dicere solent, quemadmodum malum medicum, & malum histrionem, quem absolutè nemo malum dixerit. Vt igitur hic non dicuntur simpliciter mali, quia non est vitium medici, aut histrionis, sed proportione quadam vitio simile: sic nimirum & illic existimare debemus duntaxat eam esse incontinentiam, & continentiam, quæ in iisdem atque temperantia & intemperantia, versatur. In ira autem ex similitudine quadam aliquem dicimus incontinentem. Itaque etiam cum adiectione dicimus iræ incontinentem, quemadmodum honoris, & lucrī. Sed quoniam aliqua sunt iucunda natura,

A καὶ διὰ τὸ εἰς αὐτὸ τὸν ἀκρατῆ ἔ ἀκράτῃ
 τὸν ἡμετέρον, ἔ ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα, ἀλλ'
 οὐκ ἐκείνων ὁμοίως. ἀλλ' ὁ αἰεὶ τῶν
 αὐτῶν πῶς ἡδονὰς καὶ λύπας εἶ. οἱ δ', εἰσι
 μὴ αἰεὶ αὐτὰ, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως εἰσιν
 ἀλλ', οἱ μὴ, παρεργιῶται. οἱ δ', ἔ παρε-
 ργιῶται. διὸ μᾶλλον ἀκράτῃ αὐτὸν εἰποι-
 μέν, ὅστις * μὴδ' ὀπιθυμῶν, ἢ ἡρέμα, γ. μὴ εἶπ.
 διώκει τὰς ὑπερβολὰς, καὶ φύλα με-
 τείας λύπας, ἢ * τῶν ὅστις διὰ τὸ ὀπι-
 θυμῶν σφόδρα. ἢ γὰρ αὐτὸν ἐκείνος ποιή-
 σθαι, εἰ παρεργιῶται ὀπιθυμία νεανική,
 καὶ αἰεὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδείας λύπη
 ἰσχυρὰ; ἐπεὶ ὅτι τῶν ὀπιθυμῶν ἔ τῶν ἡδο-
 νῶν, αἱ μὴ, εἰσι * τὰς γὰρ καλὰς καὶ γ. τῶ γ.
 ἀπουδαίων. τῶ γὰρ ἡδέων ἕνια, φύσις αἰ-
 ρετὰ. τὰ δ', εἰδητὰ τούτων. τὰ δέ, με-
 ταξὺ, κατὰ τὸν δειλοτέρων. οἷ, γ.
 χρήματα, καὶ κέρδος, ἔ νίκη, ἔ τίμη. πρὸς
 ἀπὸρτα δὲ ἔ τὰ τῶν αὐτῶν, καὶ τὰ μεταξὺ,
 οὐ τὰ πάσῃν ἔ ὀπιθυμῶν καὶ φιλοφρον-
 ται, ἀλλὰ τὰς πῶς, καὶ ὑπερβάλλειν. διὸ,
 ὅσοι μὴ αἰετὸν τὸν λόγον ἢ κρατοῦνται, ἢ
 διώκεισι τῶν φύσις ἢ καλὰς καὶ ἀγαθῶν,
 οἷ οἱ αἰετὸν ἡμιῶ καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ ἀπου-
 δάζοντες, ἢ αἰετὸν τέκνα καὶ γνήσι. καὶ γὰρ
 αὐτὰ, τῶν ἀγαθῶν. καὶ ἐπαυνοῦνται οἱ αἰετὸν
 αὐτὰ ἀπουδαζόντες. διὸ ὁμοίως ὅτι τις ὑ-
 περβολῆ καὶ ἐν τούτοις, εἰ τις ὡσαύτῃ ἢ Νιο-
 βῆ μάχιτο καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς. ἢ ὡσαύτῃ
 Σάτυρος ὁ Φιλοπάτωρ ὀπιθυμῶν
D αἰετὸν τὸν πατέρα. λίαν γὰρ ἐδόκει μαρμαίφῃ
 μαρμαίφῃ μὴ οὐκ ὁμοίως * αἰετὸν αὐτῶν
 ὅτι, ἀλλ' ὁ εἰρημῶν, ὅτι φύσις τῶν αἰετῶν
 τῶν ἕκαστον ὅτι δι' αὐτῶν. φασὶ γὰρ καὶ φου-
 κταὶ αὐτῶν εἰσιν αἱ ὑπερβολαί. ὁμοίως ὅτι
 ὁμοίως ἀκρασία. ἢ γὰρ ἀκρασία, οὐ μόνον
 φουκτὸν, ἀλλὰ ἔ τῶν ὑπερβολῶν ὅτι δι' ὁμοιότη-
 τητα δὲ τῶν παίδων παρεπιπτόντες πῶς ἀ-
 κρασίαν * αἰετὸν ἕκαστου λέγουσιν, οἷ κακῶν γ. αἰετῶν κα-
 ῖα ὅτι, καὶ κακῶν ὑποκειτῶν, ὃν ἀπλάσθε
 ἀν' εἰποιεν κακῶν. * ὡσαύτῃ δὲ ἐν αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι
 ὁ μὴ κακίαν εἶ ἕκαστω αὐτῶν, ἀλλὰ ὅτι
 ἀνάλογον ὁμοίως. οὐτῶν δηλονότι κακῶν ὅτι
 πολλῶν. μόνον ἀκρασίαν καὶ ἐγκρα-
 τῶν εἶ, ἢ πῶς ὅτι αἰετὸν τὰ αὐτὰ τῆ σωφρο-
 σιῶν ἔ τῆ ἀκρασία, αἰετὸν ὅτι θυμῶν, καὶ γ. θυμῶν
 ὁμοιότητα λέγουσιν. διὸ καὶ παρεπιπτόντες
 ἀκρατῆ θυμῶν, ὡσαύτῃ τίμῃς ἔ κέρδοις,
 φασὶ. ἐπεὶ δὲ ὅτι, ἕνια μὴ, ἡδέα φύσις

καὶ τούτων, τὰ μὲν, ἀπλῶς· τὰ δ', ὅτι γὰρ
 καὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων· τὰ δ', ὅτι ἐστὶν ἀν-
 ῥα, τὰ μὲν, ἀπὸ πηρώσεως· τὰ δ', δι' ἔτη
 γίνονται· * γίνεται τὰ δ', ἀπὸ μαθητικῆς φύσεως· ἐστὶ
 ἔπειτα τούτων ἕκαστα ἁπλοῦς ἰδεῖν
 ἕξιν· λέγω δὲ τὰς θηριώδεις, οἷον * πῶ
 ἀνθρώπων, ἡ δὲ λέγειται τὰς κούσας ἀνα-
 γίγουσιν, τὰ παῖδια κατεσθίειν· ἢ οἷοις
 φασὶ χαίρειν ἐπίοις τῶν ἀπηλειωμένων πε-
 εἰ τὸν Γόντον, τοὺς μὲν, ὡμοῖς, τοὺς δὲ, κρέα-
 σιν * ἀνθρώπων τοὺς δὲ, τὰ παῖδια δαμνεί-
 ζειν ἀλλήλοισι εἰς βύχλιαν· ἢ ὅτι αὐτὸ
 Φάλαειν λεγόμενον· αὐτὰ μὲν, θηριώδεις·
 αἱ δὲ, ἀπὸ τῆς νόσου γίνονται καὶ μὲν
 ἐπίοις· ὡς αὐτὸ πῶ μητέρα καθέρβουσας,
 καὶ φαγῶν· καὶ ὅτι στυγερῶς ὅτι ἡ πῶ· αἱ
 δὲ, νοσηματώδεις, ἢ ὅτι ἔθους· οἷον, * αἱ
 τῶν τειχῶν πύλας, καὶ ὀνύχων τρώξεις·
 ἐπὶ δ', ἀνδράκων, καὶ γῆς· αὐτὸ δὲ τού-
 ρις, ἢ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἀρρεσὶ· τοῖς μὲν
 γὰρ, φύσιν· τοῖς δ', ὅτι ἔθους συμβαίνου-
 σιν· οἷον, τοῖς ἐπιζομῶσι ἐκ παίδων· ὅσοις
 μὲν οὖν φύσιν αἴλια, τούτοις μὲν οὐδ' αἱ
 εἰς εἴποι ἀκρατεῖς· ὡς αὐτὸ ὅτι τὰς γυναι-
 χας, ὅτι ὅτι ὀπύοισιν, ἀλλ' ὀπύονται· ὡς
 αὐτὸ δὲ ἔθους· αὐτὸ δὲ τῶν νοσηματώδων ἔθους * δι'
 ἔθους· ὅ μὲν οὖν ἔχει ἕκαστα τούτων, ἕξω
 τῶν ὄρων ὅτι τῆς κακίας, κατὰ αὐτὸ καὶ ἢ
 θηριότης· ὅ δὲ ἔθους κρατεῖν ἢ κρατεῖ-
 σθαι, οὐχ ἢ ἀπλή ἀκρασία, ἀλλ' ἢ κατ'
 ὀμοιότητα, κατὰ αὐτὸ καὶ τὸν αὐτὸ τῶν θυ-
 μοῖς ἔθους τῶν τῶν τῶν * τῶν πάθους·
 ἀκρατεῖ δ' οὐ λεκτέον· πᾶσα γὰρ ὑπερ-
 βώδουσα κακία, καὶ ἀφροσύνη, καὶ ἀφ-
 λία, καὶ ἀκολασία, ἔχει χαλεπότης, αἱ μὲν,
 θηριώδεις, αἱ δ', νοσηματώδεις εἰσὶν· ὅ μὲν
 γὰρ φύσιν τοῦτο, οἷος δεδιέναι πάντα,
 καὶ ψοφῆση μῦς, θηριώδη δειλίαν
 δειλός· ὅ δὲ, πῶ γαλιῶν ἐδεδίει,
 ἀπὸ νόσον· ἔπειτα ἀφροσύνη, οἱ μὲν, ὅτι φύ-
 σεως ἀλόγιστοι, καὶ μόνον τῆς αἰσθητικῆς ζῶντες,
 θηριώδεις, ὡς αὐτὸ ἐνια γῆν τῆς πόρρω βαρ-
 βαρῶν· οἷον, ἀπὸ νόσου, οἷον τὰς ὀπιλητικῆς,
 ἢ μανίας, νοσηματώδεις· τούτων δ', ὅτι μὲν
 ἔθους πῶ ἐπίοις μόνον, μὴ κρατεῖσθαι δὲ·
 λέγω δὲ, οἷον, εἰ Φάλαειν κατῆχεν, ὅτι θυ-
 μῶν παιδίου φαγεῖν, ἢ αὐτὸς ἀφροδισίων
 ἀποπνέειν· ἐστὶ δὲ καὶ κρατεῖσθαι, μὴ
 μόνον ἔθους· ὡς αὐτὸ οὖν καὶ μαθητικῆς, ἢ μὲν
 κατ' ἀνθρώπων, ἀπλῶς λέγειται μαθητικῆς·

A eorum; alia simpliciter & absolutè, alia diuer-
 sis animantiū atq; hominū generibus iucunda
 sunt; alia non sunt iucunda naturā, sed partim
 propter debilitationes corporum, partim pro-
 pter cōsuetudinē, partim propter vitiosas na-
 turas fiunt iucūda; licet etiā in his singulis cō-
 similes habitus animaduertere. Voco autem
 immanes & ferinos habitus, qualis erat eius
 mulieris quā dicūt, grauidis mulieribus aper-
 tis ac perfectis, pueros deuorare solitam: aut
 qualibus rebus efferatos quosdā circa Pōtum
 populos delectari ferunt, alios scilicet crudis,
 alios humanis carnibus: alios, liberos suos in-
 ter se mutuos in epulas dare: aut quale est id
 quod vulgò de Phalaride dicitur. Feriniigi-
 tur sunt hi habitus. Alii autē propter morbos
 & furores nonnullis innascuntur: qualis ille
 fuit, qui matrē immolauit, & comedit, & qui
 conferui iecur. Alii morbofi sunt, qui ex con-
 suetudine proficiscūtur, vt pilorū euulsiones,
 & vnguiū corrosiones, carbonū quoq; & terrarū:
 præterea venereorū vsus cū masculis. Nāque
 hæ eupiditates aliis naturales sunt, aliis ex cō-
 suetudine nascuntur, vt qui à pueris consue-
 uerunt. Atque eorum quidem, quibus natura
 causam præbet, incontinentem quemquā ne-
 mo dixerit: quē admodū neq; mulieres, quòd
 in complexu venereo non agant, sed patian-
 tur. Eademque ratione neque eos qui ex con-
 suetudine vitium morbo simile contraxerūt.
 His igitur singulis animi malis tentari, extra
 vitii terminos ac fines egredi est: quemadmo-
 dum & feritate ad belluarum naturam proxi-
 mē accedere. His autem tentatū atq; effectū,
 superiorem esse, aut inferiorem, non simplex
 continentia, aut incontinentia est, sed ex simi-
 litudine: quemadmodū & eum, qui in ira hoc
 modo affectus est, vt vincatur, huius perturba-
 tionis incontinentem, incontinentem autem
 dicere non debemus. Omnis enim modum su-
 perans vitiositas, & amentia, & timiditas,
 & intemperantia, & sæuitia, vel ferina est, vel
 morbosa. Nam qui naturā talis est, vt om-
 nia extimescat, etiam si mus stridorem ediderit,
 ferina quadam timiditate timidus est. A-
 lius erat, qui felem morbo affectus metuebat.
 Et ex amentium numero, ij qui natura stulti
 & inconsiderati sunt, sensūque duntaxat
 viuunt, ferarum sunt similes: quemadmo-
 dum nonnullæ longinquorum barbarorum
 nationes. Qui verò propter morbos veluti
 comitiales, vel furores, ij sunt morbofi.
 Nihil obstat autem, quominus aliquis inter-
 dum his vitiis affectus sit tantū, sed non
 vincatur. hoc dico: vt si Phalaris, cū pufio-
 nem concupiscat vel ad edendum, vel ad po-
 tiendum, absurda rerum venerearum volu-
 ptate se cohibeat & contineat. Neque ve-
 rò quicquam obstat, quominus etiam vin-
 catur, non solū affectus vitio sit. Quemad-
 modum igitur & improbitas alia absolutè di-
 citur improbitas, ea quæ in hominem cadit:

γρ. γίνεται
 γρ. πῶ αἰθρ.
 πῶ καλυμ-
 πῶ λαμιά
 πῶ τῆ πῶ
 πῶ supra
 Glossa in
 Græco in-
 terpr.
 γρ. ἀνθρώ-
 πῶις.

Magnorū
 l. 2. c. 6.

γρ. δὲ ἔθους.

Lege cum
 Lambino,
 τῶν πῶ πῶ
 πῶ ἀκρατεῖ
 ἀκρατεῖ δ' οὐ
 λ. Sic Græ-
 cus para-
 phra.

alia cum adiectione, quia improbitas ferina, aut morbosa, non absolute: sic nimirum & incontinentia est alia ferina & immanis, alia morbosa. Simpliciter autem & absolute, ea sola quae humanae intemperantiae conuenit.

Α ἢ δὲ καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι θερμοδῆς, ἢ νοσηματώδης· ἀπλῶς δ', ὅ· τὸν αὐτὸν * ἔχον γρ. αὐτὸν δὲ δῆλον, ὅτι καὶ ἀκρασία ἔστιν, ἢ μὲν, θερμοδῆς, ἢ δὲ, νοσηματώδης· ἀπλῶς δὲ, ἢ καὶ πλεὺν ἀποπικρῶ ἀκρασία μόνη.

CAPVT VII.

ΚΕΦΑΛ. Ζ΄.

Quaestiones quaedam, secunda questionī affines & connexas, proponit atque soluit.

Β Οὐ αἰσχρὸν ἢ εὐεπιθυμίας ἀκρασία τῆς εὐεπιθυμίας καὶ ἐπιτέλει σύγκρισις κακίας καὶ θεμιότητος.

Incontinentiam igitur & continentiam in eisdem versari, in quibus intemperantia & temperantia: in aliisque aliud incontinentiae genus situm esse, quod ex translatione nominis, non absolute dicitur, perspicuum est. Nunc autem & irae, quam cupiditatum, minus esse turpem incontinentiam agnoscamus. Videtur enim ira illa quidem aliqua ex parte rationem, sed negligenter & confuse audire; ministrorum praeproperorum more, qui priusquam id omne quod dicitur, audierint, exiliunt, deinde ab actione aberrant: & ut canes, qui priusquam attenderint, vtrum sit amicus, necne, si quis modò foreis pulsauerit, aut strepitum aliquem ediderit, latrant: sic ira propter feruorem & celerem naturae motum, audit illa quidem rationem, sed imperio non exaudito, ad poenas repetendas omni impetu fertur. Ratio enim, aut visio, contumeliam vel contemptum in facto inesse indicauit: illa proinde ac si ratiocinando conluserit, huic tali, qui contumelia affecerit, vel contempserit, bellum inferre oportere, continuo scuit, atque excandescit. Cupiditas autem, si ratio deprauata, vel sensus illud esse iucundum dixerit modo, ad perfrueadam voluptatem incitatur. Ita rationem ira quodammodo sequitur: cupiditas verò minimè. Haec igitur turpior illa est. Nam irae incontinens, à ratione quodammodo superatur: ille autem alter à cupiditate, non à ratione. Praeterea ignoscendum ei magis est, qui naturales appetitiones sequitur. Nam & iis cupiditatibus danda venia est, quae sunt omnium communes, & quatenus sunt communes. Ira autem & saeuitia magis naturalis est, quam cupiditates immoderatae, minimèque necessariae: ut ille, qui hac defensione, cur patrem verberaret, utebatur. Nam iste (inquit) suum verberauit, & ille suum, & hic quoque me, vir factus, verberabit, paruulo filio suo demonstrato. Est enim hoc nobis cognatum. Et qui à filio trahebatur, trahendi finem facere iubebat ad foreis: Nam à se quoque visque ad hunc locum, patrem suum tractū esse.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἀκρασία καὶ ἐγκρατεία ἔστι μόνον εὐεπιθυμίας ἀκρασία ἢ σωφροσύνη· ἢ ὅτι εὐεπιθυμίας ἢ ἀλλοῦ εἶδος ἀκρασίας, λεγόμενον καὶ μεταφορῶν, καὶ οὐχ ἀπλῶς, δῆλον. Ὅτι δὲ καὶ ἡπτόν αἰσχρὸν ἀκρασία ἢ τῆς θυμῶν, ἢ ἢ τῆς ἐπιθυμιῶν, θεωρήσασθαι· εἰκελὶ δὲ ὁ θυμὸς, ἀκροῦν * μὲν πὶ τῆς λόγου, πρὸς ἀκούειν δὲ * * κατὰ τὸν οἶον ταχεῖς τῆς ἀφαιρέσεων, οἱ ὡρὶν ἀκούσαι πρὸς τὸ λεγόμενον, ἐκθέουσι, εἴτα ἀμφοτέρωσιν * τῆς πρὸς ἕξωσιν· καὶ οἱ γρ. πρὸς τῆς κινήσεως, ὡρὶν σκέψασθαι εἰ φίλος, αὐτὸν μόνον ψοφήσει, ὑλακτῶσιν· ὅπως ὁ θυμὸς, ἀφαιρέσει καὶ ταχέως τῆς φύσεως, ἀκροῦσας μὲν, ἢ ἐπιτέλεια δὲ ἀκροῦσας, ὁρμῆ πρὸς πλεὺν ἡμωεία. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἢ φαντασία, ὅτι ὕβρις ἢ ὀλιγωρία, ἐδήλωσεν ὁ δὲ, ὡς ὡρὶν συλλογισάμενος ὅτι δεῖ τὰς τοιαύτων πολεμεῖν, χαλεπαίνει διθυμῶν· ἢ δὲ ἐπιθυμία, ἐδὸ μόνον εἴπη ὅτι ἢ δὲ, ὁ λόγος, ἢ ἢ ἀμαθίαις, ὁρμῆ πρὸς πλεὺν ἀπολαύσειν· ὡς δὲ, ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῶν λόγων πῶς· ἢ δὲ ἐπιθυμία, οὐ αἰσχρὸν οὖν ὁ μὲν γὰρ, τῆς θυμῶν ἀκρασίας, τῆς λόγου πῶς ἢ τῆς αἰσθησῶν· ὁ δὲ, τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἢ τῆς λόγου. ἐπὶ, τῆς φρεσίνος συγγνώμη μᾶλλον ἀκολουθεῖν ὀρέξεσιν, ἐπεὶ καὶ ἐπιθυμίας τῆς τοιαύτης μᾶλλον, ὅσα κοινὰ πᾶσι, καὶ ἐφ' ὅσον κοινὰ· ὁ δὲ θυμὸς, φρεσικώτερον, καὶ ἢ χαλεπότις τῆς ἐπιθυμιῶν, τῆς τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς μὴ ἀναγκάτων· ὡς ὡρὶν ὁ ἀπολογισάμενος, ὅτι τὸν πατέρα τύπτοι. καὶ γὰρ εἶπεν, ἔφη, τὸν ἐαυτοῦ· κακείνος, τὸν ἀνώτερον· καὶ τὸ παιδίον δειξάς, καὶ εἶπεν ἐμὲ, ἔφη, ὅταν αὐτὸς γῆθησιν συγγνῆς γὰρ ἡμῖν· καὶ ὁ ἐλάμενος ἔπειτα τῆς ὑοῦ, παύεσθαι ἐκέλευε πρὸς τῆς θυμῶν· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐλάσσει τὸν πατέρα μέγρις ὄντα.

ἐπι, ἀδικώτερον οἱ ἐπιβυλάτερον. ὁ μὲν οὖν θυμώδης, ὅσα ἐπιβυλός, ὅσα ὁ θυμὸς, ὅσα λα φανερός· ἢ δὲ ἐπιθυμία, κατὰ τὴν πύξω Αφροδίτῃ φασι,

Δολοπλόκου γὰρ Κυπεροῦ. ἢ

Ινέσι. ζ.

-- τὸν κερὸν ἱμαίτα Ομηρος,

Παύφασις, ἢ τ' ἐκλεψε νόον πύκω φροῦοντος.

ὡστ' εἴω ἀδικώτερον ἢ ἀκρασία αὐτῆ, τῆς πρὸς τὸν θυμὸν ὅτι, ἢ ἀπλάως ἀκρασία ἔκ κακία πω. ἐπι, ὅσα εἰς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δ' ὀργῇ ποιῶν πᾶς, ποιῶ λυπούμενος· ὁ δὲ ὑβρίζων, μὴ ἠδονῆς. εἰ οὖν οἷς ὀργίζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερον, καὶ ἢ ἀκρασία ἢ δὲ ἐπιθυμίας· ἢ γὰρ ὅτι ἐν θυμῷ ὑβρις. ὡς μὲν ῥίνω ἀγρίων ἢ πρὸς ἐπιθυμίας ἀκρασία, ἢ περὶ τὸν θυμὸν, καὶ ὅτι ὅτι ἢ ἐγκράτεια καὶ ἀκρασία πρὸς ἐπιθυμίας καὶ ἠδονῆς σωματικῆς, δῆλον. αὐτῶν δὲ τούτων τὰς διαφορὰς ληπτόν. ὡστ' γὰρ εἴρηται κατ' ἄρχας, αἱ μὲν, ἀνδροπικῆ εἰσι καὶ φροῦικῆ, καὶ ὡ γῆρι, ἔκ ὡ μεγέθη· αἱ δὲ, θηριώδεις· αἱ δὲ, ἢ ἀφ' πηρώσεως, ἢ νοσήματα· τούτων δὲ πρὸς τὰς ἀφ' ὅσων, σωφροσύνη καὶ

γρ. ἢ ἀκρασία

* ἢ ἀκολασία μόνον ὅτι· ὅσα καὶ τὰ θηρία, οὔτε σῶφρονα, ἢ τε ἀκόλαστα λέγουσιν, ἀλλ' ἢ κατ' μεταφορᾶν· καὶ εἰ τινὶ ὅλως ἄλλο πρὸς ἄλλο ἀφ' ὅσων γῆρι τῶν ζώων ὑβρις καὶ σιναμωρία, καὶ ὡ πάμφαρον εἶ· οὐ γὰρ ἔχ' ἀφ' ὅσων, ὅσα δὲ λογισμὸν, ἀλλ' ὅσα εἴρηται τῆς φύσεως, ὡστ' οἱ μαινόμενοι τ' ἀνδροπικῶν· ἔλαττον δὲ θηριότης, κακίας· φοβερώτερον δὲ· ἢ γὰρ διέφθαρται ὁ βέλτιστον, ὡστ' ἐν τῷ ἀνδροπικῷ, * ἀλλ' ὅσα ἔχ' ὁμοίον οὖν, ὡστ' ἀψυχον * συμβολῆν πρὸς ἐμψυχον, πότερον κακίον· * ἀσινετέρον γὰρ ἢ φαυλότης αἰεὶ, ἢ τῷ μὴ ἔχοντος ἀρχῆ· ὁ δὲ νοῦς, ἀρχῆ· ὡστ' ἀπλήσιον οὖν ὁ συμβολῆν ἀδικίαν πρὸς ἀνδροπικὸν ἀδικον· ἐστὶ γὰρ ὡς ἐκάτερον κακίον· * μυριοπλάσια γὰρ αἱ * κακὰ ποιήσεν ἀνδροπικὸς κακός, θηριώδης.

καὶ ἀλλ' ἢ μὲρ πηται, ἔκ ἢ

γρ. συμβολῆν γρ. ἀσινετέρον, sed ex glossa.

γρ. μυριοπλάσια

γρ. κακοποιήσεν

Κ Ε Φ Α Λ. η'

Ακρασίας, ἐγκρατείας, καρτερίας, μαλακίας, καὶ ἀκολασίας, διαφορὰν πεικίλων καὶ διαμρέσεως.

Περὶ τῶν ἀφ' ὅσων καὶ γῆρι τῶν ζώων ἠδονῆς καὶ λύπης, ἔκ ἐπιθυμίας καὶ φροῦικῆς, περὶ αἷς ἢ τε ἀκολασία ἔκ ἢ σωφροσύνη διωείδη πρὸς τὸν θυμὸν· ἐστὶ μὲν ὅπως ἔχ' ἢ,

A Præterea quo quisque occultior & insidiosior est, eo est iniustior. At homo iracundus minimè est insidiator: neque ira ipsa, immò verò aperta. Cupiditas autem fallax & insidiosa, quemadmodum aiunt esse Venerem.

Ne tentis que dolos Veneris.

& ut ait Homerus.

Dixi: tum niueo cestum de pectore soluit, In quo sermo inerat blandus, qui mente sagaci Quamuis prudentes spoliat.

B Quare si iniustior, ergo & turpior hæc incontinentia erit quàm quæ in ira versatur: eritque adeo hæc absolutè incontinentia, & quodammodo vitiositas. Præterea nemo dolens stuprum infert alteri. At qui ira incitatus aliquid facit, dolens facit: qui stuprum infert, cum voluptate infert. Si igitur ea quæque sunt iniustissima, propter quæ iure optimo irascimur, profectò incontinentia ob cupiditatem suscepta iniustior est. Non inest enim in ira voluptuaria libido. Incontinentiam igitur eam, quæ in cupiditatibus versatur, iræ incontinentia turpiorem esse: continentiamque & incontinentiam in cupiditatibus & corporis voluptatibus versari, perspicuum est. Harum autem ipsarum differentiarum sunt cognoscendæ. Nam quemadmodum initio à nobis dictum est, aliæ sunt humanæ & naturales tum genere tum magnitudine: aliæ immanes & ferinæ: aliæ ex corporis debilitationibus & morbis natæ. Quarum in primis versantur temperantia duntaxat, & intemperantia. Itaque neque temperantes, neque intemperantes bestias dicimus, nisi per translationem sermonis, etiam si omnino animantium genus aliud ab alio libidine, & profusa ad rem veneream petulantia, & omnium rerum edacitate differat. Non enim consilium vllum habent, nullaque rationis agitatione prædita sunt, sed à natura desciverunt, ut homines furiosi. Est autem feritas minus malum quidè vitiositate, sed horribilius tamen. Neque enim corruptum est in illis, id quod optimum, quomodo in homine, sed eo carent. Simile igitur est; ut si inanimum cum animato conferatur, vtrum sit peius: Innocentior enim minusque perniciofa semper improbitas eius est, quod principium non habet. Mens autem principium est. Simile igitur est, ut si iniustitiam cum homine iniusto conferas. Nam fieri potest, ut vtrumque altero sit peius. Infinitis certè partibus plura mala intulerit homo vitiosus & improbus, quàm fera.

CAPVT VIII.

Tertiam questionem explicat.

I N voluptatibus autem & doloribus, quæ tactu & gustatu percipiuntur, itè que in earum cupiditatibus & fugis (in quibus temperantia & intemperantia supra posita est) potest quis ita affectus esse, ut

vt etiam ab eis vincatur, quibus plerique sunt superiores: potest rursus fieri vt etiam eas vincat à quibus vulgus superatur. Horum autem is qui à voluptatibus vincitur, incontinens: qui voluptatum victor est, continens: & qui doloribus est inferior, fractus & mollis: qui superior, patiens dicendus est. Sunt autem maximæ partis hominum habitus inter hos interiecti, quamuis ad vitiosos magis vergere videantur. Quoniam autem voluptates aliæ sunt necessariæ, aliæ non necessariæ, & illæ quidem vsque ad aliquem finem necessariæ; earum verò neque nimum, neque parum sunt necessaria; (similitérque de cupiditatibus & doloribus est sentiendum;) qui iucunditates aut immoderatas, aut immoderatè sequitur, si propterea quòd consilium cepit huiusmodi, & propter ipsas, non propter aliud quicquam, quòd ex eis redeat, is intemperans est. Hunc enim necesse est non facilè factorum suorum pœnitere. Itaque insanabilis est. Nam qui ita natura comparatus est, vt eum non pœniteat, is ad sanitatem nunquam reuertitur. Qui autem modum deserit in expetendis voluptatibus, huic opponitur. At medius, temperans nominatur. Similitérque intemperans est, qui dolores corporis fugit: non quia vincatur, sed quia consilium ceperit ita viuendi. Eorum autem qui consilium non ceperunt ita viuendi, alius propter voluptatem quòuis impellitur: alius quia dolorem fugit, ex cupiditate nascentem. Itaque inter se differunt. Nemo est autem, cui non videatur detior is qui nulla aut leui cupiditate affectus, turpe aliquid admittat, quàm qui vehemèti: & qui non iratus alterum pulset, quàm qui idem faciat ira incitatus. Quid enim faceret commotus ac perturbatus? Itaque detior est incontinente, intemperans. Eorum igitur, qui suprà à nobis dicti sunt, alter magis est mollis, alter incontinens. Opponitur autem incontinenti continens, molli patiens. Patiētia enim est in resistēdo, continentia in vincēdo. Aliud est autē resistere, aliud vincere: quemadmodū aliud est non vinci, aliud vincere. Quare & cōtinētia optabilius quiddam est quàm patiētia. Iam verò qui modum deserit in iis quibus plerique obfistunt, & obfistere possunt, is mollis & delicatus est. Delicia enim mollietis quædā est: vt qui vestē trahit, ne quid in ea attollēda laboris suscipiat, ac doloris: & cum ægrum imitetur, miserum se esse nō arbitratur, qui tamē misero sit similis. Itēmq; de continentia & incontinentia sentiendum. Neque enim si quis à vehementibus & immodicis voluptatibus aut doloribus superetur, mirum debeat videri: immò verò venia sit dignus si obfistendo vincatur: vt Theodectæ Philoctetes à vipera percussus, vel Carcini Cercyon in Aloe:

A ὥστε ἠτῆσθαι καὶ ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους· ἐστὶ δὲ κρατεῖν, καὶ ὧν οἱ πολλοὶ ἡττοῦς· τούτων δὲ, ὁ μὲν πρὸς ἡδονὰς, ἀκρατής· ὁ δὲ, ἐγκρατής· ὁ δὲ πρὸς λύπας, μαλακός· ὁ δὲ, καρτερικός· μετὰ δὲ τῶν πλείων ἔξεις, καὶ εἰρέπῳσι μᾶλλον πρὸς τὰς χεῖρας. ἐπεὶ δὲ εἶναι τῶν ἡδονῶν, ἀναγκαῖαί εἰσιν· αἱ δὲ οὐ, καὶ μέτριός· αἱ δὲ ὑπερβολαί, οὐ, οὐδὲ αἱ ἐλλείψεις· ὁμοίως γὰρ καὶ πρὸς ὅτι·

B θυμίας ἔχει καὶ λύπας· ὁ μὲν τὰς ὑπερβολὰς διώκων τῶν ἡδέων, ἢ καθ' ὑπερβολὰς * ἢ ἀφ' ὑπερβαίρειν, καὶ δι' αὐτὰς, Zuing. καὶ μηδὲν δι' ἕτερον, ἀποβαῖνον, ἀκράτος· ἀνάγκη γὰρ * τῶτον μὴ εἶναι μετὰ μελητικόν· ὥστ' * ἀνίατος· ὁ δὲ ἐλλείπων, ὁ ἀντικείμενος· ὁ δὲ μέσος, σωφρων· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φύγων τὰς σώματα λύπας, μὴ δι' ἠτῆαν, ἀλλὰ ἀφ' ὑπερβαίρειν. τῶν δὲ μὴ ὑπερβαίρειν, ὁ μὲν, ἀγεται, ἀφ' ἑνὶ ἡδονῶν· ὁ δὲ, ἀφ' ἑνὶ φύγων τῶν λύπῳν, τῶν ἀπὸ τῆς ὀπιθυμίας· ὥστε ἀφ' ἕτερον ἀλλήλων· * πρὸς δὲ δὴ δόξειε χεῖρων εἶναι, εἴ τις μὴ ὀπιθυμῶν, ἢ ἠρέμα, πρὸς τοὺς ἀγρόν, ἢ εἰ σφόδρα ὀπιθυμῶν· καὶ εἰ μὴ ὀργισμένος * τύπτοι, ἢ εἰ ὀργισμένος· τί γὰρ αὐτὸ ἐποίει, ἐν πάσῃ ὧν; δὲ ὁ ἀκόλαστος, χεῖρων τῶ ἀκρατοῦς. τῶν δὲ λεγόντων, τὸ μὲν, μαλακίας εἶδος μᾶλλον· * ὁ δὲ, ἀκρατής· ἀντικείμεναι δὲ, τὰ μὲν ἀκρατεῖ, ὁ ἐγκρατής· τὰ δὲ μαλακῶν, ὁ καρτερικός· τὸ μὲν γὰρ καρτερεῖν, ὅστις ἐν τῶν ἀντέχειν· ἢ δὲ ἐγκρατεῖα, ἐν τῶν κρατεῖν. ἕτερον δὲ τὸ ἀντέχειν καὶ κρατεῖν, ὡσπερ καὶ τὸ μὴ ἠτῆσθαι τῶν νικῶν· δὲ καὶ ἀρετώτερον ἐγκρατεῖα καρτερίας ὅστις. ὁ δὲ ἐλλείπων, πρὸς αἰ οἱ πολλοὶ καὶ ἀντιτείνουσι, καὶ διώκονται, οὗτ' μαλακός καὶ τρυφῶν· καὶ γὰρ ἢ τρυφή, μαλακία τίς ὅστις· * ὅς ἔλκει τὸ ἰμάτιον, ἵνα μὴ ποιήσῃ τῶν ἀπὸ τῶν ἀρεῖν λύπῳν· καὶ μίμνυμος τὸν κάμνοντα, οὗκ οἶσθαι ἀθλῖος εἶναι, ἀθλῖος ὁμοῖος ὧν· ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ πρὸς ἐγκρατεῖαν καὶ ἀκρασίαν· οὐ γὰρ εἰ τις ἰσχυρῶν καὶ ὑπερβαλλουσῶν ἡδονῶν ἠτῆσθαι, ἢ λύπῳν, * θαυμαστόν, ἀλλὰ καὶ συγγνωμονικόν, εἰ ἀντιτείνων· ὡσπερ ὁ Θεοδέκτου Φιλοκλήτης ὑπὸ τῶν ἔχειν πεπλησμένον· ἢ

γρ. ὡς
γρ. Σκυθῶν
Zuing.
ἀκρατής
ἴ)

γρ. πρὸς
γρ. ἀκρα-
τῆς
γρ. ἀκρα-
τῆς

ὁ Καρκίνου ἐν τῇ Αλόπῃ Κερκύνων· καὶ ὡς-
πρὸς οἱ κατέχειν πειρώμενοι τὸ γῆλωτα, ἀδρόν
ἐκκαγκάζουσιν, οἷσι σιωπέσειε Ξενοφάντων·
ἀλλ' εἴ τις πρὸς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ διώδονται ἀμ-
τέχειν, τούτων ἠτιάζονται, καὶ μὴ διώδονται ἀπι-
τείναν, μὴ δὲ φύσιν τῶν γῆλων, ἢ δὲ νόσον,
* οἷσι ἐν τοῖς * Γερσῶν βασιλεύουσιν ἢ μελα-
κία δὲ τὸ γῆλος, ἔως τὸ σῆλυ πρὸς τὸ ἀρ-
ρεν διέσκηκε. δοκεῖ δὲ ὁ παιδιᾶδης, * ἀχέ-
λατος εἶ)· ἐστὶ δὲ μελακός· ἢ γὰρ παιδιᾶς,
ἀνεσίς ἐστίν, εἴπω οὖν ἀνάπαυσις· τῷ δὲ B
πρὸς τούτων ὑπερβαλλόντων, ὁ παιδιᾶ-
δης ἐστίν. ἀχεσίαις δὲ, ὅ μὲν, πρὸς πέτεια·
τὸ δὲ, ἀσθένεια· οἱ μὲν γὰρ βουλεύσασθαι,
οὐκ ἐμμένουσιν οἷς ἐβουλεύσασθαι, ἀλλὰ τὸ
πάθος· οἱ δὲ, ἀλλὰ ὅ μὴ βουλεύσασθαι,
ἀγνοῦνται ὑπὸ τῶν παθῶν· ἐνίοι γὰρ, ὡς περ
οἱ * πρὸς γαλιόσμητες, οὐ γαλιόσμη-
ται, οὕτω καὶ * πρὸς αἰσθητοὶ, καὶ πρὸς
δόντες, καὶ πρὸς αἰσθητοὶ ἐαυτοῖς καὶ τὸν λθ-
γισμὸν, οὐχ ἠτιάζονται ὑπὸ τῶν παθῶν, οὐτ'
δὲ ἠδὲ ἢ, οὐτ' ἀν' λυπηρόν. μέλιτα δὲ οἱ
ὄξεις καὶ μελαγχολικαί, τὴν πρὸς πέτῃ ἀχε-
σίαις εἰσὶν ἀκρατεῖς· οἱ μὲν γὰρ, ἀλλὰ πῶ
παχύτητα, οἱ δὲ, ἀλλὰ πῶ σφοδρότητα, οὐκ
αἰσθητοὶ τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ ἀχρησθησι-
κοὶ εἶ) τῇ φημισίαι.

Κ Ε Φ Α Λ. Θ'.

Περὶ ἀχεσίας ἔστι κακίας, καὶ ἀχεσίαις καὶ
ἀχρησθησι· ὅτι μᾶλλον αἰσθητοὶ ὁ ἀχρησθη-
σις, καὶ ὅτι βελτίων αὐτῶν ὁ ἀχεσίαις.

Superio-
re cap.

γρ. πῶς·
Suprà
cap. 3.
γρ. ὁ μὲν
δύσασ
(vel, ἰα-
πῆ) ὁ δὲ
αἰσθητοῦ.
γρ. ἀπρῶ.

Ἐστὶ δὲ, ὁ μὲν ἀχρησθησις, ὡς περ * ἐλέ-
γη, οὐ μετὰ μετρητικῶν· ἐμμένει γὰρ τῇ
πρὸς αἰσθησι· ὁ δὲ ἀχεσίαις, μετὰ με-
λητικῶν * πῶς. δὲ οὐχ * ὡς περ ἠπορήσα-
μεν, οὕτω καὶ ἔχει· ἀλλ', * ὁ μὲν, δύσασ-
πῶς· ὁ δὲ, ἰσθητοῦ· εἰσθητοῦ γὰρ, ἢ μὲν μετρη-
εἰα τῷ νοσητικῷ οἷσι ὑδέρω ἔστι φημισί· ἢ δὲ
ἀχεσίαις, τῶν ὑπερβαλλόντων· ἢ μὲν γὰρ,
συνεχῆς· ἢ δὲ, οὐ συνεχῆς ποσότης. ἔστω
δὲ, ἔτερον δὲ γῆλος ἀχεσίας καὶ κακίας· ἢ
μὲν γὰρ κακία, λαμβάνει· ἢ δὲ ἀχεσίαις, οὐ
λαμβάνει. αὐτῶν δὲ τούτων βελτίους οἱ ἐκτα-
τικαί, ἢ οἱ τὸν λόγον ἔχοντες μὲν, μὴ ἐμμένον-
τες δὲ· ὑπὸ ἔργῳ τῶν γὰρ παθῶν ἠτιάζονται, καὶ
ὁ ἀχρησθησις, ὡς περ * ἔτερον· ὁμοίως γὰρ
ὁ ἀχρησθησις ἐστὶ τοῖς παχὺ μεθυσθησασθαι, καὶ
ὑπὸ ὀλίγου οἴνου, καὶ ἔργῳ τῶν ἢ ὡς οἱ πολλοί.

A & ut qui risum comprimere conātes, vniuersum profundunt, quod Xenophanto accidit: sed si quis quibus voluptatibus multi possunt obistere, ab iis superetur, neque possit contra niti, non propter generis naturam, aut morbum, quemadmodum Persarum regibus mollities propter genus innata est, & ut foemina à mare distat. Atque etiam is qui ludo & ioco magnopere deditus est, videtur esse intemperans: sed mollis est potius. Ludus enim, remissio animorum est, siquidem est requies. In his autem, qui modum iocandi ac ludendi superant, iocosus numeratur. Incontinentia autem alia est festinatio praecipua, alia imbecillitas. Alij enim posteaquam deliberauerunt, non constant in eis quae deliberata sunt, propter perturbationem: alios autem, quia non consultarunt, neque deliberarunt, quouis trahit ac rapit perturbatio. Nonnulli enim, ut ij qui se ipsi ante vitillarint, non vitillantur ab alio: sic quia praesenserunt ac prauiderunt, seipso denique ac rationis iudicium ante expergefecerunt, à perturbatione non vincuntur, siue iucunditatem ostendet, siue dolorem intentet. Maximè autem & ij quos acuta, & ij quos atra bilis vexat, praecipiti illa incontinentia sunt incontinentes. Illi enim propter celeritatem, hi propter acrimoniam seu vehemētiam, rationem non operiuntur, quòd species animo oblatas, visionesque facile sequantur.

CAPVT IX.

Ad confirmationem eorum quae de formali rati-
one Dispositionum ethicarum dicta sunt, sex illa
Placita, quae supra cap. 2. proposuerat, exami-
nare & explicare aggreditur, ut verum vero
semper consonare demonstraretur. Et hoc quidem
capite primum declarat.

I Ncontinentem autem, ut supra diximus, non facile suorum factorum poenitet. Perstat enim in consilio suscepto. Incontiens autem omnis, cuiusmodi est quodammodo, ut eum facile poeniteat. Itaque non ita se res habet, ut supra dubitauimus: sed hic quidem sanabilis est, ille autem insanabilis. Similis enim est vitiositas aquae inter cutem, & tabi: incontinentia autem morbis comitialibus. Illa enim assidua & perpetua est: haec non est perpetua improbitas. Atque in summa aliud est incontinentiae genus, aliud vitiositatis. Vitiositas enim latet: non latet incontinentia. Horum autem ipsorum ij sunt meliores, qui facile de sententia deducuntur, quam qui ratione in consiliu adhibita, in ea non perstat. Hi enim primu à minore perturbatione superatur: deinde non sine deliberatione antegressa, ut illi alteri. Similis est enim incōtinēs hic, quae imbecillu dixim⁹, iis qui citò, & modico vino, & pauciore quam vulgus, fiunt

ebrij. Incontinentiam igitur non esse vitiofi-
tatem, perspicuum est, nisi fortè aliqua ra-
tione. Hæc enim à consilio auersa est : illa
consilio congruit. In actionibus tamen repe-
riuntur similes: quale illud est Demodoci in
Milesios: Milesij non sunt illi quidem stul-
ti, sed tamen eadem faciunt, quæ stulti:
sic incontinentes non sunt illi quidem ini-
iusti, sed iniuste faciunt tamen. Quoniam
autem incontinens eiusmodi est, vt non
quòd ita sibi persuaserit, immoderatas &
à recta ratione alienas sequatur corporis
voluptates; intemperans verò sibi persuasit
ita viuendum esse, quia talis est, vt eas se-
quatur: ergo ille facile de sententia de-
duceretur, hic non item. Nam vt virtus
principium tuetur & conseruat: ita vitiofi-
tas perdit atque extinguit. In actionibus
autem id cuius gratia illæ suscipiuntur,
principium est: vt in Mathematicis ea quæ
posita & concessa sunt. Neque igitur illic
principia ratione doceri possunt: neque hîc:
sed virtus aut naturalis, aut ea, quæ ex con-
suetudine comparatur, rectè sentiendi de
principio magistra est. Temperans igitur
est is qui talis est. intemperans autem, qui
ei contrarius. Est porrò aliquis alius, qui pro-
pter perturbationem à recta ratione auersus,
de consilio quasi de gradu dejicitur: quem
quidem perturbatio hæctenus superat, vt
non agat quod monet & præscribit ratio; sed
vt talis sit, vt sibi persuadeat impudenter &
improbè persequendas esse huius generis
voluptates, non superat. Hic est inconti-
nens, intemperante melior, neque absolutè
improbis. Salua enim res est ea quæ om-
nium est optima, principium. Alter est huic
contrarius, qui in sententia permanet, qui-
que propter animi perturbationem, de eo
quod constituit, non depellitur. Ex iis igitur
perspicuum est, hunc habitum esse bonum:
illum, malum & vitiosum.

CAPVT X.

Secundum placitum enarrat.

VTrum igitur continens sit is, qui in qua-
libet ratione, & in quolibet consilio
perstat: an is demum qui in recto consilio. Et
vtrum is incontinens, qui in quolibet consi-
lio, atque in quauis ratione non permanet,
an is, qui in ratione falsa, & in consilio minùs
recto, quemadmodum supra à nobis dubita-
tum est: An ex euentu quidem in quauis ra-
tione & in quouis consilio: per se autem in
vera ratione & recto consilio permaneat con-
tinens, non permaneat incōtinens, videamus.
Si quis enim illud propter hoc optet & expe-
tat, aut persequatur, per se quidē hoc perse-
qui & optare dicendus est, ex euentu verò,
illud prius. Per se autē, simpliciter & absolutè
intelligi volumus. Itaque accidere potest,

Tom. III.

A οὐ μὲν οὖν κακία ἢ ἀκρασία εἶναι ἐστὶ φανερόν· ἀλλὰ πῶς ἴσως· τὸ μὲν γὰρ, ὡς
περὶ ἀρεσῶν· τὸ δὲ, ὡς περὶ ἀρεσῶν ὅτιν. οὐ
μὲν ἀλλ' ὁμοίον γὰρ ἔστι περὶ ἀρεσῶν, ὡς
περὶ τὸ Δημόδοκου εἰς Μιλησίους. Μιλησιοὶ
γὰρ ἀξιώετο μὲν εἶναι εἰσὶ δρώσι δὲ, οἷα περὶ
οἱ ἀξιώετο· καὶ οἱ ἀκρατεῖς, ἀδικοὶ μὲν εἶναι
εἰσὶν, ἀδικοὶ δὲ. ἐπεὶ δὲ, ὁ μὲν, τοιοῦτος
ὅστιν, * οἷος μὴ ἀρετῆς ὅτι πεπεῖσθαι διώκειν
καὶ κατὰ τὸν ὁρθὸν λόγον ἀπολλύει καὶ τὸν ὁρθὸν λό-
γον σωματικῶς ἡδονῶν· ὁ δὲ πέπεισθαι, ἀρετῆς
ὅτι τοιοῦτος εἶναι, οἷος διώκειν αὐτῶν. ὁ κείνος
μὲν * οὖν, ἂν μεταπέιστος, * ὁ δὲ οὐ· ἢ γὰρ
ἀρετῆς καὶ μαθητικῆς πῶς ἀρετῶν, ἢ μὲν,
φθίρει, ἢ δὲ, σώζει· ἐν δὲ ταῖς ἀρεταῖς
ὅτι οὐ ἔνεκα, ἀρετῆς· ὡς περὶ ἐν ταῖς μαθη-
ματικαῖς αἰ ἀπολλύει. ἔτε δὲ ἐκείνους ὁ λό-
γος διδασκαλικὸς τῶν ἀρετῶν, οὔτε ἐν-
ταῦθα, ἀλλ' ἀρετῆς, ἢ φυσικῆς, ἢ * ἡθι-
κῆς τῆς ὁρθοδόξης περὶ πῶς ἀρετῶν. σώ-
φρων μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος· ἀκράτους δὲ, ὁ
ἐναντίος. ἐστὶ δὲ ἕως ἀρετῆς πάντος ἐκστατικὸς
ὡς περὶ τὸν ὁρθὸν λόγον· ὅτι, ὡς περὶ μὴ μὴ
ἀρετῆς καὶ τὸν ὁρθὸν λόγον, κρατεῖ * ὅτι
πάντος· ὡς περὶ εἶναι τοιοῦτον, οἷος πεπεῖσθαι
διώκειν * ἀνέδωκε δὲ τῶν ἑαυτῶν ἡδονῶν,
καὶ κρατεῖ· οὐτός ἐστιν ὁ ἀκρατής, * βελτίων τῆς
ἀκρασίας· ὅτι φαῦλος ἀπλῶς· σώζεται
γὰρ ὁ βελτίων· ἄλλος δὲ ἐναντίος, ὁ
ἐμμενετικός, καὶ εἰς ἐκστατικὸς, ἀρετῆς ὅτι
πάντος. φανερόν δὲ ἐκ τούτων ὅτι ἢ μὲν, αὐτο-
δαία ἐξίς· ἢ δὲ, φαῦλη.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Πότερον πάση δόξῃ ποιεῖ ἐμμενετικὸν ἢ ἐγ-
κρατία, ἢ δὲ ἀκρασία πάσης δόξης
ἐκστατικὸν.

Πότερον οὖν ἐγκρατής ὅστιν ὁ ὁποιοῦ-
σαι λέγων καὶ ὁποιοῦν ἀρεσῶν
εἰς ἐμμένον, ἢ ὁ τῆς ὁρθῆς καὶ ἀκρατής
δὲ, ὁ ὁποιοῦν μὴ ἐμμένον ἀρεσῶν
εἰς, καὶ ὁποιοῦν λέγων, * ἢ ὁ μὴ τῶν ἀ-
δῶν λέγων, καὶ τῆς ἀρεσῶν τῆς ὁρθῆς, ὡς
περὶ * ἡπορήθη ἀρετῶν, ἢ * καὶ συμ-
βεβηκὸς ὁ ὁποιοῦν· κατὰ αὐτὸ δὲ τῶν ἀ-
ληθεῖ λέγων καὶ τῆς ὁρθῆς ἀρεσῶν, ὁ μὲν
ἐμμένει· ὁ δὲ, εἰς ἐμμένει. εἰ γὰρ
ἕως τοῦ δῶν τοῦ ἀφῆται ἢ διώκει, κατὰ αὐτὸ
μὲν, τῆς διώκει ἢ ἀφῆται· καὶ συμβεβη-
κὸς δὲ, τὸ ἀρετῶν. ἀπλῶς δὲ λέγουμεν, τῆ

L ij

καθ' αὐτό· ὡς ἐπὶ μὲν ὡς ὁποιαοῦν δό-
 ξη, ὁ μὲν, ἐμμένει· ὁ δὲ, ἐξίσταται.
 γρ. ὁ τῆ α. ἀπλῶς δὲ, * τῆ ἀληθεί. εἰσὶ δὲ τίνες οἱ
 γρ. τῆ δόξῃ ἐμμενετικοὶ * τῆ δόξῃ· εἰσὶ δὲ οἱ κα-
 εἰσὶν, οἱ καλ. sic Αἰραλ. λούσιν ἰχυρογνώμονας, οἳ δύσπεισοι καὶ σὺν
 ἀμυτάπεισοι· οἱ ὅμοιον μὲν τί ἔχουσι παρ
 ἐγκρατεῖ· οἳ ὁ ἄσωτος παρ ἐλευθερίᾳ,
 καὶ ὁ θρασὺς παρ θάρραλέᾳ· εἰσὶ δὲ
 ἕτεροι καὶ πολλοί· ὁ μὲν γὰρ ἀφ' ἁ-
 ῤος ἔπιθυμίασιν οὐ μεταβάλλει, ὁ ἐγκ-
 κρατής· ἐπεὶ δύσπειρος, ὅταν τύχη, ἔσται
 ὁ ἐγκρατής· ὁ δὲ, οὐχ ὑπὸ λόγου· ἐπεὶ
 ἐπιθυμίας γε λαμβάνουσι, καὶ ἀγνοῦνται
 πολλοὶ ὑπὸ τῆς ἡδονῶν. εἰσὶ δὲ ἰχυρο-
 γνώμονες οἱ ἰδρυγνώμονες, καὶ οἱ ἀμαθείς
 γρ. εἰσὶ ἀρ. * καὶ ἀγροίχοι· οἱ μὲν ἰδρυγνώμονες, δι'
 ἡδονῶν καὶ λύπῶν· χαίρουσι γὰρ νικῶντες,
 ἐὰν μὴ μεταπειθῶνται· καὶ λυποῦνται, ἐὰν
 ἀκχεῖται αὐτῶν ἢ, ὡς περ ψηφίσματα·
 ὡς μάλλον παρ ἀκρατεῖ εἰκόνασιν ἢ παρ ἐγκ-
 κρατεῖ. εἰσὶ δὲ τίνες οἱ τοῖς δόξασιν σὺν
 γρ. τῆ σ. Φιλοκλήτῃ * τῆ Σοφοκλέους ὁ Νεοπτόλε-
 μος· καὶ τῶν δὲ ἡδονῶν σὺν ἐνέμεινεν, ἀλ-
 λά καλῶς· τὸ γὰρ ἀληθεύειν αὐτὰ καλὸν
 εἶναι· ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τῆς Ὀδυσσεύως ψυ-
 δασθαι· οὐ γὰρ πᾶς ὁ δὲ ἡδονῶν ἢ παρ-
 ῤων, ἔστιν ἀκόλαστος, οὔτε φαύλος, οὔτε
 ἀκρατής· ἀλλ' ὁ δὲ αἰσχρῶν.

A vt in qualibet opinione ille permaneat, hic
 ex qualibet depellatur : absolute autem in
 vera ille permanet, hic non permanet. Sunt
 autem quidam, qui in opinione sua facile
 perseverant : atque hi sunt, quos in senten-
 tia obfirmatos & pertinacis appellamus :
 quales sunt ij qui ægrè sibi aliquid à quo-
 quam persuaderi patiuntur, quique non fa-
 cile de sententia deducuntur : qui simile quid-
 dam habent continenti, vt prodigus liberali,
 & audax fidenti : sed in multis ab eo discre-
 pant. Continens enim propter perturbatio-
 nem & cupiditatem, sententiam non mutat.
 B Nam vbi fors ita tulerit, facile sibi fidem
 fieri patietur. Pertinax autem & in senten-
 tia obfirmatus, de sententia non decedit,
 etiam si suadeat ratio. Deinde magna pars
 hominum cupiditates vltro arcessit, ac reci-
 pit, seseque à voluptatibus duci facile pati-
 tur. Obfirmati autem in sententia sunt ij,
 qui præcipuas quasdam sententias in ani-
 mum induxerunt, indoctique & agrestes
 homines. Atque ij quidem, qui præcipuas
 sententias in animum induxerunt, propter
 voluptatem ac dolorem sunt pertinaces. Ex-
 tantur enim cum vincunt, si de sententia sua
 non deducantur : & grauius molestèque fe-
 runt, si sua veluti decreta rescindantur atque
 infirmantur. Itaque incontinenti, quàm con-
 tinenti, sunt similiores. Sunt autem nonnulli,
 qui non perstant in eis quæ ipsi decreuerunt
 & comprobarunt, sed non propter inconti-
 nentiam : vt in Sophoclis Philoctete Neopto-
 lemus. Atqui propter voluptatem in sententia
 non perstitit : at honestam. Nam vera loqui,
 erat ei pulchrum, atque honestum : persua-
 sum autem ei fuerat ab Vlyssè, vt mētiretur.
 Non enim quisquis voluptate adductus ali-
 quid agit, intemperans est, neque improbus,
 neque incontinens : sed qui turpi.

Κ Ε Φ Α Λ. ια΄.

C A P V T X I.

Λύσις περὶ τὸ κεφάλαιον πολλῶν ἀπο-
 ριών τῆς προτέρου ἀπορηθῶν.

*Tertium, Quartum, & Quintum
 placitum dilucidat.*

Επειδὴ ἔστι τις καὶ τοιοῦτος οἶος ἦπτον ἢ
 δεῖ τοῖς σωματικαῖς χαίρων, ἔστι σὺν
 ἐμμένων παρ λόγῳ· ὁ τοιοῦτος τοῦτου ἔστι τῆ
 ἀκρατοῦς μέσος ὁ ἐγκρατής· ὁ μὲν γὰρ ἀ-
 κρατής σὺν ἐμμένει παρ λόγῳ, ἀφ' ἁπλῶν
 ἢ· ὅτι δὲ ἀφ' ἁπλῶν ἢ ἦπτον τί· ὁ δὲ ἐγκρα-
 τής, ἐμμένει, καὶ ὁ δὲ * δι' ἕτερον μετα-
 βάλλει. δεῖ γὰρ, εἴτε ἢ ἐγκράτεια σπουδαῖον,
 ἀμφοτέρων τῶν ἐπιθυμίας ἐξείσ φαύλας εἶναι,
 ὡς περ καὶ φαίνοισιν· ἀλλὰ ἀφ' ἁπλῶν ἢ ἕτερον ἢ
 ὀλίγοις καὶ ὀλίγαίς εἶναι φανερόν, ὡς περ ἢ
 σωφροσύνη τῆ ἀκρασίας δοκεῖ ἐναντίον εἶ-
 ναι μόνον, οὕτω ἔστι ἢ ἐγκράτεια τῆ ἀκρασίας.

Q Voniã autem est etiã aliquis eiusmodi,
 qui minùs quàm debeat, corporis volu-
 ptatibus delectetur, & qui in ratione non per-
 maneat; inter hunc & incontinentẽ, medius
 cõtinens locatus est. Incontinentens enim pro-
 pterea sese in rationis gyro non cõtinet, quia
 magis quàm par est, voluptatibus delectatur:
 hic autem nomine vacans, propterea quòd
 minùs delectatur. Continens autem in ratio-
 ne permanet, neque propter alterutrum sen-
 tentiam mutat. Necessariò autem si conti-
 nentia bonum est, ambo habitus contrarij
 mali sunt, quemadmodum apparet: sed quia
 alter in paucis, & rarò reperitur, idcirco vt
 temperantia intemperantia dumtaxat videtur
 aduersari, sic & incontinentia continentia.

Sed quādoquidem ex similitudine multa dicuntur, temperantis quoque continentia ex similitudine quada[m] ducta est. Nam & continens & temperans eiusmodi sunt, vt nihil à ratione faciant alienum propter corporis voluptates: sed hoc interest, quòd ille prauis afficitur cupiditatibus, hic non item: & hic eiusmodi est, vt nulla re delectetur præter rationem: ille eiusmodi, vt delectetur quidem, sed non vt trahatur. Similes sunt quoque inter se incontinens & intemperans. Et cum inter se alioquin differant, ambo corporis delectationes persequuntur: sed hic ita vt existimet eas sequi oportere, ille ita vt non existimet. Neque verò fieri potest vt idem vnà prudens sit, & incontinens. Nam prudentem etiam bonum virum simul esse ostendimus. Præterea non ex eo solùm prudens aliquis est, quòd sciat, sed ex eo etiam quòd ad res agendas idoneus sit. At incontinens ad agendum ineptus est. Solertem autem nihil prohibet incontinentem esse. Itaque etiam videntur interdum nonnulli prudentes esse, & tamen incontinentes: quia solertia differt à prudentia eo modo quo superiore libro diximus: & propterea quia ratione sunt duo illa quidem finitima, sed consilio differunt. Neque etiam incontinens instar eius est, qui scit, eaque quæ scit, re considerat, & animo cõtemplatur: sed eius qui dormit, vel qui vino obrutus est. Et verò sua sponte facit quidē ille: facit enim quodāmodo sciēs, & quid & cuius rei gratia faciat: sed improbus non est tamen. Cõsiliū enim eius bonū est. Itaque dimidia ex parte malus est. Neque iniustus est: quoniam non est subdolos, aut insidiosus. Incontinentium enim aliqui non perstant in eis quæ deliberarint: ij autem, qui atra bile laborant, ne ad consultādum quidem vlla ex parte apti sunt. Similis igitur est incontinens ei ciuitati, quæ omnia quidem decernit, quæ sunt decernenda, legēsque habet bonas atque vtilēs, sed nulla earum vtitur: quemadmodum Anaxandrides falsè dixit,

Consultat, à qua spernitur lex, ciuitas.

Malus autē ei similis est, quæ legibus vtitur, sed malis vtitur. Versatur autem incontinētia & continētia in eo quod magnæ partis hominū habitum superat. Cõtinens enim magis, incontinens minùs quàm maxima pars hominum possit, in recta ratione permanet. Ea autē incontinētia sanabilior est, quæ inest in incontinentibus atra bile affectis, quàm eorum qui in eo quod deliberarūt, non permanēt: faciliusque sanari possunt, qui ex cõsuetudine, quàm qui ex natura incontinentiā contraxerunt. Facilius est enim consuetudinem mutare, quàm naturam. Propterea enim & consuetudinem mutare difficile est, quia naturæ similis est: quemadmodum ait Euenus,

Multos, quod paritū est meditādo, permanet annos, Atque in naturam tandem conuertitur usus.

A Επειὶ ὅ καὶ ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐγκράτεια ἢ τῆ σῶφρονος καὶ ὁμοιότητα ἠχολούθηκεν. ὁ, τε γὰρ ἐγκρατὴς οἷος μηδὲν πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ποιεῖν, καὶ ὁ σῶφρων. ἀλλ' ὁ μὲν, ἔχων ὁ δ', οὐκ ἔχων φαύλας ὀπιθυμίας. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ ἡδεσθαι πρὸς τὸν λόγον. ὁ δ', οἷος ἡδεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἀγαθῶν. Ομοιοὶ ὅ καὶ ὁ ἀκρατὴς ἔσ' ὁ ἀκράτος, ἕτεροι μὲν ὄντες, ἀμφοτέροι δὲ τὰ σωματικὰ ἡδέα

B διώκουσιν. ἀλλ' ὁ μὲν, καὶ οἰόμενος δεῖν, ὁ δ' οὐκ οἰόμενος. Οὐδ' ἅμα φρόνιμον καὶ καὶ ἀκρατὴ ἐνδέχεται εἶναι αὐτόν. ἅμα γὰρ φρόνιμος καὶ σπουδαῖος τὸ ἦθος δέδραται ὢν. ἔτι, οὐ τὰ εἰδέναι μόνον φρόνιμος, ἀλλὰ ἔτι τὰ πρακτικῶς. ὁ δ' ἀκρατὴς, οὐ πρακτικῶς. Τὸν δὲ δῆλον ὅσῳ κωλύει ἀκρατὴ εἶναι. δὲ ἔσ' ἄρα δόξουσιν ἐπίοτε * φρόνιμοι εἶναι

C τίνες, ἀκρατεῖς δὲ, ἀλλὰ τὸ τί τὸ δῆλον ἔσ' ἄρα φέρειν τῆς φρονησεως τὸν εἰρημῶνον ἔσπον * ἐν τῆς πρῶτης λόγους. καὶ καὶ μὲν τὸν λόγον εἰδὺς εἶναι, ἀλλὰ φέρειν ὅ καὶ τὸ πρῶτον ἔσπον. Οὐδὲ δὴ ὡς ὁ εἰδὺς καὶ θεωρεῖν, ἀλλ' ὡς ὁ καθεύδων ἢ οἰνωμῶνος. ἔσ' ἔκων μὲν. ἔσπον γὰρ τίνα εἰδὺς, ἔσ' ὁ ποιῆς, ἔσ' οὐ ἐνεκα. ποικηρῶς δ', οὐ. ἢ γὰρ πρῶτον ἔσπον, ὀπιθυμίας. ὡς ὁ ἡμιποικηρῶς, καὶ οὐκ ἀδίκος. οὐ γὰρ ὀπιθυμῶν. * ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν, οὐκ ἐμμενελικῶς οἷς δὴ βουλεύσονται. ὁ δὲ, μελαγχολικῶς, ὅσῳ βουλεύτικῶς ὅλως. καὶ

D εἰοικε δὴ ὁ ἀκρατὴς πόλει, ἢ ψηφίζεσθαι μὲν ἀπόματα τὰ δέοντα, ἔσ' νόμοις ἔσ' σπουδαίοις, χρῆσθαι ὅσ' ὅσῳ, ὡς ἄρα Ἀναξάνδριδος ἔσ' ὅσῳ.

E Ἡ πόλις * ἐβούλεθ', ἢ νόμον ὅσ' ὅσῳ μὲν. ὁ ὅσ' ποικηρῶς, χρῶν μὲν μὲν τοῖς νόμοις, ποικηρῶς δὲ χρῶν μὲν. ἔσ' ἄρα ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια πρὸς τὸ πρῶτον τῆς τῆς πολλῶν ἔσ' ὅσῳ. ὁ μὲν γὰρ, ἐμμενεῖ μὲν μὲν. ὁ δ', ἢ τὸν τῆς τῆς πλείστον δυνάμεως.

E βίατοτέρα δὲ τῆς ἀκρασιῶν, ἢ οἱ μελαγχολικοὶ ἀκρατεῖν, τῆς βουλεύσασθαι μὲν μὲν, μὴ ἐμμενεόντων δὲ. καὶ οἱ δὲ ἐπισμοῦ ἀκρατεῖς, τῆς φρονησεως ἔσ' ὅσῳ μέλαγχολοῦ φύσεως. ἀλλὰ γὰρ τῆς καὶ ὅσ' ὅσῳ χαλεπὸν, ὅσ' τῆ φύσει εἰοικεν, ὡς ἄρα καὶ Εὐλύκος λέγει,

Φημὶ πολυχρόνιον μὲν ἐμμενεῖ φίλε. ἔσ' δὴ ταύτῳ αἰθερῶσι τῆς φύσει εἰοικέν.

γρ. φρόνι.

Lib. 6. cap. 13.

Supra c. 8. sub finem.

Argyr. & Lamb. ἐβούλεθ'

Suspecta quibusdam est isto loco tota hac de voluptate disputatio, que librū hūc claudit. Nā proprius eius disputationis locus est libro 10. ubi philosophus de voluptate tractat ex professo & accuratius. Nō solet autē Arist. in eodē opere ex professo rem eandem bis explicare : tam multis præfer- tim neq; sanē aut in Magnis moral. aut Eudemiiis, de voluptate duob. locis ab eo actū. Fortasse igitur ex Eudemiiis male fuerūt ista iam olim huc à quibusdā translata; qui quum viderent sept. hūc librum eundem prorsus esse cum sexto il- lius ope- ris : nisi uertētes in hoc tiones liquet.

πὴ μὲν οὖν ἔστιν ἐγκρατεία, καὶ τὴ ἀκρασία, καὶ καρτερία καὶ μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἕξτες αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται.

ΚΕΦΑΛ. 13.

Ὅτι δὲ πρὸς ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρήσεται. Πρῶτον ὅτι τὰ λεγόμενα πρὸς ἡδονῆς καὶ ἄλλων ἐκτίθεται.

ΠΕΡΙ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρήσεται, ἢ τῶ πλεῖστον πολιτικῶ φιλοσοφοῦντος. ὅτι γὰρ, τῶ τέλους δεχόμενων, πρὸς ὁ βλέποντες, ἕκαστον, ὅ μὲν, κακόν, ὅ δ', ἀγαθόν ἀπλῶς λέγουσιν. ἐπὶ δὲ, καὶ τῶ ἀναγκάσιον ἐπισημασθαι πρὸς αὐτῶν. τί τῶ γὰρ δεξιῶ καὶ τί τῶ κακίαν τί τῶ ἡθικῶ πρὸς λύπης καὶ ἡδονῆς ἕτερον. καὶ τί τῶ ὑδαμονίας οἱ πλείστοι μὲν ἡδονῆς εἶναι φασί. ὅτι καὶ τὸν μακάριον ὠνομά- κωσιν * ἀπὸ τῶ χαίρειν. τοῖς μὲν οὖν δο- κῶσιν ὁδὸς ἡδονῆς εἶναι ἀγαθόν, οὔτε καθ' αὐτὸ, οὔτε κατὰ συμβεβηκός. οὐ γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ ἀγαθόν καὶ ἡδονήν. τοῖς δ', εἶναι μὲν εἶ, αἱ ὅ πολλοί, φασί. ἐπὶ ὅ, τούτων πλείον, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως μὴ ἐν- δεχόμενα εἶ τὸ δεξιῶ ἡδονῆν. ὁλοῦ μὲν οὖν οὐκ ἀγαθόν. ὅτι πᾶσα ἡδονή γνῆσις ἔστιν εἰς * φύσιν αἰσθητή. ὁδὸς μὲν δὲ γνῆσις συγγνής τοῖς τέλεσιν. οἱ δὲ ὁδὸς οἰκονο- μησις οἰκία. ἐπὶ, ὁ σώφρων φθὺγ τὰς ἡ- δονῆς. ἐπὶ, ὁ φρόνιμος τὸ ἀλυπὸν διώκει, οὐ τὸ ἡδύ. ἐπὶ, ἐμπόδων τὰ φρονεῖν αἱ ἡδο- ναί. καὶ ὅσα μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον. οἱ δὲ τῶ ἀφροδισίων. οὐδένα γὰρ αὐ διώσασθαι νοῶσιν πὶ ἐν αὐτῶ. ἐπὶ, τέχνη ὁδὸς ἡδο- νῆς. καὶ τοῖς πᾶσι ἀγαθόν, τέχνης ἔργον. ἐπὶ, τὰ παῖδια καὶ τὰ θηρία διώκει τὰς ἡδονῆς. τοῦ δὲ μὴ πᾶσας. ὅτι ἀσπουδαίας εἰσὶ καὶ αἰσθηταὶ καὶ ὀνειδιζόμενα, καὶ ὅτι βλαβερά. νοσῶν γὰρ ἔνια τῶ ἡδονῶν. * ὅτι δ' οὐκ ἐξ ἡδονῆς ἢ ἡδονῆς. ὅτι οὐ τέλος, ἀλλὰ γνῆ- σις. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα γενεῶν τούτ' ἔστιν.

quod hac amplius sextus Eudemiorū haberet quam iste : assuenda illa hīc quoque putant : haud animad- ibi quidem necessariō ista legi : quia non alibi in Eudemiiis hac tractantur : hīc non ita : quum alius illocus opere ei quaestioni sit destinatus. Atque ut hoc probabiliter dici potest : sic nec aliter sentientibus suae ra- desunt ; de quibus aliās. γρ. ἀπὸ τῶ μάλιστα χαίρει. γρ. φύσιν αἰσθητήν. οὐδὲμία γδ γ. sed αἰσθητῆ leg. ut ex seq. et si aliter semper in Graeca interpr. cum hīc, tum lib. 10. γρ. ἐπ.

Quid igitur sit continentia, quid incontine- tia : quid tolerantia, & mollities : & quam in- ter se hi habitus rationem habeant, haecenus à nobis expositum est.

CAPVT XII.

De materia ethice Disputationibus subiecta, de Voluptate scilicet & Dolore, agendum esse monet. Inprimis autem vulgatas opiniones de voluptate recenset : easdemque argumentis confirmat.

DE voluptate autem & dolore cognof- cere eius hominis est, qui in ciuilibus pru- dentia studio se versari proficitur. Hic enim vltimi bonorum omnium magister, & ve- luti architectus est : quod intuentes, vnum- quidque partim malum partim bonum sim- pliciter dicere solemus. Præterea verò ne- cessariō nobis de iis disputandum & con- siderandum est. Nam cum virtutes & vitia, quæ ad mores pertinent, in voluptate ac dolore locauimus : tum plerique vitam bea- tam cum voluptate copulatam esse dicunt. Itaque & μακάριον, beatam, ἀπὸ τῶ μάλιστα χαίρειν, à maximè gaudento, nominarunt. Pri- mum igitur sunt qui nullam voluptatem bonum esse censent, neque per se, neque ex euentu : non enim idem esse bonum, & voluptatem. Alij nonnullas esse bonas, multas verò malas. Tertij disputant, etiam- si voluptates omnes sint bonum, non pos- se fieri tamen, ut summum bonum sit vo- luptas. Omnino igitur non est bonum : quia voluptas omnis ad naturam ortus est, qui sensu percipi possit. At nullus or- tus finibus est cognatus : ut nulla ædificatio cum ædibus cognationem habet. Præterea temperans fugit voluptates : tum prudens indolentiam persequitur, non voluptatem. Deinde prudenter sentiendi facultatem im- pediunt voluptates, eoque magis, quo quisque magis delectatur : qualis est ea quæ ex rebus venereis percipitur. In ea volupta- te enim neminem quicquam animo agitare, aut ratione explicare posse. Præterea vo- luptatis ars nulla est. atqui quicquid est bo- num, artis opus est. Tum verò voluptates pueri & bestia persequuntur. Non omnis autem esse bonas, id declarat, quod sunt etiam aliqua turpes, & quæ vitio vertun- tur, & quæ damnum afferunt. Quædam enim eorum quæ iucunda sunt, morbos gignunt. Iam verò neque summum bonum est voluptas, quia non finis, sed ortus est. Atque hæc ferè sunt quæ contra volupta- tem disputantur.

quod hac amplius sextus Eudemiorū haberet quam iste : assuenda illa hīc quoque putant : haud animad- ibi quidem necessariō ista legi : quia non alibi in Eudemiiis hac tractantur : hīc non ita : quum alius illocus opere ei quaestioni sit destinatus. Atque ut hoc probabiliter dici potest : sic nec aliter sentientibus suae ra- desunt ; de quibus aliās. γρ. ἀπὸ τῶ μάλιστα χαίρει. γρ. φύσιν αἰσθητήν. οὐδὲμία γδ γ. sed αἰσθητῆ leg. ut ex seq. et si aliter semper in Graeca interpr. cum hīc, tum lib. 10. γρ. ἐπ.

CAPVT XIII.

A

ΚΕΦΑΛ. 1β.

Opiniones tres de Voluptate, contrariis aduersariorum argumentis impugnat.

Οτι ου συμβαίνει δια τὰ πλεονεκτην ειρημιά τῃ ἡδονῇ μὴ εἶ) αγαθόν, μηδὲ δ' αἰετον.

EX his autem non effici, vt neque bonū, neque summum bonum sit voluptas, ea quæ dicemus, declarabunt. Primū, quia cum duobus modis dicatur bonum: vnūquodque sit, quod absolutè & per se bonum est: alterum, quod alicui est bonum: eandem partitionem sequentur & naturæ, & habitus: eandem igitur & motiones, & ortus. Et quæ malæ videntur voluptates, earum aliæ sunt simpliciter malæ, sed alicui non malæ, immò huic optabiles: aliæ ne huic quidem sunt optabiles, sed aliquando, & non diu: non sunt tamen optabiles. Hæ autem ne sunt quidem voluptates, sed videntur, nempe quotquot cum dolore aliquo coniunctæ sunt, & quæ curationis causa adhibentur, vt agrotorū. Præterea cum bonū aliud sit muneris functio, aliud habitus: ex voluptates, quæ in naturalem habitū restituant, ex euentu iucundæ sunt. Inest autem in cupiditatibus functio habitus & naturæ aliqua re carentis. Sunt enim etiā aliqua doloris & cupiditatis expertes voluptates: quales sunt functiones muneris in contemplando occupatæ, natura nihil desiderante, nullaque re egente. Illas autem non esse veras voluptates, argumento est, quod non iisdem rebus iucundis delectantur homines, cum expletur, & cum in suo statu est natura. Sed natura constituta, rebus delectantur absolutè iucundis: cum expletur verò, etiam contrariis. Acribus enim & amaris gaudent: quorū nihil est neque natura, neque absolutè iucundum. Ergo ne voluptates quidē. Vt. n. ea quæ iucunda sunt, inter se cōparantur, sic & ex quæ his oriūtur, voluptates. Nec verò necesse est aliud quicquam voluptate melius esse, vt aiunt nonnulli, finem ortu est meliorem. Voluptates enim non sunt ortus: ne omnes quidem sunt cum ortu coniunctæ: sed muneris functiones potiùs, & finis. Nec cum gignuntur res aliqua, sed cum aliquibus reb. vtimur, eueniunt atque existunt voluptates: neque omnium voluptatū finis, quiddam ab illis diuersum est, sed earū quæ ad naturæ perfectionem perducunt. Quapropter neque rectè dicunt, voluptatem ortum siue generationem esse, quæ sensu percipi possit: sed dicendum fuit potiùs, esse functionē muneris habitus cum natura consentientis: & in locum illorū verborum, Quæ sensu percipi possit, substituendum est, Non impeditam. Idcirco autem ortum quædam esse existimant, quia propriè bonum est. Nam functionem muneris ortum esse arbitrantur. Sed aliud est. Quod autem declarari ex eo putant voluptates esse malas, quia nonnulla iucunda morbos pariunt;

ΟΤΙ οὐ συμβαίνει δια τὰ πλεονεκτην ειρημιά μὴ εἶ) αγαθόν, μηδὲ τὸ αἰετον, οὐκ ἔστι δὲ δηλον. πλεονεκτην μὲν, ἐπεὶ τὸ αγαθόν διχῶς: τὸ μὲν γὰρ, ἀπλῶς. τὸ δὲ, πῖνι. καὶ αἱ φύσεις ἔ) αἱ ἔξεις ἀχθουθήσοισιν. ὥστε καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ γνέσεις ἀχθουθήσοισι. καὶ αἱ φαύλασι δυσχόσαι, αἱ μὲν,] ἀπλῶς φαύλασι. πῖνι δ', οὐδ' ἀλλ' αἰρεταί τὰ δὲ. ἐνιαυ δὲ, ὁσὸν τὰ ἡ, ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὀλίγον χρόνον. αἰρεταί δ', οὐ. αἱ δὲ, ὁσὸν ἡδοναί, ἀλλὰ φαίνονται, ὅσα μὲν λύπης, καὶ ἰατρείας ἐνεκεν. οἷ) αἱ τῶν χαμνόντων. Ἐπὶ, ἐπεὶ τῶν αγαθῶν, τὸ μὲν ἐνέργεια, τὸ δ' ἔξεις, καὶ συμβεβηχός, αἱ κατῆσθαι εἰς τὴν φυσικὴν ἔξιν, ἡδεΐαι εἰσιν. ἐστὶ δ' ἡ ἐνέργεια ἐν τῶν ὀπιθυμίαις τῆς * ἡσυχίας ἔξέως καὶ φύ- γρ. ἡσυχίας, αἱ τῶν ὀπιθυμιῶν, αἱ τῶν θεωρεῖν ἐνέργειαι τῆς φύσεως ὁσὸν ἐνδεούσης. σημεῖον δ', ὅτι οὐ τὰ αὐτὰ ἡδῶν χαίρουσιν, αἱ ἀπληροθυμίας τε τῆς φύσεως καὶ κατῆσθαι. ἀλλὰ κατῆσθαι μὲν, τοῖς ἀπλῶς ἡδέσιν. αἱ ἀπληροθυμίας δὲ καὶ τοῖς ἐνδεύουσιν. ἔ) γὰρ ὁξέσι καὶ πικροῖς χαίρουσιν. ὡν οὐδὲν οὐτε φύσις ἡδῶν, οὐθ' ἀπλῶς ἡδῶν. ὥστε οὐδ' αἱ ἡδοναί. ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἀλλήλα σπινδύσθησκον, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναί αἱ ἀπὸ τούτων. Ἐπὶ, ὁσὸν ἀνάγκη ἕτερον ἢ εἶ) βέλτιον τῆς ἡδονῆς ὡσπερ πινὲς φασὶ τὸ τέλος τῆς γνέσεως. οὐ γὰρ γνέσεις εἰσὶν αἱ ἡδοναί, ὁσὸν μετὰ γνέσεως πάσαι, ἀλλ' ἐνέργειαι καὶ τέλος. ὁσὸν γνομένηων συμβαίνοισιν, ἀλλὰ χρωμένων. καὶ τέλος, οὐ πασῶν ἕτερον ἢ, ἀλλὰ τῶν εἶ) πῶν τελείωσιν ἀγρομένων τῆς φύσεως. ὁσὸν καὶ οὐ καλῶς ἔχει τὸ αἰσθητικὸν γνέσιν φαῖναι εἶ) πῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ μάλλον λεκτέον ἐνέργειαι τῆς καὶ φύσιν ἔξέως. ἀπὸ δὲ τῶν αἰσθητικῶν, ἀνεμπόδιτον. δοκεῖ δὲ γνέσεις πῖς εἶ) πῶν, ὅτι κυρίως αγαθόν. πῶν γὰρ ἐνέργειαι γνέσιν οἷον φαῖναι εἶ) πῶν. ἐστὶ δ' ἕτερον. ὁ δ' εἶ) πῶν φαύλας, ὅτι νοσῶν ἐνιαυ ἡδέα.

gr. ἡσυχίας, αἱ τῶν ὀπιθυμιῶν, αἱ τῶν θεωρεῖν ἐνέργειαι τῆς φύσεως ὁσὸν ἐνδεούσης. σημεῖον δ', ὅτι οὐ τὰ αὐτὰ ἡδῶν χαίρουσιν, αἱ ἀπληροθυμίας τε τῆς φύσεως καὶ κατῆσθαι. ἀλλὰ κατῆσθαι μὲν, τοῖς ἀπλῶς ἡδέσιν. αἱ ἀπληροθυμίας δὲ καὶ τοῖς ἐνδεύουσιν.

ord. II
2. 942
1119 75

τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ὑγίαινα, ἔνια φαδρα πρὸς
 χρηματισμόν. | αὐτῆ δὲ φαδρα ἀμφω,
 ἀλλ' οὐ φαδρα, καὶ γὰρ τὸτο· ἐπεὶ καὶ
 τὸ θεωρεῖν ποτὲ βλάπτει πρὸς ὑγίαιαν· ἐμ-
 ποδίζει γ', οὔτε φρονήσει, οὔθ' ἔξει ὁδε-
 μιᾶ ἢ ἀφ' ἐκάστης ἡδονῆς, ἀλλὰ αἱ ἀλλό-
 τειαι· ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τῆς θεωρήσεως καὶ μαθη-
 νειν, μᾶλλον ποιήσοισι θεωρεῖν καὶ μαθη-
 νειν. Τὸ γ', τέχνης μὴ εἶναι ἔργον μηδεμίαν ἡδον-
 νῶν, διλόγως συμβέβηκεν. οὔτε γὰρ ἄλλης
 ἐνεργείας ὁδεμιᾶς τέχνη ἔστιν, ἀλλὰ τῆς
 διωάμεως· καὶ τοὶ καὶ ἡμυρεψικὴ τέχνη, καὶ
 ἡ ὀψοποιητικὴ, δοκεῖ ἡδονῆς εἶναι. Τὸ γ' τὸν
 σῶφρονα φεύγειν, ἔ τὸν φρονιμον διώ-
 κεν τ' ἀλυπον βίον, ἔ τὸ τὰ παιδία
 καὶ τὰ θηρία διώκειν, τὰ αὐτὰ λύεται πρῶ-
 τα. ἐπεὶ γὰρ εἶρη πῶς ἀγαθὰ ἀπλῶς, καὶ
 πῶς οὐκ ἀγαθὰ πᾶσαι αἱ ἡδοναί, τὰς τοιαύ-
 τας τὰ παιδία ἔ τὰ θηρία διώκει, ἔ πῶ
 τούτων ἀλυπτιαν ὁ φρονιμος, τὰς μετ' ὀπι-
 θυμίας καὶ λύπης, καὶ τὰς σωμαλικὰς·
 τοιαύται γὰρ αὐταί· καὶ τὰς ῥύτων ὑψο-
 βολας, καὶ αὐτὸ ἀκράτους, ἀκράτους. δὲ
 ὁ σῶφρων φεύγει αὐτά· ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναί
 καὶ σῶφρονος.

A eadem ratio & contra salubria facit, quia nō-
 nulla eorum sunt ad pecuniam quaerendam
 inutilia. Hac igitur ratione erunt utraque
 mala: sed non idcirco mala sunt. Nam etiam
 causas rerum animo contemplari, & discere,
 nocet interdum valetudini. Sed neque pru-
 dentiam, neque vllum alium habitum volu-
 ptas impedit, ea quæ ab vnoquoque habitu
 proficiscitur: sed quæ sunt alienæ. Ex enim
 quæ ex contemplatione rerum & disciplina
 manāt voluptates, efficiunt ut magis ac magis
 contemplemur, & discamus. Nullā verò vo-
 luptatis artem esse, non est mirum: neque id
 sine ratione accidit. Nam neque vllius fun-
 ctionis ars est, sed facultatis potius: quāquam
 vnguentaria & culinaria videntur esse volu-
 ptatis artes. Quod verò aiunt, temperantem
 fugere voluptates, & prudentem sequi vitam
 à dolore vacuam: pueros autem & bestias vo-
 luptates consecrari; eadē ratione hæc omnia
 dissoluuntur. Nam quoniam exposuimus,
 quemadmodū sint absolutè bonæ voluptates,
 & quemadmodū non omnes bonæ: has tales
 pueri & bestia persequuntur, harumq; indo-
 lentiā vir prudens: eas, inquam, quæ cum cu-
 piditate & dolore coniunctæ sunt, & quæ ad
 corpus pertinent, (sunt enim hæc huiusmodi,) earumque immoderationes, ex quibus intē-
 perans & dicitur & est intemperans. Quo fit,
 ut has fugiat temperās. Nam sunt & temper-
 antis propriæ quædam voluptates.

ΚΕΦΑΛ. 18.

Ὅτι ἀγαθόν πως ἡ ἡδονή, δείκνυσι, λύων
 τὰς ἐνδυστίας δόξας.

CAPVT XIV.

Ex sua porro sententia opiniones vulgatas de Vo-
 luptate examinat, Primam scilicet, Tertiam
 & Secundam.

γρ. ὁ δ', πρ
 πρ. ἔμπ.
 Lib. 10.
 cap. 2.
 γρ. φάσης.

ΑΛΛΑ μὲν οὖν καὶ ἡ λύπη κακόν,
 ὁμολογεῖται, καὶ φθικτόν. ἡ μὲν γὰρ
 ἀπλῶς κακόν· ἡ γ', πῆ, ἔ μπόδιστικὴ·
 ἔ δὲ φθικτὰ τὸ ἐνδυστίον, ἡ φθικτόν τι καὶ
 κακόν, ἀγαθόν. ἀνάγκη οὖν τῆ ἡδονῶν ἀγαθόν
 τι εἶναι. * ὡς γὰρ Σπέρσιππος ἔλυεν, ὁ συμ-
 βαίνῃ ἡ λύσις· ὡς περὶ τὸ μείζοντα ἔρατήνι,
 καὶ ἴσῳ ἐνδυστίον· οὐ γὰρ δὴ φάση ὁσφ κα-
 κόν τι εἶναι πῶ ἡδονῶν. ἄριστον δ' ὁσφ ἐν κα-
 κῶν ἡδονῶν πῆ εἶναι, εἰ ἔνια φαδρα
 ἡδοναί, ὡς περὶ καὶ ὀπισθῆμιον πῆ, εἰσὶν
 φαύλων οὐσῶν. ἴσως δὲ καὶ ἀναγκασίον, εἰ-
 ὡς ἐκάστης ἔξεως εἰσὶν ἐνεργεῖαι ἀνεμπόδι-
 σοι, εἴθ' ἔ πᾶσῶν ἐνεργεῖα ἔστιν εὐδαιμονία·
 εἴτε ἡ πῆ αὐτῆ, αὐτῆ ἡ ἀνεμπόδιστος,
 ἀρετῶν πᾶτων εἶναι· τὸτο δ' ἔστιν ἡδον-
 νῆ· ὡς εἴη δὴ πῆ ἡδονῆ τὸ ἄριστον, τῆ
 πολλῶν ἡδονῶν φαύλων οὐσῶν, εἰ ἔτυ-
 χεν ἀπλῶς. καὶ ἀφ' τῆτο πρῶτες τὸν
 εὐδαιμόνια, ἡδονῶν οἰόνται βίον εἶναι,

D I Nter omnes porro conuenit, malum esse
 dolorem, ac fugiendum. Alius enim abso-
 lutè malum est, alius aliquo modo, nempe
 quòd impedit. Quod autè rei fugiendæ con-
 trarium est, quæ fugienda & mala, bonū est.
 Necessariò igitur bonum quiddam est volu-
 ptas. Neque enim ea qua utebatur Speusip-
 pus, dissolutio quadrat: ut maius minori & æ-
 quali contrariū est, sic voluptati duo esse cō-
 traria, & dolorem, & id quod medium est.
 Non enim dixerit, voluptates idem esse quòd
 aliquod malum. Iam verò nihil prohibet, si
 nonnullæ voluptates malæ sunt, quominus
 aliqua voluptas sit summum bonum: quem-
 admodum & scientia aliqua est optima, etiam
 si aliqua sint malæ. Immò verò fortasse &
 necesse est, siquidem vniuscuiusque habitus
 functiones liberæ sunt, & non impeditæ, si-
 ue omnium habituum functio beatitudo est,
 siue alicuius eorum, modò non sit impedita,
 eam maximè esse expetendam. At hoc est
 voluptas. Itaque erit aliqua voluptas sum-
 mum bonum, cum sint multæ, si fors ita fe-
 rat, absolutè malæ. Atque ob hanc causam,
 vitam beatam, iucundā esse omnes existimant.

& beatitudinem cum voluptate connectunt, non iniuria. Nulla enim muneris functio, si impediatur, perfecta esse potest. At beatitudo in perfectis rebus numeratur. Quocirca & corporis & externa bona, & fortunā quoque, ne hæc impediatur, desiderat beatus. Qui autem ei qui in rota crucietur, & qui maximis calamitatibus afficiatur, beato esse licere dicunt, modò vir bonus sit, nihil dicunt, siue sua sponte, siue inuiti dicāt. Propterea autem quòd fortunam desiderat, quibusdam videtur idem esse vita beata, atque secunda fortuna, cum longè aliud sit. Nam etiam ipsa, si sit immoderata, impedimento est vitæ beatæ: nec ea iam fortasse secunda fortuna iure nominatur. Ea enim circumscribitur ac definitur ex ipsius cum vita beata comparatione. Et quòd omnes & bestia & homines persequuntur voluptatem, argumento est, eam quòdammodo esse summum bonum.

Fama autem haud dubiè non funditus interit illa, quam multi celebrant populi.

Sed quoniam neque eadem natura, optima: neque idem habitus, optimus est, nec videtur: ne eandem quidem sequuntur omnes voluptatem: sed omnes tamen voluptatem. Fortasse verò etiam sequuntur non eam, quam putant, neque eam, quam dixerint, sed eandem: in omnibus enim diuinum quiddam inest natura. Sed nominis hæreditas venit ad corporis voluptates, propterea quòd plerumque sese ad eas homines applicant, earumque sunt omnes participes. Quia igitur hæ solæ notæ sunt, idcirco has solas putant esse voluptates. Perspicuum autem etiam illud est, si neque voluptas, neque functio muneris, bonum sit, virum beatum iucundè non victurum. Quamobrem enim ea desideretur, si non sit bonum? Immò verò fieri etiam poterit, vt in dolore ac molestia ætatè agat. Nam neque dolor erit malum neque bonum, si quidem neque voluptas. Itaque cur cum fugiat? Nihilo verò erit iucundior viri boni vita, nisi etiam eius muneris functiones sint iucundiores. Iam verò de corporis voluptatibus ij insuper considerare debent, qui nonnullas voluptates dicunt magno opere esse expetendas, quales sunt honestæ: non autem ex quæ ad corpus pertinent, & in quibus versatur intemperans. Cur igitur dolores his voluptatibus contrarij mali sunt? Malo enim contrarium, bonum est. An ita dicendum, eas esse bonas, quæ sint necessariæ, quia etiam id quod non est malum, bonum est? An vsque ad aliquem finem bonæ sunt? Nam quibus in habitibus ac motibus, eius, quod est melius, nimium non reperitur, ne eorum voluptatis quidem nimium est: quorum autem nimium reperitur, voluptatis quoque nimium reperitur. Corporis autem bonorum aliquod est nimium,

A Ἐμπλέκονται ἢ ἠδονῶν εἰς ἢ βιδάμωνα, βιλόγως. ὁ δὲ μῖα γὰρ ἐνέργεια τέλειος, ἐμποδίζουμένη ἢ δὲ βιδάμωνα, ἢ τῶν τελείων. δὲ πρὸς δεῖξαι ὁ εὐδαίμων τῷ ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ τῷ ἔκτος, ἔτ' τύχης, ὅπως μὴ ἐμποδίζηται ταῦτα. οἱ δὲ τὸν Ἐπιζουμένην καὶ τὸν δυστυχίας μεγάλας περιπίπτοντα, εὐδαίμονα φάσκοντες εἶναι, εἰάν ἢ ἀγαθός, ἢ ἐχόντες ἢ ἀχόντες, ὁδὸν λέγουσι. δὲ δὲ τὸ πρὸς δεῖξαι τῷ τύχης, δοκεῖ τίσι ταῦτον εἶναι ἢ βιτυχία τῷ βιδαμονία, ὁ δὲ ὅσα ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ὑπερβάλλουσα, ἐμποδισὸς ἔστι. καὶ ἴσως ὁ δὲ ἐπὶ εὐτυχίας καλεῖν δίσχμον. πρὸς γὰρ τῷ εὐδαμνία ὁ ὄρος αὐτῆς. καὶ τὸ διώκειν δὲ ἀπὸματα ἔτ' ἡμεῖα καὶ αἰδεσφόροι, ἢ ἠδονῶν, σημεῖον τίς εἶναι πως ἀριστον αὐτῶν.

Φήμη δὲ οὐ τί γε πάμπαν ἀπόλλυται, * ἢ πῖνα λαοὶ

Πολλοὶ φημίζουσιν.

C Ἄλλ' ἐπεὶ οὐχ ἡ αὐτὴ, οὔτε φύσις, οὔθ' ἐξίς ἢ ἀρίστη, οὔτ' ἐστίν, οὔτε δοκεῖ, οὔδ' ἠδονῶν διώκοντες τῶν αὐτῶν πᾶντες ἠδονῶν μὴ τοὶ πᾶντες. ἴσως δὲ καὶ διώκοντες, οὐχ ἢ οἷοντα, οὔδ' ἢ δὲ φάμεν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν. πρῶτα γὰρ φύσει ἔχεται ἢ ἡμεῖον. ἀλλ' εἰλήφασιν γε τῶν τῶν ὀνόματος κληρονομίαν αἰσθητικὰ καὶ ἠδονῶν, ἀλλὰ τὸ πλεῖστα τῶν πρὸς ἀλλοτρίους εἰς αὐτὰς, καὶ πρῶτα μετέχειν αὐτῶν. ἀλλὰ τὸ μόνος οἷον γαυροίμοις εἶναι, ταῦτα μόνος οἷοντα εἶναι. φανερόν δὲ καὶ ὅτι, εἰ μὴ ἠδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἢ ἐνέργεια, ὁ δὲ ἔσται ζῆν ἠδέως τὸν βιδαμωνα. τίος γὰρ ἐνεκα δέοι δὲ αὐτῆς, εἴτ' ἢ μὴ ἀγαθόν; ἀλλὰ καὶ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν; οὔτε κακόν γὰρ, οὔτε ἀγαθόν, ἢ λύπη, εἴτ' ἢ μὴ ἠδονὴ. ὡς δὲ διὰ ἢ αὐτῶν φάμεν; ὁ δὲ δὴ ἠδῶν ὁ βίος ὁ τῶν σπουδαίου, εἰ μὴ ἔτ' αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν. Περὶ δὲ δὴ τῶν σωματικῶν ἠδονῶν ὁπισθεπλεόν * τίς λέγουσιν, ὅτι * ἐνταῦθα

E ἠδονῶν αἰρετὰ σφόδρα, ὅτι αἱ καλῶν, ἢ ἀλλ' οὐχ αἱ σωματικαὶ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχέλαστος. ἀλλὰ τί οἷον αἱ ἐνδοτῆς λύπαι, μετρηταί; κακῶν γὰρ ἀγαθόν ἐνδοτῆον ἢ οὕτως ἀγαθῶν * αἱ ἀναγκαῖαι, ὅτι καὶ τὸ μὴ κακόν ἀγαθόν ἔστιν; ἢ μέγιστον τοῦ ἀγαθῶν; τῶν μὴ γὰρ ἐξέων καὶ κινήσεων ὅσων μὴ ἔστιν τῶν βελτίονος ὑπερβολῆ, ὁ δὲ τῆς ἠδονῆς * ὅσων δὲ ἔστι, καὶ τῆς ἠδονῆς ἔστι. τῶν δὲ σωματικῶν ἀγαθῶν ἔστιν ὑπερβολῆ.

Hesiod. γρ. ἢ πῖνα λαοὶ πολλοὶ λαοὶ φημίζουσι.

γρ. πῶς ἢ ἢ πῖνα

γρ. αἰς ἀναγκαῖαι

γρ. ὁ πῖνα

